

KALLIOKIRJOITUKSIA

Kiipeilynarratiivit verkossa ja kirjallisuudessa

Eveliina Lempiäinen

Maisterintutkielma

Jyväskylän yliopisto

Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos

Kirjoittaminen

Kevät 2020

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä – Author Eveliina Lempiäinen	
Työn nimi – Title Kalliokirjoituksia. Kiipeilynarratiivit verkossa ja kirjallisuudessa.	
Oppiaine – Subject Kirjoittaminen	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and Year Toukokuu 2020	Sivumäärä – Number of pages 85 sivua
Tiivistelmä – Abstract <p>Pro gradu -työssäni tutkin kiipeilynarratiiveja eli kertomuksia, joita kiipeilijät kirjoittavat kokemuksistaan. Tarkastelen kertomuksissa toistuvia juonenkulkuja ja kirjoittajien käyttämää kieltä. Minua kiinnostaa, millaista on kiipeilyn “ammattislangi” ja millaisia tehokeinoja kirjoittajat käyttävät. Työni laajin analyysiosio käsittelee kertomusten temaattista sisältöä seuraavien teemojen alta: luontosuhde, keho ja aistisuus sekä kuolema. Viimeisenä tarkastelen kiipeilijöiden kuulumisen (engl. <i>belonging</i>) kokemusta.</p> <p>Extreme-urheilulajien suosio on kasvanut reippaasti viimeisen vuosikymmenen aikana. Riskialttiina lajina kiipeilyyn liittyy kiinnostavia, perustavanlaatuisia kysymyksiä suhteestamme elämään ja kuolemaan. Pääsemme käsiksi toisten kokemuksiin vain kertomusten kautta. Aineistoani ovat kiipeilyaiheiset kertomukset verkossa, kuten blogitekstit ja keskustelufoorumien kirjoitukset. Lisäksi tutkin kolmea kaunokirjallista teosta aiheesta. Tutkimusmetodeina käytän autoetnografiaa ja narratiivin analyysia. Työni aiheen valintaan vaikutti aikaisempi tietämykseni kiipeilystä ja minulle keväällä 2018 sattunut vakava kiipeilyonnettomuus. Autoetnografisen metodin avulla voin tutkailla ja pyrkiä ymmärtämään henkilökohtaista kokemustani sekä kirjoittaa kokemuksesta käsin ja sen läpi, kuitenkin suhteessa muiden kertomuksiin.</p> <p>Tutkimani kertomukset ovat hyvin kehollisia. Kipua ja fyysisiä tunteja käsitellään runsaasti. Kuolema nousee myös usein esille. Asenteet riskejä ja luonnonoloja kohtaan vaihtelevat ylimielisestä kunnioittavaan. Kirjoittajat puivat onnettomuuksia ja muistelevat menehtyneitä kiipeilytovereita. “Johonkin suurempaan” sulautumisen, niin kutsutun ykseyden kokemusta kuvataan liittyen ympäröivään luontoon ja maisemiin. Kiipeilijät voivat kokea kuuluvansa luontoon, mutta jaettujen kertomusten avulla he myös kurottavat toisia ihmisiä kohti, pyrkivät jakamaan kärsimystä, onnentunteita ja opetuksia.</p> <p>Kiipeilynarratiiveissa on sikäli kyse elämästä ja kuolemasta, että lukija potentiaalisesti omaksuu oppeja netistä. Lukiessaan toisen, kokeneemman kiipeilijän kertomuksia lukija luottaa kirjoittajan puhuvan totta. Kiipeilynarratiivit sitovat tekijää ja lukijaa yhteen poikkeuksellisella tavalla.</p>	
Asiasanat – Keywords Autoetnografia, extremeurheilu, keho, kertomukset, kirjoittaminen, kiipeily, kokemuksellisuus, kuolema, kuuluminen, luontosuhde, mieli, minäkertomus, narratiivisuus, subliimi	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	3
2. TYÖN TAUSTA JA AIEMPI TUTKIMUS.....	6
3. TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO.....	8
3.1. Tutkimuskysymykset.....	8
3.2. Tutkimusaineisto.....	10
3.3. Tutkimusmenetelmät.....	13
3.3.1. Autoetnografinen tutkimus.....	13
3.3.2. Narratiivin analyysi.....	17
3.3.3. Minäkertomukset ja kuulumisen tutkimus.....	20
4. KERTOMUSTYYPIT JA KIIPEILYKERTOMUSTEN KIELI.....	23
4.1. Kertomuksen määritelmä.....	23
4.2. Tarinoiden arkkityypit.....	25
4.3. Kiipeilykertomusten kieli.....	32
4.4. Kielen käyttötarkoitukset.....	34
5. SUBLIIMI.....	37
5.1. Subliimin määritelmä.....	37
5.2. Subliimi kiipeilykertomuksissa.....	38
6. KIIPEILYNARRATIIVIEN TEEMOJEN ANALYSOINTIA.....	41
6.1. Luontosuhde.....	41
6.2. Keho ja aistisuus.....	48
6.3. Riskit ja kuolema.....	60
7. KUULUMISEN TAVAT JA TARVE.....	68
7.1. Kuulumisen käsitteestä ja tavoista.....	68
7.2. Kuuluminen kiipeilynarratiiveissa.....	70
8. PÄÄTÄNTÖ.....	75
LÄHTEET.....	79
TAITEELLINEN OSUUS: Esseekokoelma <i>Murtuman vuosi</i>	

1. JOHDANTO

Tutkielmassani yhdistän kaksi minulle aikanaan rakasta harrastusta: kirjoittamisen ja kiipeilyn. Kiipeilyä ehdin harrastaa verrattain lyhyen aikaa, ja laji on likipitäen pudonnut pois repertuaaristani. Sen sijaan olen kirjoittanut aina, ja tapa tuskin tulee muuttumaan niin kauan kuin kynä pysyy kädessä ja aivoni toimintakykyisinä.

Tutkin kiipeilynarratiiveja eli kertomuksia, joita kiipeilijät kirjoittavat kokemuksistaan. Keskityn vuori- ja kalliokiipeilyä käsitteleviin kertomuksiin, eli esimerkiksi puu- ja sisäkiipeily ovat rajautuneet pois. Aineistoni koostuu blogiteksteistä, keskustelufoorumien kirjoituksista ja kaunokirjallisista teoksista. Tarkastelen, millaisia kertomustyyppisiä ja juonirakenteita kiipeilynarratiiveihin sisältyy. Lisäksi kerron lyhyesti havainnoistani koskien kertomusten kieltä.

Luvussa 6 analysoin kertomusten temaattista sisältöä keskittyen valikoidusti seuraaviin minua kiinnostaviin teemoihin: luontosuhde, keho ja aistisuus sekä kuolema. Teemat ovat minua koskettavia ja kiehtovia – myös kiipeilyksen ulkopuolella – ja tuntuivat kaikki kiipeilyyn erottamattomasti liittyviltä, jopa ilmiselviltä elementeiltä. Tutkimukseni alussa siis oletin, että teemat sisältyisivät narraatiiveihin. Tulos olisi voinut olla, että kehosta tai kuolemasta ei löydy sanaakaan kiipeilyfoorumeilta.

Käytän ensisijaisina tutkimusmetodeina autoetnografiaa ja narratiivin analyysia. Kirjoitan metodeista tarkemmin luvussa 3. Valitsemieni teemojen laajuuden vuoksi hyödynnän analyysissa vaihtelevissa määrin artikkeleita ja teoksia myös etnografian, filosofian, psykologian ja syväekologian aloilta.¹

Kiipeilystä on kirjoitettu melkein yhtä kauan kuin laji on ollut järjestäytyneesti olemassa. Vuorikiipeilyn sanotaan alkaneen 1492, kun Antoine de Ville kiipesi Ranskan Mont Aiguillelle käyttäen köysiä ja tikkaita apunaan. Toki puihin ja vuorille oli kiivetty jo ennen de Villen saavutusta. Vuoret ovat kutsuneet ihmisiä pyhiinvaelluksille, sotilaallisille tutkimusretkille ja arkisille ruoanhakureissuille. 1800-luvulla samaa tahtia romantiikan kukoistuksen kanssa vuorikiipeily

---

¹ Olen joutunut tekemään joitain poikkeusratkaisuja ja myönnytyksiä lähteitä koskien, sillä viimeistelen tutkielmaani keväällä 2020, kun kirjastot ovat kiinni koronaviruksen takia. Olin kevään sähköisten lähteiden varassa, eikä kaikista vanhemmista teoksista ole tehty e-kirjoja. Jouduin käyttämään suunniteltua enemmän toisen käden lähteitä, sillä kun löysin kiinnostavan gradun tai artikkelin, jonka lähdeoteksia olisin voinut hyödyntää, kaikkia havittelemiani kirjoja ei yksinkertaisesti löytynyt verkosta. Lisäksi lähdeluettelossa on joitakin puutteita: en päässyt kirjastoon tarkistamaan eräiden jo palauttamieni teosten tarkkoja ilmestymisvuosia ja lainausten sivunumeroita.

saavutti uutta suosiota: siitä tuli Britanniassa aiempaa kilpailullisempi, muodikas laji, ja ensimmäinen vuorikiipeilyklubi The Alpine Club perustettiin.²

Suomessa kiipeilyn sanotaan alkaneen 1950-luvulla Matti A. Jokisen toimiessa lajin pioneerinä. Järjestäytyneitä toiminnasta tuli vuonna 1962, kun Helsingissä pidettiin kokous, jossa Suomen Alppikerho perustettiin, mutta esimerkiksi Suomen Kiipeilyliitto on perustettu vasta 1995. Veikka Gustafsson lienee tunnetuin suomalainen vuorikiipeilijä, ja myös häneltä on ilmestynyt vuorikiipeilyaiheisia teoksia.

Monet extreme-urheilulajit, joihin kiipeily lukeutuu, saivat alkunsa 60- ja 70-lukujen taitteessa vaihtoehtokulttuurin myötä. Esimerkiksi ranskalainen sosiologi Pierre Bourdieu on tutkinut näiden ”uusien urheilulajien” historiaa ja tuontia Pohjois-Amerikasta Eurooppaan. Extreme-lajeja on nimitetty myös vaihtoehtoisiksi, postmoderneiksi, jälkiteollisiksi, elämäntapa-, taituri-, paniikki- ja toimintaurheilulajeiksi. (Wheaton 2004, 2–5.) Näille pääsääntöisesti yksilölajeille ovat tyypillisiä vaihtoehtoiset arvot, kuten korkea riski ja henkilökohtainen vapaus. Robert E. Rinehart ja Synthia Sydnor (2003) määrittelevät teoksensa *To the Extreme – Alternative Sports, Inside and Out* esipuheessa extreme-urheilulajit lajeiksi, jotka tarjoavat ideologisesti tai käytännössä vaihtoehdon valtavirran urheilulle tai sen arvoille, kuten säännöille, kilpailullisuudelle ja maskuliinisuudelle. Belinda Wheaton huomauttaa extreme-urheilun olevan termi, jota media ja markkinoijat mielellään käyttävät, mutta lajin harjoittajat eivät välttämättä niinkään (Wheaton 2004, 3).

International Federation of Climbing arvioi, että maailmassa on tällä hetkellä 44,5 miljoonaa säännöllisen kiipeilyn harrastajaa. Suomessa kiipeilijöitä arvioidaan 2010-luvun lopulla olevan noin 50 000, kun kymmenisen vuotta sitten heitä oli vain joitakin tuhansia (Suursalmi-Seppälä 2018, 40). Lajin suosio vaikuttaa olevan kasvussa. Etenkin urheilukeskuksissa, sisäseinillä tapahtuvan kiipeilyn pariin löytää jatkuvasti uusia harrastajia.³ Extremeurheilun nosteesta on nähtävissä merkkejä laajemminkin. Esimerkiksi British Parachute Association rekisteröi vuonna 2018 melkein 60 000 laskuvarjohyppyä, kun vuonna 2006 määrä oli 39 100.⁴ Vuonna 2002 Mount Everestin huipulle pyrki yhteensä nelisensataa kiipeilijää, joista 159 onnistui huiputuksessa. Vuonna 2017 yrityksiä tehtiin yli

---

² <https://mpora.com/mountaineering-expeditions/mountaineering-uk-beginners-guide/>

³ <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2018/aug/12/climbing-has-gone-from-niche-sport-to-worldwide-sensation-what-is-its-dizzying-appeal>

⁴ <https://www.theguardian.com/sport/2016/aug/20/why-are-deadly-extreme-sports-more-popular-than-ever>

tuhat ja onnistuneita huiputuksia 674.⁵ Vuonna 2020 kiipeilystä oli tarkoitus kisata ensi kertaa olympialaisissa.⁶

Syitä kuolettavien lajien suosion kasvulle voi hakea käsilläolevasta epävarmasta ajasta, jota määrittävät esimerkiksi tuhoutuva ekosysteemi, yhteyden puuttuminen ihmisten välillä ja jatkuvat reaaliaikaiset uutisvirrat ympäri maailmaa tapahtuvista kauheuksista. Kuolema kiinnostaa, siitä puhutaan ja sitä nähdään ehkä enemmän kuin koskaan ennen. Vice-lehden toimittaja Tom George ehdottaa leikkisässä, kuolemaan suhtautumista pohtivassa artikkelissaan, että ehkä nuoret ajattelevat nykyään kuolemaa enemmän siksi, koska planeetta on kuolemassa yhtä kyytiä kanssamme. (“Why Are Millennials and Gen Z So Obsessed With Death?” 2019) Kenties osalla extremeurheilun harrastajista on samankaltaisia – pessimistisiä tai realistisia – ajatuksia.

Taitavia kiipeilijöitä ja mitä erikoisempia suorituksia on vuosisatojen kuluessa nähty vaikuttava määrä. Osa kiipeilijöistä sattuu olemaan myös lahjakkaita kirjoittajia. Tarve kokemusten jakamiseen vaikuttaakin olevan elimellinen osa kiipeilyä ja sen tuottamia äärielämyksiä. Pohdin luvussa 7 itsestä kerrottujen kertomusten kytköstä identiteettiin ja kuulumisen (engl. *belonging*) tunteeseen.

Tutkimukseni pääasiallinen tavoite on selvittää, millaisia kertomuksia kirjoittavat kiipeilijät tai kiipeilevät kirjoittajat luovat kokemuksistaan: miten tietyistä teemoista puhutaan, millaisin sanankääntein ja tehokeinoin elettyjä hetkiä kuvitetaan.

Kiipeilyaiheesta on kirjoitettu opaskirjoja, muistelmia ja henkilökuvia. On hengästyttäviä kertomuksia huippujen saavuttamisista ja kohtalokkaista epäonnistumisista. Klassikkoteosten listauksissa toistuvat lähes aina amerikkalaisen Jon Krakauerin teokset, erityisesti tosipohjainen romaani *Jäätäviin korkeuksiin – Murhenäytelmä Mount Everestillä* (1998, alkup. *Into Thin Air*, 1997), jonka minäkin olen työtänä varten lukenut. Perussa jäisen vuoren huipulla jalkansa murtaneen Joe Simpsonin selviytymiskertomus *Touching the Void* (1988) mainitaan myös usein sekä esimerkiksi tuoreempi Tommy Caldwellin *The Push: A Climber’s Journey of Endurance, Risk, and Going Beyond Limits* (2017). Muista kuin amerikkalaisista kirjoittavista kiipeilijöistä mainittakoon nepalilainen sherpa Ang Tharkay ja tämän omaelämäkerta⁷, sekä venäläinen Anatoli Boukarev, joka

---

⁵ Ks esim. <http://www.everesthistory.com/everestsummits/summitsbyyear.htm>, <https://time.com/5604758/mount-everest-deaths/>

⁶ <https://tokyo2020.org/en/sports/sport-climbing/>

⁷ Ang Tharkay, Sherpa: *The Memoir of Ang Tharkay* (2016)

oli Krakauerin kanssa samalla katastrofaalisella Everestin retkellä vuonna 1996. Boukarev kirjoitti murhenäytelmästä oman versionsa *The Climb: Tragic Ambitions On Everest* (1998).

Kiipeily jakautuu useisiin eri alalajeihin. Kiivetä voi kallioilla, vuorilla, jäällä, puissa tai sisäseinillä. Perinteisessä eli tradikiipeilyssä (engl. *traditional climbing*) käytetään köysiä ja camalot-kiiloja (”camuja”), jotka isketään suoraan kallion rakoihin tai jäähän. Traditekniikkaa hyödyntäen kiivettävät reitit voivat kestää joitakin minuutteja tai toisaalta jopa päiviä, jos kyseessä on niin kutsuttu ”big wall climbing”. Tradikiipeilyssä suurin jännityksen aihe on, pitävätkö varmistukset. ”Sporttikiipeilyllä” (engl. *sport climbing*) tarkoitetaan sellaisten reittien kiipeämistä, joiden varrelle kallioon on porattu kiinteitä pultteja, joihin kiipeilijä kiinnittää köyden. Jotkut pitävät sporttia vähemmän vaarallisena kiipeilymuotona, ja näin ollen vain kalpeana imitaationa ”oikeasta” eli tradikiipeilystä. ”Boulderoinniksi” kutsutaan kiipeilyn alalajia, jossa kiivetään korkeintaan muutaman metrin korkeuteen ilman valjaita tai köysiä ja putoamisen varalta laskualustoina käytetään paksuja patjoja. (Robinson 2004, 114–115.) Monet kiipeilijät harrastavat seinäkiipeilyä lähinnä harjoitellakseen ulkokallioita varten, mutta toiset ovat löytäneet nimenomaan sisällä kiipeilykeskuksissa tapahtuvasta kiipeilystä itselleen sopivan harrastuksen.

Kerron seuraavaksi lyhyesti työni taustasta: mikä johti aiheen valintaan ja miten henkilökohtaiset kokemukseni vaikuttavat työhöni ja työssäni.

2. TYÖN TAUSTA JA AIEMPI TUTKIMUS

Peruskoulun valinnaisliikuntakurssilla kävimme pariin otteeseen Turun Kiipeilypalatsissa kokeilemassa seinäkiipeilyä. Pidin lajista jo teininä, mutta säännöllistä harrastamista hankaloitti tuolloin yli tunnin edestakainen bussimatka harrastuspaikalle, enkä tainnut edes punnita mahdollisuutta. Keväällä 2016 silloinen poikaystäväni houkutteli minut kokeilemaan kiipeilyä pitkästä ajasta, ja heti ensi kerrasta ihastuin lajiin. Ehdin harrastaa pari vuotta ja käydä vasta kerran varovasti kokeilemassa ulkokallioilla kiipeämistä, kunnes harjoittelu tyssäsi vakavaan onnettomuuteen. Vuodesta 2018 vietin sairaalassa reilut kaksi ja pyörätuolissa nelisen kuukautta. Kirjoitin tapahtuneesta syksyllä 2018 Ylioppilaslehteen esseen ”Tuusannuuskana”, ja olen jatkanut aiheen käsittelyä graduni taiteellisessa osiossa, joka koostuu henkilökohtaisista esseistä.

Kirjoittamisessa ja kiipeämisessä on paljon samaa. Kirjoittaja haastaa itseään ajattelemaan uusin tavoin, löytämään uusia reittejä ja otteita elämän varrelta. Sekä kirjoitustyössä että kiipeilyssä yritetään venyttää ihmisyiden rajoja. Kirjoittaja pyrkii sanoilla kesyttämään aiheensa ja luomaan kokonaisia maailmoja, jotka kurrottavat mielikuvituksen tuolle puolen. Vuorikiipeilijä hakee myös äärikokemusta ja vapaaehtoisesti riskeeraa henkensä, jotta voisi kokea toisenlaisen lepyttämisen, vuoren valloittamisen tunteen. Loogisen päättelyn, teknisen osaamisen ja kestävyysharjoittelun avulla pääsee “huipulle”, jolla tässä tarkoitan paitsi vuorenhuippua myös kirjoitustyön saattamista loppuun. Hyvin suoritettua kiipeilyreittiä tai valmiiksi naputeltua tekstiä seuraa tyytyväinen väsymys ja euforia.

Filosofi C. Thi Nguyenin mielestä kiipeilyn ja filosofian nautinnot ovat keskenään samankaltaisia. Kiipeillessä ratkotaan pulmia kehon ja mielen avulla, ohitetaan arvoituksellisia kivirykelmiä älyn, viehkeyden ja voiman avulla. (“The aesthetics of rock climbing” 2017.)

Liikunnanfilosofi ja kalliokiipeilijä Timo Klemolan mielestä taas kiipeily muistuttaa runon kirjoittamista: “Kehon hallinta, otteiden tuntu käsissä ja jaloissa, ainutkertainen kokemuksellinen kuvio, jota kudon kiivetessäni on kuin kirjoittaisin runoa kehollani. Se on runoa siksi, että se koskettaa elämän perusrakenteita, merkityksiä, jotka jollain omalaatuisella tavalla tulevat näkyviksi samalla, kun sormeni etsivät tukevaa otetta ahtaista halkeamista, kun takerrun kallioon tukevasti, jotta en kaatuisi selälleni.” (Klemola 1998, 4.)

Kiipeilynarratioista ei ole Suomessa julkaistu tutkimusta kirjallisuuden oppiaineessa. Muissa tiedekunnissa ja ammattikorkeakoulussa on tehty kiipeilyaiheesta joitakin opinnäytetöitä, kuten Kaisa-Mari Jaman “Piikkiensaasta vuoren huipulle: kollektiivinen tapaustutkimus seikkailu-urheilijan urheiluidentiteetin rakentumisesta” (2012) sekä Sampo Kettusen ja Marko Saukon psykologian pro gradu-tutkielma vuodelta 1999: “Elä tai kuole: extreme-lajien harrastajien persoonallisuuden rakenne ja toiminta sekä lajitoiminnan motiivit ja flow'n kokeminen.” Kiipeilyn erikoiskielestä on tehty tutkielmia aivan viime vuosina. Riikka Suursalmi-Seppälä (2018) tutkii Tampereen yliopistolle tekemässään gradussa suomen- ja saksankielisten kiipeilytermien määritelmiä. Maria Teresa Nousiainen (2017) taas on kerännyt englannin- ja suomenkielistä kalliokiipeilytermistöä luodakseen kaksikielisen, deskriptiivisen sanaston. Jarno Laitisen Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitokselle tekemä kandidaatintutkielma käsittelee anglismeja sporttikiipeilyn erikoiskielessä. Uudemmissa julkaisuista mainittakoon vielä Jyväskylän yliopiston

liikuntapedagogiikan oppiaineessa vuonna 2018 julkaistu artikkeli “An Ecological Conceptualization of Extreme Sports”.

Ulkomailla kiipeilynarratiiveista on tehty jonkin verran tutkimusta, joskaan ei kirjoittamisen maisterintutkielmia. Vuonna 2014 Royal Geographical Society:n vertaisarvioidussa Area-julkaisussa ilmestyi Geoff A. Wilsonin artikkeli otsikolla “Climbers' narratives of mountain spaces above 8000 metres: a social constructivist perspective”. Siinä Wilson analysoi yli 8 000 metriin kiivenneiden vuorikiipeilijöiden jakamia kokemuksia sosiaalisen konstruktivismin näkökulmasta. Wilson väittää, että narratiivinen konstruktivismi auttaa kyseenalaistamaan luonnon ja yhteiskunnan välisen kahtiajaon, joka linkittyy vuoristoihin. Ana Luísa Pereira ja Katie Liston kirjoittivat vuonna 2012 fenomenologiseen analyysiin pohjaavan tutkimusartikkelin “The Narrative of João Garcia: Climbing to Transcendence”. Se käsittelee portugalilaisen urheilusankarin elämän narratiivia, ja aineisto koostuu esimerkiksi Garcian haastatteluista ja tämän kirjoittamista kirjoista. Lisäksi on tutkittu ainakin sukupuolittuneita kertomuksia kehosta ja kiipeilyyn liittyviä “vahvuustarinoita”⁸ sekä narratiiveja turvallisuudesta ja vaaroista vuorilla.⁹

3. TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO

3.1. Tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, millaisia narratiiveja verkon kiipeilykeskusteluissa kerrotaan tiettyjen teemojen alla. Toistuvatko jotkin aiheet tai juonenkulut? Millaisia tehokeinoja kirjoittajat käyttävät? Huumoria? Uskonnollisia viitteitä? Antropomorfismia?

Huomionarvoinen osa kiipeilykertomuksia on niiden kieli. Kuten minkä tahansa rajatun aihepiirin kirjoituksissa myös kiipeilykertomuksissa on oma lajispesifi sanastonsa. Tietyt termit ja ilmaukset toistuvat. Analysoin kertomusten teemoja ja sisältöjä, mutta kiinnostavaa on myös, *miten* teemoista

---

⁸ Dilley, Rachel (2006) Climbing Tales – Gendered Body Narratives and Stories of Strength, Gender Studies, University of Leeds. <https://gender-studies.leeds.ac.uk/wp-content/uploads/sites/53/2013/02/epaper14-rachel-dilley.pdf>

⁹ Lee Davidson (2012) The Calculable and the Incalculable: Narratives of Safety and Danger in the Mountains, Leisure Sciences, 34:4, 298-313, DOI: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01490400.2012.687617>

kirjoitetaan. Millaisia ilmauksia, juonenkulkuja ja toistuvia mantroja narratiiveista on löydettävissä? Käytetäänkö lainasanoja? Entä millaista on kiipeilyn “ammattislangi”?

Temaattisesti erityisen kiinnostuksen kohteena narratiiveissa ovat kiipeilyyn vahvasti liittyvät riskit ja kuolema. Miten kiipeilevät kirjoittajat puhuvat hengen vaarantamisesta ja/tai menettämisestä? Minua kiinnostaa myös kiipeilijöiden suhde luontoon, aistien merkitys kiipeillessä sekä keholliset kokemukset. Millaisia asenteita luontoa ja kehoa kohtaan narratiiveista voi löytää?

Viimeisenä tutkin kuulumisen (engl. *belonging*) kokemusta. Luvussa 7.1. pohdin esimerkiksi seuraavia kysymyksiä: Millaista kuulumista kiipeilijöiden on mahdollista kokea? Entä kokeeko joku kuulumattomuutta? Minua kiinnostaa, miten näistä kokemuksista kerrotaan ja keskustellaan eri alustoilla.

Uppoutuessani kiipeilyn aihepiiriin ja siitä käytyihin keskusteluihin erityisesti alkuvaiheessa esiin nousi jatkuvasti uusia kiinnostavia aiheita, joita olisin halunnut tutkia, mutta gradutyön rajallisuuden takia minun oli jätettävä pois koko joukko. Kiinnostavaa olisi ollut tutkia esimerkiksi kilpailun, voiton ja häviön tematiikkaa, joka on vaihtoehtourheilun piirissä hieman toisenlainen: tiukat säännöt ja perinteinen kilpailullisuus puuttuvat oikeastaan kokonaan, mutta kiipeillessä kilpaillaan pikemminkin itseä, omaa psyykettä ja pelkoja vastaan.

Päihteiden käyttö kiipeillessä kiehtoo minua aiheena myös. Peter Mortimerin ja Nick Rosenin ohjaamassa dokumentissa ”Valley Uprising” (USA, 2014) selostetaan, kuinka 70-luvulla jotkut kiipeilijät ottivat LSD:tä lähtiessään vuorille. Suoritusta parantavien päihteiden käyttö ei ole päättynyt tänä päivänäkään, kuten lääketieteen tohtori Geoff Tabinin ja filosofian maisteri Scott McIntoshin American Alpine Clubille vuonna 2001 tekemä tutkimusartikkeli ”Mountain Medicine and Performance-Enhancing Drugs and Climbing”¹⁰ osoittaa.

Myös turistien ja ammattikiipeilijöiden välisestä kitkasta olisi voinut löytää kiinnostavia tutkimuskulmia, kuten keskinäinen nokittelu tai riskien lisääntyminen ruuhkaisilla vuorilla kaikenkokoisten kiipeilijöiden kiivetessä samojen, rajallisten aikaikkunoiden sisällä.

---

¹⁰ <http://publications.americanalpineclub.org/articles/12200116300/Mountain-Medicine-Performance-Enhancing-Drugs-and-Climbing>

Lisäksi työssäni olisi ollut kiinnostava tutkia, onko kiipeilystä, eritoten siihen liittyvistä uhkista ja mahdollisista menetyksistä kirjoittaminen terapeutista. Tällainen tutkimus kuitenkin vaatisi kirjoittavien kiipeilijöiden syvällisiä haastatteluja ja mahdollisesti kirjoittajaryhmän perustamista, joten kirjoittamisen terapeutisuus olisi kokonaan toisen gradun aihe.

Mitä syvemmälle aineistoon uppouduin, sitä selkeämmin aloin kokea “ulkopuolisuutta” lajista. En ehtinyt harrastaa kiipeilyä aktiivisesti kuin pari vuotta. Ehkä siksi tuntui kuin en olisi tarpeeksi pätevä tekemään tutkimusta lajiin liittyen. Jouduin muistuttamaan itseäni, että tehtäväni oli tutkia kiipeilystä kirjoittamista, ei osoittaa kiipeilytaitojani.

3.2. Tutkimusaineisto

Laadullisen tutkimusaineistoni keskiössä ovat verkossa kiipeilystä käytyt keskustelut ja kirjoitetut blogitekstit. Tässä tutkielmassa keskityn erityisesti niihin teemoihin, jotka koskettavat minua ja joihin minulla on aineistoa muun kirjoittelun pohjalta. Tunnen olevani poikkeuksellisessa asemassa voidessani rajata tutkimusmateriaalin omavaltaisesti koskemaan kiinnostuksen kohteitani sen sijaan, että analysoisin systemaattisesti isoja datamassoja. Mutta kuten eräs psykologian lehtori ja kirjallisuusterapian uranuurtaja minulle totesi: kaikki me tutkimme meitä koskettavia aiheita, maskeeraamme ne vain johonkin yleiseen tarkoitukseen. En siis kahlaa läpi kaikkea löytämäni blogi- ja keskusteluforumien materiaalia. Tarkoitukseni kun ei ole tuottaa yleistä, demografista informaatiota aiheesta, vaan keskittyä inhimillisiin motiiveihin ja aikomuksiin, kokemuksiin ja suhteisiin.

Suomalaisia kiipeilyaiheisia blogeja löytyy netistä kymmenittäin. Pelkästään Camun – kiipeilyyn, vapaalaskuun ja retkeilyyn erikoistuneen liikkeen – blogisivulla on yli 20 kirjoittajaa. Relaa.comin, “Suomen suosituimman ulkoilijoiden internetfoorumin” kiipeily-välilehdellä blogeja on kymmenisen. Lisäksi on “itsenäisiä” kiipeilyyn ja muuhun urheiluun keskittyviä blogeja, jotka eivät siis ole minkään foorumin tai nettikaupan alla. Koska mistään ei näe selkeästi kaikkia suomalaisia kiipeilyaihetta käsitteleviä blogeja, joudun arvioimaan niiden määrän. Uskon blogien kokonaislukumäärän pyörivän kymmenissä mutta jäävän alle sadan.

Monet kiipeilyblogien kirjoittajat ovat aktiivisia harrastajia ja kirjoittavat blogissaan muistakin liikuntalajeista. Tyypillisiä toisia lajeja kiipeilyn rinnalla ovat vapaalasku, patikointi, retkeily ja

pyöräily. Useat blogit ovat olleet aktiivisia viimeksi vuosia sitten. Osa pyörii edelleen, mutta hiipuvien kirjoittajien määrästä voisi päätellä, että suurta nostetta blogikirjoittelun parissa ei ole. Bloggaajien oletettu sukupuoli näyttäisi jakautuvan liki tasan miesten ja naisten kesken. Iästä on vaikeampi sanoa, koska harvalla on siitä tietoa esillä. Arvioin kirjoittajien ikähaarukan olevan karkeasti jotain 20 ja 50 vuoden väliltä.

Blogien sisältö vaihtelee, mutta eniten kirjoittelu muistuttaa matkaraportointia. Löydän runsaasti identtisen näköisiä valokuvia lumisista maisemista ja vuorenhuipuista, jotka lienevät liveinä hämmästyttäviä mutta jotka tietokoneen ruudulla typistyvät stökkikuvamaisiksi. Kirjoittajat kuvaavat joko menneitä tai tulevia valloituksia. Useammalla on meneillään jokin ”projekti”, johon blogien nimikin toisinaan viittaa, esimerkiksi ”Juuso Kivelä – 7 summits” tai ”Vuoreнварma, Matka huipulle – Mt Everest 2020”. Kiipeilyblogeissa jaetaan myös paljon käytännön vinkkejä suomalaisista kiipeilykohteista ja -reiteistä, harjoittelusta sekä varusteista.

Keskustelufoorumeilla on kirjoitettu kiipeilystä ainakin 2000-luvun alusta asti. Esimerkiksi relaa.com-sivustolla kiipeilyaiheista kirjoittelua on ainakin vuodesta 2003 alkaen. Lounais-Suomen kiipeilykerhon keskustelufoorumi Kruxi ry (<https://www.tapatalk.com/groups/kruxi/index.php>) on ollut viimeksi aktiivinen 2018, mutta vanhin keskustelu päivää vuodelle 2002. [Jatkoaika.com](http://jatkoaika.com)-sivusto erikoistuu jääkiekkoon, mutta sivuston keskustelupalstalla on myös vuorikiipeilylanka, ja jopa suomalaiselta io-tech-tietotekniikkasivustolta löytyy sivun mittainen keskustelulanka otsikolla ”kiipeily”. Voimailuaiheisella urheilusivustolla pakkotoisto.com on vuonna 2003 aloitettu kiipeilylanka, joka on päivittynyt vielä vuonna 2020. 2010-luvun loppupuolella käyttäjät ovat ladanneet foorumille yhä useammin videoita.

Kuten blogeissa, myös foorumeilla jotkut jakavat kokemuksiaan kiipeilymatkoilta, mutta keskimäärin kirjoitukset ovat lyhyempiä kuin blogeissa. Siinä missä blogeista – ja tietenkin kirjoista – on helposti löydettävissä varsinaisia kertomuksia, foorumeilla kirjoitukset ovat yksittäisiä lausahduksia ja kommentteja. Pidempiäkin tekstejä on, mutta pääasiassa kirjoittelu vaikuttaa enemmän dialogilta tai polylogilta. Aiheet vaihtelevat varusteiden vertailusta, vinkkien kyselystä ja kiipeilykavereiden etsinnästä kiipeilykohteiden ja -reittien arvioimiseen.

Keskustelu on sävyltään neutraalin tuttavallista ja puhekielistä, mutta selkeää. Käytössä on toki monesti lajispesifi slangi: sanat kuten ”forkut”, ”crimppi” ja ”pädi” vilisevät tekstissä. Suurimmaksi osaksi kirjoittelu on asiallista ja ystävällistä, mutta välillä sitä värittävät kirosanat, etenkin vammoihin

tai tapaturmiin liittyen. Toisinaan kirjoittajat menevät henkilökohtaisuuksiin. Esimerkiksi eräs käyttäjä pyytää tarkennusta hänelle tuntemattomaan termiin, toteaa saman viestin lopussa: “taidan olla vähän tyhmä”, johon seuraava käyttäjä vastaa: “jep niin taidat” (mutta ei osaa tämäkään vastata kysymykseen). (<http://www.relaa.com/keskustelut/kiipeily/3408>)

Nimimerkkien ja anonyymien käyttäjänimien takia ei foorumien käyttäjien sukupuolta tai ikää voi määrittellä varmaksi, mutta minulla on tunne, että isompi osa foorumeilla kirjoittelevista kiipeilijöistä on miehiä. Ehkä koska vuonna 2019 lisensoiduista kiipeilyurheilijoista alle puolet (39%) oli naisia,¹¹ ja Tilastokeskuksen mukaan miehet kirjoittavat yli puolet naisia useammin keskustelufoorumeille.¹²

Verkko on avoimuudessaan ja demokraattisuudessaan sekä kiitollinen että hankala paikka kalastaa kertomuksia. Yhtäältä kaikenlaiset kiipeilijät ja kirjoittajat pääsevät jakamaan kokemuksiaan vapaasti. Toisaalta jotkut nauttivat keskusteluforumien provosoimisesta ja keksittyjen tarinoiden levittämisestä.¹³ Lisäksi lähdemateriaalin pysyvyydestä ei ole takuuta: keskustelu tai blogipostaus voi koska tahansa olla poistettu tai hävinnyt bittiavaruuteen.

Tarinoiden katoavaisuus on tässä kohtaa vain hyväksyttävä. Kokeneet vuorikiipeilijät tietävät, että luonnonolot ovat arvaamattomia. Vuoristossa voi koska tahansa myrsky, lumi- tai kivivyöry pyyhkäistä ohitse ja viedä mennessään omaisuutta, jopa ihmishenkiä. Sääolot muokkaavat maaperää, ja vastaavasti netissä palasia joskus putoaa ja pyyhkiytyy pois ajan kuluessa. Minun esseeni ja kertomukseni kiipeilyaiheesta yhdistyvät lopulta tutkimuksellisessa osiossa käsittelemiini tarinoihin jatkaen monipolvista kaanonia.

Netin narraatioiden rinnalla kuljetan tutkimuksessani muutamia kiipeilyaiheesta kirjoitettuja teoksia, sillä haluan valottaa sekä amatöörien että ammattikseen kirjoittavien kiipeilijöiden kertomuksia. Iso osa kirjallisuudesta pohjautuu tositapahtumiin. Jon Krakauerin *Jäätäviin korkeuksiin – murhenäytelmä Mount Everestillä (Into Thin Air 1997, suom. 1998)* kuvaa vuoden 1996 epäonnistunutta Everestin retkeä, jolle Krakauer osallistui toimittajan roolissa. Carl Haenselin “tosiromaani” *Matterhornin valloittajat (Der Kampf ums Matterhorn 1939, suom. 1960)* kertoo Etelä-Sveitsissä sijaitsevan vuorenhuipun saavuttamisesta. Teoksessa *Maailman valloittajat (2011)*

---

¹¹ <https://www.ifsc-climbing.org/index.php/about-us/key-figures>

¹² Verkkomedian käyttö, Tilastokeskus. 2017. https://www.stat.fi/til/sutivi/2017/13/sutivi_2017_13_2017-11-22_kat_003_fi.html

¹³ Christian Hopkinson (2017) Trolling in Online Discussions: From Provocation to Community-building. DOI: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/129149>

kerrotaan purjehtija Thomas Johansonin ja astronautti Timothy Kopran saavutusten lisäksi kiipeilijä Veikka Gustafssonin reissusta Nepalin Kanchenjunga-vuorelle vuonna 2006. *Kohti huippua* (1995) taas on henkilökuvaa Gustafssonista, ja se käsittelee muun muassa tämän 90-luvulla tekemiä nousuja eri vuorille sekä kiipeilijätovereiden kuolemia. Gustafssonista tuli vuonna 2009 maailman yhdeksäs ihminen, joka on onnistunut kiipeämään kaikille neljälletoista yli 8 000 metriä korkealle vuoren huipulle ilman lisähappea. Myös hän oli Everestillä kohtalokkaana toukokuuna 1996.

Suomen ulkopuolella blogi- ja foorumikirjoittelu on runsaampaa. Esimerkiksi sosiaalisen verkkosivusto Redditin Climbing-kanavalla on 674 500 twitter-seuraajaa. Feedspot-niminen sivusto listaa 50 kiipeilysivustoa, blogia ja influencerseria, joita “kannattaa seurata vuonna 2020”. Listalla on eniten blogeja Yhdysvalloista, mutta monia myös Euroopan maista, kuten Puolasta, Skotlannista ja Norjasta sekä joitakin Aasiasta ja Australiasta. Blogit ovat yksityisten henkilöiden, yhdistysten ja yritysten, kuten kiipeilyvarustevalmistajien ylläpitämiä. Useat vaikuttavat ammattimaisilta ja monilla Top 50 -listan blogeilla on tuhansia seuraajia. Postausten säännöllisyys vaihtelee parista postauksesta per vuosi muutamaan postaukseen per kuukausi. Ulkomailla blogikirjoittelu kiipeilyaiheesta on siis yleisempää ja aktiivisempää. Tämä selittyy ainakin osittain Suomen pienellä koolla ja sitä myötä pienemmällä harrastajamäärällä. Suomessa on myös vähemmän merkittäviä kiipeilykohteita, kun varsinaisia vuoria ei ole.

3.3. Tutkimusmenetelmät

3.3.1. Autoetnografinen tutkimus

Kerron seuraavissa alaluvuissa käyttämästäni tutkimusmetodeista eli autoetnografiasta ja narratiivisesta tutkimusotteesta. Lopuksi avaan hieman omaelämäkerrallisen kirjoittamisen historiaa ja funktioita sekä minäkertomusten kytköstä tutkimukseeni.

Autoetnografia tuntui houkuttelevalta lähestymistavalta tutkimusaiheeseeni, sillä minulla on jonkin verran omakohtaista kokemusta kiipeilystä, siihen liittyvistä riskeistä ja myös kohtalokkaista seurauksista. Tony E. Adams, Stacy Holman Jones ja Carolyn Ellis avaavat autoetnografista metodologiaa teoksessaan *Autoethnography. Understanding Qualitative Research* (2015). Autoetnografian juuret

ovat antropologiassa eli ihmistutkimuksessa ja etnografiassa eli kansojen ja kulttuurien tutkimuksessa. Etnografisen tutkimuksen tarkoitus on kuvata ja selittää ihmisten toimintaa heidän ympäristössään tai ryhmän jäsenten tulkintoja ja käsityksiä ympäristöstään ja toiminnastaan (Lappalainen, Hynninen, Kankkunen, Lahelma & Tolonen 2007, 9). Heewon Chang (2008, 43) kirjoittaa, että kuvaus ja tarinankerronta on myös autoetnografiassa tärkeä osa tutkimusta, mutta pelkän itsestä kertomisen sijaan tutkimus kytkee minäkertomukset (engl. *self-narratives*) laajempaan kulttuuriseen analyysiin ja tulkintaan. Bochner ja Ellis (2000) kirjoittavat autoetnografian olevan omaelämäkerrallinen tutkimusgenre, joka nostaa esille useita tietoisuuden kerroksia ja yhdistää henkilökohtaisen kulttuuriseen. Autoetnografian omaelämäkerrallisesta muodosta puhuu myös David M. Hayano (1979).

Autoetnografia on laadullinen tutkimusmetodi, joka välittää eriteltyä ja yksityiskohtaista tietoa valituista kohteista. Tutkimusmetodi syntyi vastauksena muun muassa tarpeisiin huomioida erilaiset identiteetit, kunnioittaa tutkimukseen osallistujia ja tunnustaa erilaiset tavat oppia kulttuurista. Tutkijat alkoivat kehittää metodeja, jotka hyödyntävät tutkijan henkilökohtaista ja kulttuurista osallisuutta ja kiinnostusta eivätkä yritä väkisin pitää häntä erillään tutkimuksestaan. (Adams, Holman Jones & Ellis 2015, 21–22.) Autoetnografi luo katseensa vuoroin menneeseen, vuoroin tulevaan. Hän zoomaa ensin laajalla etnografisella linssillä yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin aspekteihin, kääntyy sitten sisäänpäin ja paljastaa jotakin itsestään. Lopulta henkilökohtaisen ja kulttuurisen rajat hämärtyvät. (Bochner & Ellis 2000, 739; ks. myös esim. Spry 2011.)

Stacy Holman Jones tiivistää menetelmän ytimen: ”Autoethnography provided me – and can provide you – a method for exploring, understanding, and writing from, through, and with personal experiences in relation to and in the context of the experiences of others.” (Adams, Holman Jones & Ellis 2015, 22–23.) Tutkimuksessani analysoin kiipeilijöiden kirjoittamia kertomuksia. Välillä kommentoin lukemaani ja analysoimaani materiaalia myös omasta subjektiivisesta kokemuksestani käsin. Lisäksi taiteellinen produktioni käsittää omaelämäkerrallisia esseitä ja kertomuksia kiipeilystä, minulle sattuneesta onnettomuudesta ja sen seurauksista.

Autoetnografit halusivat tuoda tutkimukseen maanläheisiä, intiimejä näkökumia, mikä johti vapaamuotoisempaan kielenkäyttöön ja tutkimuksen muotoon. Tutkimukseen haluttiin sisällyttää kysymyksiä, tunteita, ääniä ja kehoja. (Adams, Holman Jones & Ellis 2015, 23.) Tämä palvelee tutkimustapaani, joka ei ole täydellisen systemaattinen tai tiukan akateeminen, vaan kommentoiva ja kyselevä, osin tunteista ja kekokemuksesta ammentava. Metodologisesti autoetnografia onkin

“tutkijaystävällinen” tutkimusote, sillä pääsy ensisijaisen tutkimuslähteen äärelle on helppo: tutkimuskohteena kun on tutkija itse. (Chang 2008, 52.) Mainitsin aiemmin etuoikeutetun oloni, joka kumpuaa siitä, että saan tutkia minua kiinnostavia, itselle läheisiä aiheita ja tonkia omaa tunne-elämääni. Chang (2008, 52) kirjoittaa, että autoetnografien etuoikeus on myös holistinen ja henkilökohtainen näkökulma, jonka “tutun datan” tutkiminen tarjoaa.

Autoetnografiset tutkijat alkoivat käyttää erityisesti tarinankerrontaa ja narratiiveja kokemusten, suhteiden ja identiteettien kuvaamiseen. Niiden avulla on tarkoitus luoda yhteyksiä erilaisten vastinparien välille, esimerkiksi menneen ja nykyisen tai kirjoittajan ja lukijan välille. Autoetnografian kiinnostus koskee myös sitä, *miten* kertomukset rakentuvat ja miten ne kerrotaan. Kertomukset ovat aina suhteessa johonkin. ”[W]riting and reading, identities and lives, are performed in relation with and to others.” (Adams, Holman Jones & Ellis 2015, 23–24.) Puhutaan myös performatiivisesta, esittävästä autoetnografiasta (Spry 2011). Tami Spry käyttää autoetnografista kirjoittamista ja esitystä kriittisenä metodina käsitellessään yhteiskunnallisia ja poliittisia kysymyksiä. Lähtökohtana tutkimukselle ovat Spryn henkilökohtaiset surun, menetyksen ja paranemisen kokemukset.

Adams, Holman Jones & Ellis esittelevät kuusi yleistä autoetnografian lähtökohtaa, joista useimmat toteutuvat kohdallani. Autoetnografisen tutkimuksen tekijät

1. nostavat henkilökohtaisen kokemuksen etusijalle
2. havainnollistavat ajatteluprosesseja
3. suhteuttavat tutkimuksen itseensä ja muihin
4. tarjoavat sisäpiirin tietoa kulttuuriseen ilmiöön tai kokemukseen
5. tekevät näkyviksi ja arvioivat kulttuurisia normeja, kokemuksia ja käytäntöjä
6. odottavat vastakaikua yleisöltä.

(Adams, Holman Jones & Ellis 2015, 26–36.)

Autoetnografian tutkimusaiheen valintaa voivat innoittaa esimerkiksi identiteettikysymykset tai elämän suuret käännekohdat. (Adams, Holman Jones & Ellis 2015, 26–27.) Stacy Holman Jones esimerkiksi tutki ja kirjoitti adoptioprosessin kokemuksestaan. Minulla aiheen valintaan vaikutti kokemani kiipeilyonnettomuus. Voin hyödyntää omakohtaisia tunteita ja kysymyksiä tutkimuksessa

sen sijaan, että vaikenisin subjektiivisista kokemuksista. Voin tietyissä määrin ymmärtää tutkimiini narratiivien kirjoittajia ja kommentoida kertomuksia omasta positioistani¹⁴ käsin.

Henkilökohtaisen kokemuksen kautta autoetnografia tarjoaa näkymän siihen, kuinka ihminen suhtautuu esimerkiksi normeihin ja käytäntöihin ja kuinka asenteet ja ajattelumallit vaikuttavat. (Adams, Holman Jones & Ellis 2015, 27–28.) Käsitellessäni netistä ja kirjallisuudesta löytyviä kertomuksia sekä niiden kuvauksia esimerkiksi kehosta, kivusta tai kuolemasta, voin liittää oman näkemykseni kertomusten jatkoksi. Minulla on mahdollisuus luoda Adamsin, Holman Jonesin ja Ellisin peräänkuuluttamia yhteyksiä vastinparien kuten menneen ja nykyisyyden välille nyt kun minulle sattuneesta onnettomuudesta on kulunut aikaa. Esimerkiksi: mitä ajattelin kiipeilyn riskeistä silloin ja mitä nyt? Miten suhtauduin kehooni ennen ja jälkeen onnettomuuden?

Itse elettyjä ja koettuja hetkiä tutkiessaan ja niistä kirjoittaessaan autoetnografi voi kuvailla kokemuksen tavalla, johon ulkopuolinen tutkija ei pystyisi. (Adams, Holman Jones & Ellis 2015, 31–32.) On silti pidettävä mielessä refleksiivisyys. Refleksiivisyys autoetnografisessa tutkimuksessa on oman aseman tiedostamista kulttuurissa ja tiedeympäristössä. (Adams, Holman Jones & Ellis 2015, 29–30.) Kommentoin kiipeilykertomuksia ja vertaan niitä omaani kuitenkin unohtamatta näkemysten ja kokemusten skaalaa sekä omaa akateemista taustaani ja etuoikeuksia, joihin kuuluu – onnettomuudesta huolimatta – esimerkiksi terve ja työkykyinen keho.

Viimeisenä autoetnografit kutsuvat yleisöä jatkamaan ja levittämään tarinaa kokemuksista, toimimaan luovasti yhdessä. Autoetnografit suhtautuvat tutkimukseen myös sosiaalisesti tietoisena tekona. (Adams, Holman Jones & Ellis 2015, 34–35.) Tuusannuuskana-esseeni, kertomus kiipeilyonnettomuudesta ja sen jälkeisestä kesästä, julkaistiin Ylioppilaslehdessä lokakuussa 2018.¹⁵ Julkaisua seuraavina viikkoina sain paljon palautetta tutuilta ja tuntemattomilta. Moni koki voivansa samaistua tekstiin: jotkut vammojen tai kuntoutusjaksojen takia, mutta useammat siksi, ettei heille ollut koskaan sattunut mitään vakavaa, aivan kuten ei minullekaan ennen tapaturmaa.

---

¹⁴ Positioni on ei-ammattilainen, epäonnistumisen ja trauman kokenut, mutta silti terve ja pystyvä, eikä esimerkiksi invalidisoitunut.

¹⁵ <https://ylioppilaslehti.fi/2018/10/tuusannuuskana/>

3.3.2. Narratiivin analyysi

Käytän tutkimusaineistoni analysointiin narratiivista otetta. Narratiivin analyysin avulla pyritään hahmottamaan, millaisia kertomuksia tutkittavasta kohteesta kerrotaan tai miten tutkittavan ilmiön olemus hahmottuu kertomuksenkaltaisena rakenteena. (Jyväskylän yliopiston Koppa, 2020.) Hannu L.T. Heikkinen kirjoittaa, että narratiivinen tutkimus ei ole varsinainen tutkimusmetodi vaan tutkimuksen taustalla vaikuttava voima tai lähestymistapa. (2015, 156.)

Tanssitaiteen tohtori Teija Löytösen mukaan narratiivinen tutkimusote on väljä kehikko, jonka sisään mahtuu erilaisia tutkimusmenetelmiä, aineiston hankinta- ja lukutapoja. Tutkimusote ei ole yhtenäinen, selvärajainen ajattelutapa, mutta keskeisenä nimittäjänä on kertomuksen käsite. Tutkimusote on erityisen käyttökelpoinen esimerkiksi kun tutkitaan elämäkertoja, kerätään kertomuksia, etsitään kulttuurisia mallitarinoita, tai kun tutkimuskohteena on tavalla tai toisella muutos. Mallitarinoiniin sisältyy usein opetus, joka auttaa yhteisön jäseniä tulkitsemaan oman alansa rakenteita, toimintatapoja, arvoja, uskomuksia ja normeja. Tarinat ylläpitävät yksilöllistä ja kollektiivista identiteettiä, usein sekä hyvässä että pahassa, Löytönen kirjoittaa. (<http://www.xip.fi/tutkija/0402.htm>, vierailtu 5.5.2020.)

Narratiivisuus on lähestymistapa, joka kohdistaa huomion kertomuksiin tiedon välittäjinä ja rakentajina. Usein narratiivisuus liitetään vahvasti konstruktivismiin, jonka mukaan ihmiset rakentavat tietonsa ja identiteettinsä kertomusten välityksellä. Ihmisten toiminnan ja ilmiöiden merkitykset nähdään rakentuvan kertomuksissa, ja siksi niiden tutkiminen on tärkeää. Narratiivinen tutkimusote on moninainen ja väljä. Tutkimuksen juuret haaraavat monille eri tieteenaloille, eikä metodin sisällä ole yhtenäistä tai selvärajaista ajattelutapaa. (Heikkinen 2010.)

Narratiivisuuden esiintulo ja kasvanut suosio selittyy tiedon- ja tiedekäsityksen muutoksella. Heikkinen kirjoittaa: “On huomattu, että tietämisen prosessi perustuu paljolti kertomusten kuulemiseen ja niiden tuottamiseen. Tulkitsemme maailmaa alati kehkeytyvänä kertomuksena, joka saa alkunsa ja liittyy aina uudelleen siihen kulttuuriseen kertomusvarantoon, jota kutsutaan tiedoksi.” (Heikkinen 2010, 145.) Tietäminen on siis vahvasti sidoksissa aikaan, paikkaan ja sosiaaliseen kontekstiin. Tieto itsestä ja maailmasta muotoutuu kertomusten kautta. Kirjallisuustieteessä käsitteille tarina ja kertomus on vakiintunut erilliset merkitykset, mutta Heikkisen tapaan käytän tässä työssä narratiivia ja kertomusta synonyymeina toisilleen.

Jerome Bruner laajentaa narratiivin analyysin ideaa omaelämäkertojen analysointiin. Artikkelissaan "Life as Narrative" (1987) Bruner tutkailee millä tavoin nelihenkisen perheen ja sen muodostaman miniatyyrikulttuurin sisällä tarinat kietoutuvat ja verkottuvat toisiinsa. Tutkimani kiipeilykulttuurin jäsenten muodostama verkosto on ydinperhettä laajempi, eivätkä jäsenet välttämättä ole koskaan edes tavanneet toisiaan. Kuitenkin yhteisön jäsenten vaikkapa blogeissa kertomia lyhyitä kertomuksia voidaan pitää autobiografisina katkelmina.

Brunerin mukaan autobiografian kohdalla tutkija kohtaa dilemmoja, mikäli hän mieli hyödyntää konstruktivistista ajatusta siitä, kuinka tarinat eivät "tapahdu" "oikeassa maailmassa" vaan rakentuvat ihmisten mielissä (1987, 691). Hankalasti suomennettava termi *reflexivity* tarkoittaa Cambridgen sanakirjan mukaan ilmiötä, jossa ihminen kykenee tutkailemaan tuntemuksiaan, reaktioitaan ja motiivejaan sekä sitä, kuinka nämä vaikuttavat kyseisen henkilön toimintaan tai ajatteluun tietyssä tilanteessa. Nimenomaan refleksiivisyys aiheuttaa ongelmia autobiografian tutkimuksessa: jos tieto itsestä muotoutuu kertomusten kautta, miten tiedon laatuun ja "totuudenmukaisuuteen" vaikuttaa se, että kertoja on sama kuin kertomuksen keskeinen päähenkilö?

Usein oletetaan, että omaelämäkerta pohjautuu todellisuuteen tai faktoihin ja romaani fantasiaan tai mielikuvitukseen. Niitä luetaan sillä oletuksella, että ne ovat totta. Tonya Blowersin (2000) mukaan omaelämäkerta nähdään yrityksenä kuvata kirjailijan elämää. Romaanin taas ajatellaan voivan representoida tuota samaista elämää ja esitellä henkilöitä, jotka pohjautuvat kirjoittajan persoonaan, mutta romaani ei väitä vastaavansa totuutta. (Blowers 2000, 105.) Ranskalaisen omaelämäkerrallisen kirjallisuuden asiantuntija ja esseisti Philippe Lejeunen mukaan omaelämäkerrallinen sopimus on lukijan ja kirjoittajan välinen sopimus, jossa kirjoittaja myöntää aikeensa jäsentää itseään ja elämäänsä omaelämäkerrassa. Sopimuksen vahvistaa kirjailijan nimi, joka on omaelämäkerrallisen kertomuksen päähenkilöllä ja kertojalla sama. (Lejeune 1989, 11.)

Bruner väittää, että elämän ja tarinan mimesissuhde toimii kahteen suuntaan (1987, 692). Tarina imitoi elämää siinä missä elämä imitoi tarinoita. Niin kutsuttu todellisuus muokkaa tarinoita ja tarinat muokkaavat "todellisuutta". "One imposes criteria of rightness on the self-report of a life just as one imposes them on the account of a football game or the report of an event in nature", Bruner kirjoittaa (1987, 693). Yritämme asettaa sanamme oikein, tapahtumat ja niiden henkilöt oikeille paikoilleen totuutta jäljitellen. Mutta totuus onkin hauska veijari, merkitystä pakeneva liukas saippua. Autobiografisten tarinoiden kohdalla totuus on lopulta vain tuo tekijän ja lukijan välinen sopimus, ja mitä tulee tarinoihin ääriolosuhteista, kuten tapahtumiin yli 8 000 metrin korkeudessa niin kutsutulla

death zonella, tarinoiden syntyyn, muistamiseen ja mielikuvien vääristymiseen vaikuttaa lisäksi huutava hapenpuute.

Kiipeilynarratiiveissa on kyse elämästä ja kuolemasta sikäli, että aloitteleva kiipeilijä saattaa hyvinkin etsiä tiedonmurusia foorumeilta ja blogeista, kokeneempien harrastajien kertomuksista. Tutkimissani narratiiveissa totuuden puhuminen on äärettömän tärkeää, koska kiipeily on potentiaalisesti hengenvaarallinen laji, ja netissä leviävä väärä tieto voi pahimmassa tapauksessa johtaa kuolemaan. Kiipeilykertomusten kirjoittajan vastuu on painavampi kuin meikkitutoriaaleja tekevän bloggaajan. Kirjoittajan ja lukijan välinen sopimus on siis tavallistakin tarpeellisempi. Se on eräänlainen elämää suojeleva napanuora lukijan ja tekijän välillä, sillä kirjoittaja-lukija-sopimuksen vaikutukset ulottuvat netistä, näyttöruudulla hohkaavista sanoista pitkälle ulos, luontoon ja fyysiseen ulottuvuuteen, jossa haavoittuvaiset kehot operoivat.

Brunerin mukaan elämäntarinoiden tulee verkottua toisten elämäntarinoiden kanssa. Kertojien ja lukijoiden täytyy siis jakaa jokin perustavanlaatuinen ajatus elämän luonteesta. Jos elämäntarinoinnin rajat ovat mielivaltaisesti vedetyt, kertojat ja kuuntelijat taatusti vieraantuvat toisistaan kykenemättä lainkaan tarttumaan siihen, mitä toinen tarkoittaa sanoillaan tai ajatuksillaan. (Bruner 1987, 699.) Amerikkalainen radio- ja elektronisten viestintätaiteiden emeritusprofessori Arthur Asa Berger kirjoittaa: ”Narratives rely on their readers' having stores of information that make it possible for them to understand what is going on.” (Berger 1997, 12.) Blogeissa ja keskustelufoorumeilla kirjoittajat jakavat tietyn todellisuuden, johon kuuluu jonkin sortin ymmärrys kiipeilystä tai ainakin kiinnostus lajiin. Osoittamalla kiinnostusta tai asiantuntijuutta kirjoittaja kenties saavuttaa kunnioitusta tai luottamusta muiden foorumin käyttäjien keskuudessa. Kirjoittajia sitoo ääneenlausumaton sopimus, jonka myötä he voivat olettaa, että foorumilla keskustellaan sille määritellystä aiheesta ja että toisten kirjoitukset ovat todenmukaisia. Luultavasti, jos joku tulisi kiipeilyfoorumille kertomaan uuden sähkövatkaisensa ominaisuuksista, puheenvuoroa kummeksuttaisiin ja se jäisi kenties muun keskustelun jalkoihin. Sen sijaan kertomukset kiipeilyaiheesta yhdistyvät ja verkottuvat kommentoinnin ja dialogin myötä foorumilla, ja narratiiveista muodostuu moniääninen kudelma.

3.3.3. Minäkertomukset ja kuulumisen tutkimus

Juhani Ihanuksen (2015) mukaan kulttuurien ja niiden merkitysten lisäksi ihmisen minäkuva rakentuu pala palalta kertomuksista. Narratiivit antavat muodon ja sisällön ihmisen olemiselle, ja niiden avulla ihminen pyrkii luomaan johdonmukaisuutta ja jatkuvuutta elämäänsä (Ihanus 2015, 4). Luomme narratiiveja paitsi rakentaaksemme identiteettiä myös jakaaksemme kokemuksia muiden kanssa ja vaikuttaaksemme heihin haluamallamme tavalla (Ihanus 2015, 10).

Minuutta tai persoonaa rakentavissa narratiiveissa on kuitenkin murtumia, epäjohdonmukaisuuksia ja katkoksia jatkuvuudessa. Kerrottu identiteetti (engl. *the narrative identity*) säilytetään, mutta se kehittyy ja muuttuu kertomusten mukana. Ihanuksen mukaan narratiiveilla on identiteetin rakentamisen lisäksi lukuisia muitakin tehtäviä ihmisen elämässä: kertomusten avulla ihminen voi suostutella, houkutella, vietellä, johtaa, yhdistää, tuhota, oikeuttaa tai selittää. (Ihanus 2015, 4–5.)

Päivi Kosonen kirjoittaa, että autobiografisen eli omaelämäkerrallisen kirjoittamisen laji – jonka alle myös blogikirjoitukset ja foorumeilla jaetut kertomukset mahtuvat – on palvellut eri aikoina eri tarkoituksia. Omaelämäkerrallista kirjoittamista on käytetty itsetuntemuksen lisäämiseen, taiteellisesti esteettiseen ilmaisuun, todellisuuden ja oman elämän suunnan analysointiin sekä lohdutukseen ja itsestä huolehtimiseen. (Kosonen 2015, 14.) Omaelämäkerrat voidaan kirjoittaa joko yksityisiksi tai julkaisutarkoituksessa. Puolijulkisia omaelämäkerrallisen kirjoittamisen muotoja ovat kirjeet, modernina aikana myös vaikkapa sähköpostit, twiitit ja facebook-päivitykset. (Kosonen 2015, 15–16.) Blogin pitäminen saattaa alkaa tapahtumien kirjaamisena ylös lähinnä itseä varten mutta huomaamatta tai tarkoituksella se voi laajentua julkisemmaksi kokemusten jakamiseksi.

Arthur Asa Berger kutsuu päiväkirjaa meta-autobiografiaksi, jota kirjoitetaan pitkän ajan kuluessa. Sen sijaan varsinaiset omaelämäkerrat kirjoitetaan järjestelmällisemmin tiettyä aikana. Päiväkirjat ovat yksityisiä, eikä niissä ole punaista lankaa, joka kuljettaisi tai sitoisi tapahtumat yhteen, toisin kuin autobiografiassa. (Berger 1997, 167.) Blogeissa ja foorumeilla kirjoittelu on julkista, mutta päiväkirjan tavoin satunnaista ja hajanaisempaa. Ajan myötä verkkoalustoille voi kumuloitua ahkeralta kirjoittajalta pienen romaanin verran meta-autobiografista materiaalia.

“From today’s perspective one could say that when we are writing we are connected with our living and feeling self: it is precisely this remembering, for instance, autobiographical writing, that keeps us lively and vivid – in a feeling of living continuity.” (Kosonen 2015, 25.) Kaikki virtaa ja elää. Ja

vaikka emme kirjoittaisi kronologisesti, säilytämme kuitenkin ajantajun, kirjoittaa Tonya Blowers. Aika on luontainen osa narratiivia. (Blowers 2000, 106.)

Muistellemme ja kirjoitamme, jotta tuntisimme elävämme. Elämme kokemukset (omat tai toisten) uudelleen kertomusten kautta. Kuten Kososen lainaama Kirsi Määttänen sanoittaa: “Remembering, in a certain sense, is being alive: a living being.” (Kosonen 2015, 25.) Muisteluun ja elämiseen liittyvät myös kuoleman ja itseyden kysymykset: jos “elämme” kuoleman jälkeen kirjoittamissamme teksteissä ja läheistemme muistoissa, mikä meissä ruumiin lisäksi tarkalleen ottaen kuolee?

Väitän, että etenkin jaettavaksi kirjoitettuja, omaelämäkerrallisia kertomuksia käytetään myös kuuluvuuden tunteen lisäämiseen. Jaamme kokemuksiamme lukuisista syistä: jäsentääksemme elämäämme, artikuloidaksemme arvojamme, käsitelläksemme emootioitamme, ja myös kuuluaksemme. Vaikka kiipeily on pohjimmiltaan yksilölaji, siinä toimitaan paljon ryhmässä ja yhteisön tuki ja palaute ovat useimmille kiipeilijöille tuiki tärkeitä.

Tuija Saresma käsittelee väitöskirjassaan *Omaelämäkerran rajapinnoilla - Kuolema ja kirjoitus* (2007) kuolemasta ja surusta kirjoittamista. Saresma kysyy, kuinka kärsimys kääntyy kirjoitukseksi eli tulkintani mukaan, kuinka kokemuksesta tulee kertomus. Vaikka tutkimani kiipeilynarratiivit eivät läheskään kaikki koske menetyksiä tai surua, vaan joukossa on runsaasti myös arkisempia kertomuksia, oli Saresman väitöskirjassa tarttumapintaa. Monesti ääriurheilusta kerrotut kertomukset kuvaavat “äärikokemuksia”, joihin Saresma viittaa Sinikka Tuohimaata lainaten: “Vahvasti eletyt hetket voivat olla syviä tyytyväisyyden kokemuksia, mutta yhtä usein ne ovat juuri järkytyksiä, kauhun ja voimattomuden täyteisiä epätoivon hetkiä, omaan kuolevaisuuteen havahtumisen hetkiä tai läheisen kuoleman aiheuttamia. Niinpä kärsimys on usein näissä äärikokemuksissa mukana.” (Saresma 2007, 155.)

Narratiivit myös määrittävät ihmisen suhteen toisiin ihmisiin ja erilaisiin ympäristöihin. (Ihanus 2015, 10–11.) Astumalla kyberavaruuteen ja kirjoittamalla nettiin ihminen aloittaa uudenlaisen tutkimusmatkan kieleen. Verkossa ei kuljeta “omaa tietään”, vaan toisten reittien vanavedessä. (Ihanus 2015, 22.) Internet on yhä uudelleen yhä laajemmalle laskostuva tilkkutäkki, tarinoiden ympärille vinhaa vauhtia kehräytyvä fuusioteos. Virtuaaliavaruus tarjoaa ulkokohtaisen havainnoinnin sijaan ihmiselle mahdollisuuden upota kybertodellisuuteen, kuin se olisi todellinen (Ihanus 2015, 22).

Tuossa kybertodellisuudessa jokainen on esiintyjä, virtuaalisessa kehossa ja roolissaan, josta käsin voi hallita omaa miniatyyrimaailmaansa (Ihanus 2015, 22). Mieleen nousee tietoteorian “aivot altassa” -ajatuskokeesta inspiroitunut kuva tietokoneruudun ääressä kelluvista aivoista, jotka ovat suoraan kytköksissä internetiin ilman tuntevaa kehoa tai mieltä. Ihanuksen mukaan kyberavaruudessa kukin on erossa aisteistaan ja hajallaan ympäri world wide webiä (2015, 22).

Toisaalta kyberavaruuden äärellä oleminen tai siihen sukeltaminen voi olla hyvinkin kehollinen kokemus. Nasti Rings toteaa kirjoittamisen kehollisuudesta gradussaan “Tutkimus kirjoittamisen tilan luomisesta: subjunktiivinen, flow, rituaali ja habitaatti” seuraavasti: “Kirjoittamisen kehollisuus on väistämättä tiivis osa myös luovaa habitaatiota, sillä kehollisen toiminnan kautta muovaan kirjoittamisympäristöäni. Seisoako vai istuako, missä istua – liikuako ja jos niin miten, heilua, huojuu, hypähdellä, tanssahdella? Päästää turhautuminen ulos käsiä heiluttelemalla, puuskahtelemalla, päämäärättömällä kehon reuhtomisella? Maadoittaa ja tasapainottaa ajatukset yhdellä jalalla seisomalla?” (Rings 2017, 52.) Sekä kirjoittaminen että lukeminen voi olla kehollista. Kun luen netistä kuvauksia vaikkapa kiipeilyonnettomuuksista, tunnen lukemani vaikutukset kehossa. On totta, ettei lihallinen ruumiini ole fyysisesti foorumilla, mutta kroppa on varsin läsnä kyberkokemuksessa.

“Sähköiset” tekstit kutsuvat leikkimään, ne avaavat oven vaihtoehtoihin seikkailuihin, joissa luoda merkityksiä. Voimme puhua, kirjoittaa ja keksiä merkityksiä sekä muodostaa juonia toisinaan yhdessä, toisinaan omillamme. (Ihanus 2015, 23–24.) Myös kiipeilyaiheilla keskustelufoorumeilla on nähtävissä kollektiivinen kertominen: siellä kommentoidaan toisten kokemuksia ja niistä poimitaan osia, joista jatketaan omissa kertomuksissa. Yksilöllisellä narratiivilla on alku ja loppu, mutta tarinankerronta ei tule loppumaan niin kauan kuin yhteiskunnassamme, sen kulttuurissa ja sielunelämässä henki pihisee (Ihanus 2015, 24).

Kaisa Hiltusen ja Nina Sääskilahden toimittamassa teoksessa *Kuuluvuuden reittejä taiteessa* joukko kulttuurin- ja taiteentutkijoita pohtii, miten kuulumista ja kuulumisen politiikkoja voidaan esittää, tuottaa ja purkaa taiteessa ja taiteen avulla. Teoksessa tarkastellaan kuulumisen moninaisuutta ja tapoja, joilla suomalainen yhteiskunta ja taiteen kenttä määrittävät kuulumista. Kuulumisen (engl. *belonging*) ajatellaan usein ankkuroituvan erilaisiin konkreettisiin ja symbolisiin paikkoihin, joiden kuvaamiseen, rakentamiseen ja kyseenalaistamiseen taide osallistuu. Kirjoittajat tarkastelevat paikan ja kuulumisen suhdetta laajasti, ja paikalla on keskusteluissa maantieteellinen, sosiaalinen, ajallinen, affektiivinen, ruumiillinen ja symbolinen ulottuvuus. Kuulumisen tutkimuksessa tärkeitä kysymyksiä

ovat esimerkiksi seuraavat: kenellä on lupa kuulua? Kenelle annetaan näkyvyyttä ja kuuluvuutta? (Hiltunen & Säaskilahti 2019, 10.)

Kuuluminen on viime vuosina noussut akateemisessa tutkimuksessa identiteetin käsitteen rinnalle, ehkä jopa sitä tärkeämmäksi. Identiteetistä on tutkija Rasmus Mannerströmin sanoin tullut “epävarma tee-se-itse-projekti”¹⁶, sillä “[o]lemme siirtyneet perinteiden, uskonnon ja valtion määrittelemästä järjestelmästä globaaliin ja joustavaan kvartaalikapitalismiin”. Brändit kalastelevat kuluttajia lanseeraamalla tuotteita tietyille ryhmälle tai persoonallisuudelle, kuten urheilujuomabrändin elitistinen tuoteslogan osoittaa: “We didn’t make them for the average jock. We didn’t make them for athletes who settle for second best.” (Wheaton 2004, 57.) Mainoksen juomat on keskinkertaisten urheilijoiden sijaan tarkoitettu *erityisille* atleeteille, joille ei riitä vähempi kuin paras tulos.

Maailmassa, jossa rajoja vaaditaan suljettaviksi ja muukalaisviha jyllää, kuulumisen moninaisuutta on tärkeä nostaa esille. Käsittelemässäni aihepiirissä kuulumisen kysymys ei ole polttavan poliittinen mutta liittyy urheilukontekstissakin kapitalismin hallitsemaan identiteettipolitiikkaan. Toisaalta kiipeilyn maailmassa kuuluminen kytkeytyy myös sosiaaliseen ryhmäytymiseen, yhteisöön, jonka sisällä tai ulkona kukin kiipeilijä voi kokea olevansa.

Seuraavassa luvussa käsittelem kiipeilynarratiivien sisältämiä tarinan rakenteita ja kirjoittajien käyttämää kieltä.

4. KERTOMUSTYYPIT JA KIIPEILYKERTOMUSTEN KIELI

4.1. Kertomuksen määritelmä

Uimme joka päivä kertomusten virroissa. Arkemme on narratiiveja täynnä. Kertomusta ja tarinaa käytetään arjessa usein synonyymeinä, mutta kirjallisuustieteissä asia ei ole niin suoraviivainen. Tieteen termipankin mukaan kertomus on “tapahtumasarja kerrottuna jollakin representaation

---

¹⁶ <https://www.apu.fi/artikkelit/identiteetista-on-tullut-epavarma-tee-se-itse-projekti-sanoo-tutkija-rasmus-mannerstrom>

välineellä” sekä “tarinamaailman rakentamista ja tapahtumien hahmottamista juonelliseksi jatkumoksi vuorovaikutuksessa todellisuuden tai tekstin kanssa”.¹⁷ Tarina taas on “suullisesti tai kirjallisesti esitetty lyhyehkö selonteko tapahtumasarjasta”.¹⁸ Narratologiassa tarina tarkoittaa kausaalis-kronologisesti järjestynyttä tapahtumajaksoa, jonka lukija rekonstruoi juonen pohjalta. Juoni eli kerronta taas “järjestää tapahtumasarjan kausaaliseksi ja teleologiseksi kokonaisuudeksi”. Vladimir Proppin *Morfologija skazki* (1928, *Morphology of the Folktale*) on tutkimus narratologian alkuvaiheilta ja siinä Propp systematisoi kerronnan funktioita.¹⁹ En paneudu syvällisesti Proppin tutkimukseen tässä työssä, mutta halusin mainita hänet yhtenä tarinan tutkimuksen pioneereista.

Arthur Asa Bergerin mukaan narratiivi on tarina (engl. *story*), joka tapahtuu jollekin, ihmiselle, eläimelle tai avaruusolennolle tietyn ajanjakson kuluessa. (Berger 1997, 4.) Narratiiveja ovat muun muassa sadut, seikkailukertomukset, elämäkerrat, etsivätarinat ja tieteisfiktio. (Berger 1997, 2.) Keskustelukin on narratiivi, joka usein etenee lineaarisesti. Siinä on osallistujia, vaihteita, jatkuvuutta ja jokin tarkoitus. Sairaus voi olla narratiivi, kirjoittavathan lääkärit potilaskertomuksia. (Berger 1997, 173.)

Tutkin työssäni kiipeilynarratiiveja kertomuksina. Bergerin mukaan urheilutapahtumat ottavat myös usein narratiivin muodon. Niissä on sankareita, konnia, ratkaisevia tapahtumia, jännitystä ja riskejä. Urheilunarratiivit ovat usein hyvin jännittäviä, koska emme tiedä, miten ne ratkeavat eli kuka voittaa. (Berger 1997, 173.) Vaikka kiipeily ei ole tyypillisesti ollut kilpalaji, eikä tutkimissani kertomuksissa kuvata ihmisten välisiä mitteloita, kiipeilynarratiiveihin sisältyy silti jännitystä ja vaaroja. Lukijalle urheilukertomukset voivat tarjota voitonriemua tai tuhoutumisen tunteita, jotka lisäävät tunnetta ja väriä elämään. (Berger 1997, 174.)

---

¹⁷ <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:kertomus>

¹⁸ <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:tarina>

¹⁹ <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:narratologia>

4.2. Tarinoiden arkkityypit

Venäläisiä kansansatuja tutkinut Vladimir Propp havaitsi, että saduissa toistuvat tietyt kerronnan funktiot. Proppin mukaan funktioita oli tasan 31, ei enempää, eikä vähempää. Propp havaitsi ensimmäisenä niinkutsutun *monomytin* rakenteen, jota kutsutaan myös termillä *sankarin matka* (engl. *hero's journey*).²⁰ Proppin teoriaa on edelleen työstänyt muun muassa amerikkalainen kirjallisuuden professori Joseph Campbell, jonka tunnetuin teos lienee *The Hero with a Thousand Faces* (1949). Campbellin teos käsittelee eri uskontojen ja kulttuurien mytologisia sankareita sekä sankarin matkaa. Campbell väittää, että kaikkien kertomusten taustalla on aina sama 12-vaiheinen, muotoaan muuttava, mutta kuitenkin ihmeellisen pysyvä tarina, jonka löydämme kertomuksista aina Laotsen soneteista eskimosatuihin. (Campbell 2004, 3.)

Englantilainen journalisti ja kirjailija Christopher Booker esittelee teoksessaan *Seven Basic Plots - Why We Tell Stories* (2004) seitsemän tarinoiden arkkityyppiä. Ne ovat hänen mukaansa seuraavat:

1. Hirviön kukistaminen
2. Ryysyistä rikkauksiin
3. Etsintä
4. Matka ja paluu
5. Komedialla
6. Tragedialla
7. Jälleensyntyminen.

Bookerin teosta on kritisoitu kankeudesta: Booker analysoi taideteosten tarinoita pitkälti sen perusteella, miten hyvin ne istuvat hänen 34 vuotta työstämässään kirjassa esittelemäänsä arkkityypistöön.²¹ En syvenny Bookerin teoksen jokaiseen tarina-arkkityyppiin, mutta halusin nostaa seitsemän klassista tarinaa esiin tarkastellakseni niitä tutkimusaineistoani vasten. Tosielämän tapahtumat ja niistä laaditut kertomukset eivät tietenkään asetu suoraan fiktiivisistä tarinoista koostettuihin arkkityyppeihin, mutta yhtäläisyyksiä löytyy.

---

²⁰ <https://www.definitions.net/definition/MONOMYTH>

²¹ <https://www.nytimes.com/2005/04/15/books/the-plot-thins-or-are-no-stories-new.html>

Olin naarannut tutkimusaineistostani erilaisia kertomuksen tyyppisiä jo ennen Bookerin teokseen tarttumista. Blogeista löysin etenkin matkakertomuksia, ohjeistavia tai opettavaisia kertomuksia, onnettomuuskertomuksia ja muistokirjoituksia. Kaunokirjallisissa teoksissa erityyppiset tarinat yhdistyvät. Esimerkiksi Krakauerin teoksessa *Jäätäviin korkeuksiin – Murhenäytelmä Mount Everestillä* tragedia käy ilmi jo nimestä. Kuitenkin kirja on myös matkakertomus ja muistokirjoitus retkikunnan menehtyneille jäsenille.

Peilaan seuraavaksi Bookerin tarinoiden arkkityyppejä tutkimusaineistoni kertomuksiin ja kerron löytämistäni tyypillisistä kertomuksista, jotka eivät olleet Bookerin listassa.

Tarina hirviön kukistamisesta kiteytyy Bookerin mukaan yli-inhimilliseen ja tappavaan pahuuden ruumiillistumaan. Vaikka eloton kohde kuten kallio ei ole moraalisesti paha, kiipeilykertomuksissa häijyys voidaan liittää luonnonvoimiin. Vuoren voidaan ajatella olevan ”hirviö”, jonka kiipeilijä taidolla ja ketteryydellä ”selättää”. ”Atacama oli vienyt meistä voiton,” Janiina Kauppinen kirjoittaa blogissaan kesken kaiken päättyneestä kiipeilyretkestä Chilen Ojos de Salado -tulivuorella. (<https://vuorenavalloitus.fi/kuinka-kavi-ojos-del-saladolla/>) Lauseessa chileläinen autiomaata, siis maantieteellinen alue tai kappale ympäristöä, kuvataan aktiivisena tekijänä, joka ”voittaa” ihmisen. Luonnosta ja luonnossa olevista objekteista puhutaan kiipeilykertomuksissa usein ”vastustajana”. Analysoin tätä enemmän luontosuhdetta käsittelevässä luvussa 6.1.

Koska kiipeily on harrastuksena yksi riskialttiimmista, voisi kiipeilyblogeista kuvitella löytyvän runsaasti sankaritarinoita. Lukijalle narratiivit saattavat monesti näyttäytyä kertomuksina sankarillisista suorituksista. Vaikeuksien kautta voittoon -tematiikka kyllä toistuu kertomuksissa, mutta niiden sävy on usein nöyrä. Vaikuttaa, että monet kiipeilijät pikemminkin vähättelevät suorituksiaan. Kehoa käsittelevässä luvussa 6.2. kerron videoista, joita kiipeilijät ovat ladanneet keskustelufoorumille. Taidonnäytteet kuitataan usein vaatimattomaan sävyyn: ”tämmöset tänään”, ”’kunnon’ ulkoprojektit (omalla mittapuulla)”. Kettusen ja Saukon (1999) mukaan vuorikiipeilijät pohdiskelivat itseään muita ryhmiä²² enemmän, ja pohdiskelu on sävyiltään erittäin kriittistä, ajoittain jopa negatiivista. Kanttia.net -blogin kirjoittaja toteaa itseironisesti:

Tässä blogissa oli tarkoitus myös pohdiskella omaa suhtautumistani kiipeilyyn ja sitä kautta yrittää avata tätä maailmaa ei-kiipeileville lukijoille. Sen sijaan olenkin keskittynyt lähinnä uhoamiseen ja omilla urotöillä retosteluun.

---

²² Tutkimuksessa haastateltiin vuorikiipeilijöitä ja laskuvarjojoukkoilijoita sekä verrokkiryhmän jalkapalloilijoita.

<http://kanttia.net/enta-jos-tarkeinta-onkin-kiiveta/>

Kirjoittaja nimittää kiipeilysuorituksista kertomista retosteluksi ja uhoamiseksi, ikään kuin omista kokemuksista kirjoittelu olisi pelkästään ylimielistä itsekehua.

Poikkeuksena nöyrään kirjoitteluun on toisten kiipeilijöiden suorituksista kertominen. Etenkin muistokirjoituksissa menehtyneistä kiipeilytovereista kirjoitetaan lämmöllä ja kunnioituksella:

Yhteistä Antille ja Juhalle oli paitsi kova hinku kiivetä ja silmien ystävällinen pilke, myös huikea fyysinen kunto. Antti oli kuin toisella planeetalla varttunut, niin loputtomalta hänen energiansa vaikutti.

[--]

Epäuskoisen surun rinnalle nousee kiitollisuus, että saimme näihin velikultiin tutustua, ja nauttia heidän lämpimästä seurastaan niin vuorella kuin illalla patojen ääressäkin.

<http://www.relaa.com/sisalto/artikkelit/kuolleet-suomalaiskiipeilijat-olivat-ahneita-elämälle>

Bookerin “matka ja paluu” kuulostaa äkkiseltään itsestäänselvältä tarinatyyppiltä. Bookerin mukaan kyseisen tarinan ydin on sankarin matkustaminen kauas “normaalista” ympäristöstä toiseen maailmaan, jossa kaikki on hämmentävän epätavallista. (Booker 2004, 87.) Aluksi uusi maailma viehättää ja ehkä kummastuttaa. Sitten ilmenee jokin vaara ja sankari kokee olevansa uhattuna, kunnes onnistuu “pakenemaan” tuosta epätavallisesta maailmasta ja pääsee takaisin tavallisen elämän turvaan. Juonityyppi on löydettävissä esimerkiksi L. Frank Baumian *Ihmemaassa Oz* (1900) ja Lewis Carrollin *Liisan seikkailut ihmemaassa* (1865).

Vaikka kiipeilijät eivät fyysisesti poistu Maasta, saattavat he esimerkiksi *subliimin* eli ylevän kokemuksen kautta päästä kurkistamaan arkitodellisuuden ylittäviin sfääreihin. Subliimin kokemusta kerron lisää luvussa 5. Kiistatta vuoristo ei monille ole kaikkein tyypillinen toimintaympäristö. Etenkin niin kutsuttu “kuolemanvyöhyke” eli 8 000 metrin ylittävä korkeus vuorilla ja vaikkapa 150 kilometrin tuntivauhdilla etenevä vuoristotuuli ovat varsin epätavalliset puitteet ihmiselle. Kiipeilijä voi joutua riskialttiisiin tilanteisiin ja kokea henkensä olevan vaarassa. Onnistuneen kiipeilyreissun päätteeksi retkikunta pääsee turvallisesti takaisin “tavallisen elämän” pariin.

Seikkailu on kiipeilyä ja satuja yhdistävä käsite. Jylhät maisemat sekä mielen ja kehon ääri rajoilla toimiminen luovat puitteet arkitodellisuuden ylittävälle kokemuksille. Joskus kiipeilykertomuksissa viitataan suoraan satuihin. Liisa Peltonen kirjoittaa Revontulia-blogissaan koonnin vuoden 2016 kiipeilytapahtumista ja viittaa itseensä Carrollin sadun Liisana:

Tarinoidessani blogini ensimmäisen Vuoden Päivistä olin yhä kuin lempisatuni viaton Liisa. Elin unelmieni ihmemaassa ja olin hullaantunut seikkailun kepeydestä, sekä uusista ihanista ystävistä.

Reilu vuosi sitten mulla diagnosoitiin pitkään jatkuneiden selkäkipujen jälkeen välilevyn pullistuma ja kivuliaita nikamapäätelevyjen tulehdusmuutoksia. [--] Mulla oli uudet rajat, enkä enää oikein tiennyt mitä ne on.

<https://revontulia.com/2017/02/03/vuoden-paivat-2/>

Muuttuva keho voi tehdä olosta epätodellisen. Liisa Ihmemaassa -sadun Liisan keho kasvaa ja kutistuu syömisen ja juomisen myötä. Kasvu symboloi kenties lähestyvää murrosikää ja sen tuomia muutoksia kehossa. Revontulia -blogia kirjoittava, kiipeilevä ja elävä Liisa taas kuvaa kehonsa muutoksia nikamien rappeutumiseen ja myöhemmin esimerkiksi raskauteen liittyen. Jäsennämme ja käsittelemme suuria muutoksia ja vastoinkäymisiä muun muassa kertomusten avulla.

Monet aineistoni narratiivit voisi sijoittaa arkisemmin matkakertomusten kategoriaan. Matkakertomus kertoo nimensä mukaan matkasta ja voi olla tosipohjainen tai fiktiivinen.²³ Usein matkakertomus kuvaa paitsi matkan aikana nähtyjä konkreettisia asioita myös syntyneitä vaikutelmia ja ajatuksia. Genrenä matkakertomus sijoittuu kauno- ja tietokirjallisuuden välimaastoon.

Blogitekstit on monesti otsikoitu matkakohteen mukaan yksinkertaisesti: “Mont Blanc, Ranska 2018”, “Roadtrip Marokossa”, “Reittisuosituksia Lofoteille”. Useimmiten kertomukset alkavat kutkuttelevan odotuksen kuvailulla ja varusteiden pakkaamisella. Lause “kamat kasaan ja auton nokka kohti...” toistuu eri muodoissaan tiuhaan.

---

²³ <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:matkakertomus>

Bookerin etsintä-arkkityyppi viittaa tarinaan, joka yleensä alkaa kiireisellä kehotuksella tai käskyllä. Ilmassa on uhka, sankari ei voi jäädä kotiin, koska jotain on mennyt pahasti pieleen. (Booker 2004, 70.) Sankarin on lähdettävä matkaan läpi vihamielisten seutujen. Usein mukaan tulee matkakumppaneita ja matkan aikana sankari seurueineen kohtaa vihollisia ja houkutusia. Lopussa vältetään kuolema ja voitetaan prinsessa tai elämän mullistava aarre. (Booker 2004, 83.) J.R.R. Tolkienin Taru sormusten herrasta on tyypillinen esimerkki etsintätarinasta. (Booker 2004, 69.)

Kiipeilyreissuja tehdään useimmiten porukalla, vaikka yksin vuorille kiipeäviäkin on ollut kautta historian. Vuoristo voi koetella ja tuntua vihamieliseltä ympäristöltä. Kiipeilijöiden väitetään toisinaan “etsivän kärsimystä” ja yrittävän etsinnöillään “täyttää tyhjyydenkokemusta”. Tästä on esimerkki luvussa 6.3. Riskit ja kuolema. En usko, että kukaan kiipeilijä olisi pelkän adrenaliinin, saati kärsimyksen perässä vuorilla. Jos tietäisin, mikä on kunkin kiipeilijän vuorilta etsimä, kuvaannollinen “aarre”, voisin vihdoin vastata kysymykseen: “Miksi kiipeämme vuorille?”

“Onnettomuuskertomus” on yksi löytämistäni kertomustyypeistä, ja tarkoitan sillä kertomuksia, joissa kuvataan kiipeillessä sattunut onnettomuus, sairastuminen tai jopa kuolema. Tutkimissani blogeissa ja foorumeilla onnettomuuskertomukset ovat vähemmistössä. Kaunokirjallisissa teoksissa taas murheellinen juonenkulku on tuntumani mukaan yleisempi, vaikka en tätä tutkielmaa varten lukenut kuin kaksi kaunokirjallista teosta. Joka tapauksessa suuret tunteet myyvät.

Booker esittelee kolme erilaista tragedian arkkityypin alakategoriaa: viisivaiheinen tragedia, “jakautunut minä” ja “sankari hirviönä”. Viisivaiheisen tragedian vaiheet ovat:

1. odotus
2. unelmointi
3. turhautuminen
4. painajainen
5. tuho tai kuolemantoive.

Kenties viisivaiheinen tragedia on Bookerin kolmesta tragedian tyypistä lähimpänä joitain aineistoni onnettomuuskertomuksia, mikäli ne tulisi pakottaa arkkityyppien kehikkoon. Teoksessaan *Jäätäviin korkeuksiin* Krakauer kuvaa ensin laveasti Everestin retkikunnan valmisteluja ja odotusta sekä osallistujien taustoja. Tarina etenee alun verrattain leppoisasta etenemisistä myöhempien, lukuisten vastoinkäymisten kautta turhautumiseen, kohtalokkaaseen yöhön 10. toukokuuta, epätoivoisiin

yrietyksiin ensin päästä huipulle, sitten huipulta alas. Painajaismaisen yön jälkeen todetaan ison osan retken osanottajista kuolleen. Tosielämä ei tietenkään aina etene yksiselitteisesti vaiheittain, ja Krakauer on toimittajana tehnyt tiettyjä valintoja tapahtumien esittämisestä. Fiktiivisissä kertomuksissa henkilöhahmoilla ei myöskään ole "tavallista" arkea, vaan heidän elämänsä täyttyy jännityksestä ja haasteista. (Berger 1997, 163.)

Onnettomuuskertomuksissa ei aina ole kyse kuolemasta. Useammin ne ovat selviytymiskertomuksia, tapahtuneen työstämistä ja henkilökohtaista prosessointia. Esimerkiksi Karoliina Halme on aloittanut Only Stronger -bloginsa vasta köysiradalla sattuneen vakavan onnettomuuden jälkeen. Kirjoitukset kertovat yksinomaan tapaturmasta ja siitä toipumisesta. Uudemmissa postauksissa on urhoollinen ja toiveikas tunnelma:

Mulle on koko elämä vielä täysin auki ja kerkeän varmaan tekemään vielä vaikka mitä kivaa, vaikkei se siltä ihan jokapäivä tunnuksiaan. Pitäisi vaan unohtaa oman elämän vertaileminen ns. "terveisiin" ja olla onnellinen siitä kaikesta, mitä mulla jo on.

<http://onlystronger.blogspot.com/2014/07/started-again.html>

Vaikka Halme kuvaa blogissaan onnettomuuden kauhua, piinallisia kipuja ja uuvuttavia leikkauksia, hänen kirjoituksistaan nousevat silti vahvimmin esiin kiitollisuus, uudenlaiseen, toipuvaan kehoon totuttelu ja elämän arvostus. Kuolemaan johtaneista onnettomuuksista kirjoittavat usein läheiset tai tutut muistokirjoituksenomaisesti.

Toisinaan onnettomuuksista kertomiseen liittyy opettavainen sävy. Uskalla yrittää -blogin kirjoittaja raportoi kiipeilykumppaninsa putoamisesta, aivotärähdyksestä ja hetkellisestä muistinmenetyksestä. Hän kysyy:

Kuinka moni on miettinyt etukäteen erilaisia skenaarioita ja toimintamalleja onnettomuuksien varalta? Siis näitä inhottavia, tunnelmaan ikäviä varjoja heittäviä mitäjos-kysymyksiä?

Fiksumpi harrastaja pitää huolta siitä, että omaa aina riittävät valmiudet oikeaan toimintaa vahingon sattuessa. Joskus se vahinko kuitenkin osuu kohdalle, riippumatta siitä miten hyvä tai varovainen on.

<http://vuoristo.blogspot.com/2011/07/kiipeilyonnettomuus.html?view=mosaic>

Postauksen lopussa on muistilista turvallisuusasioista. Kyseinen kertomus on kenties kirjoitettu varoittavaksi esimerkiksi. Luultavasti kirjoittaja on myös halunnut purkaa tapahtunutta ja jäsentää ajatuksiaan.

Eeva-Leena Kemellin ja Marika Wilenin (2014) gradusta “Satujen ja kertomusten opetuskäyttö” käy ilmi, että sadut opettavat, viihdyttävät, kasvattavat emotionaalisesti ja sosiaalisesti. Kuten esimerkeistäni käy ilmi, kiipeilykertomuksilla on samoja funktioita. Myös Berger kirjoittaa: “Clearly, narratives are very important to us; they furnish us with both a method for learning about the world and a way to tell others what we have learned.” (Berger 1997, 10.) Blogeissa on kirjoituksia otsikoin: “Miten mieltä huijataan?”, “Miksi minä en pelkää?” ja: “Kolme virhettä jotka olen tehnyt”. Postauksissa kirjoittajat kertovat toimintatavoistaan selkeästi ja suoraviivaisesti. Emma Karjalainen kirjoittaa Kiipeilyklinikka-blogissa:

Minulla on aivot. Sinullakin on aivot. Aivoilla voi analysoida asioita. Tunnistan erilaiset pelot ja käsittelen niitä. Sitten juttelen niistä ystäväieni kanssa.

Jaan omat pelkoni yksinkertaisesti kahteen. Näin voin käsitellä niitä vielä silloinkin, kun veri on paennut aivoista lihaksiin työtä tekemään ja päätöksiä pitää tehdä nopeasti reitillä. (<https://kiipeilyklinikka.fi/2015/10/08/miksi-mina-en-pelkaa/>)

Bergerin sanoin (1997, 10) toisten jakamat kokemukset ja kertomukset varustavat meidät omia seikkailujamme varten. Kirjoittaja voi kuvitella ja tunnistaa yleisön, joka on kiinnostunut samasta asiasta. Tutkimissani blogeissa ja foorumeilla oppeja halutaan avuliaasti välittää eteenpäin. Kertominen on näin ollen paitsi kokemusten jakamista myös toisista, heidän tulevista kokemuksistaan ja turvallisuudestaan välittämistä.

4.3. Kiipeilykertomusten kieli

Vaikka kiipeilyn lajihistoria on Suomessa lyhyehkö, kiipeilyn erikoiskieli on verrattain vanhaa, toteaa Suursalmi-Seppälä (2018, 45) gradussaan. Hän käyttää esimerkkinä tietävästi vanhinta suomalaista kiipeilyaiheista kirjaa, Matti A. Jokisen teosta *Alppien seinämällä* (1961). Suursalmi-Seppälän huomion herättää teoksessa sitaattilainojen ja vierasperäisten termien puute. Kaikki Jokisen käyttämät kiipeilytermit ovat suomenkielisiä, ja esimerkiksi “boulderointi” eli niin sanotusti hyppykorkeudella tapahtuvaa kiipeilyä ilman köysiä ja valjaita nimitetään “pienoiskiipeilyksi”. (Suursalmi-Seppälä 2018, 45.) Sana “boulderointi” tulee englannin kielen sanasta “boulder”, joka tarkoittaa isoa kivenlohkareta. En löytänyt tietoa, milloin “boulderointi” on korvannut “pienoiskiipeilyn”. Myös Suursalmi-Seppälä toteaa, että seuraavassa kiipeilykieltä käsittelevässä tutkielmassa olisi tärkeä perehtyä kielen syntyyn ja historiaan. (Suursalmi-Seppälä 2018, 45.)

Vierasperäisten termien puuttuminen Jokisen teoksesta on mielenkiintoista sikäli, että nykyään kiipeilynarratiivit vilisevät lainasanoja. Etenkin verkon kertomuksissa anglismeja tai kokonaan englanninkielisiä termejä käytetään kursailematta osana suomea. Seuraavat lainaukset ovat Lifiedream Colliet -blogista:

Teimme Petran kanssa poikkeuksetta hyvää tulosta kiipeilemällä kaksi kertaa viikossa ja keskittymällä yläriissä circuit-treenien lisäksi myös meidän maksimi greideihin sekä boulderointiin.

Nelosesta vihreään 6bhen, jonka kiipesin tokalla yrkällä ylös. Pari 6ata jäi kesken, muutama toppaus.

<https://lifiedream.blog/2019/11/26/treenikiikkuja-marraskuu-seinalla/>

En ihmettelisi, vaikka maallikolle ylläolevissa virkkeissä olisi enemmän vieraita kuin tuttuja sanoja. Kirjoittaja on ripotellut tekstiinsä lyhenteitä kuten “yläri” (yläköysi), “yrkkä” (yritys) ja anglismeja kuten “greidi” (engl. *grade*; arvio, joka antaa osviittaa kiivettävän reitin vaikeudesta) ja ”toppaus” (engl. *top*; reitin loppuun, huipulle eli toppiin pääseminen). Lisäksi aiheeseen perehtymätöntä saattavat askarruttaa numero- ja kirjainyhdistelmät, jotka viittaavat juuri mainittuihin “greideihin” eli reittien vaikeusasteisiin. Reittien luokitteluun käytetään yleisesti kahta eri järjestelmää: YDS eli Yosemite Decimal System on käytössä Yhdysvalloissa ja “ranskalainen asteikko” (engl. *French*

scale) laajalti muualla maailmassa.²⁴ Kiipeilyreitien vaikeuden arvioiminen on subjektiivista ja joskus hyvinkin vaikeaa. Vanhempien reittien vakiintuneita greidejä käytetään vertailukohtana uusia tehtäessä.²⁵

Suur-Seppälä lainaa Arntz, Picht ja Schmitzin terminologista työtä käsittelevää teosta *Einführung in die Terminologiearbeit* (2014). Tutkijakolmikön mukaan erikoiskieli on maallikoille sitä vaikeatajuisempaa, mitä tarkempia ja ytimekkäämpiä sen ilmaisut ovat. (Suur-Seppälä 2018, 6.) “Vain harva pystyy ymmärtämään sellaisten alojen tekstejä, jotka eivät kuulu omaan arkielämään,” Suur-Seppälä kirjoittaa (2018, 6). Kirjain-numerokoodit kuuluvat monien alojen sanastoon ja lienevät myös kiipeilysanaston ytimekkäintä ilmaisua.

Lukemistani kaunokirjallisista teoksista en juuri poiminut lainasanoja. Toisaalta kirjat ovat verrattain vanhoja, *Matterhornin valloittajat* -teoksenkin suomennos 60-luvulta. Kenties kiipeilyyn liittyvät laina- tai uudissanat eivät olleet vielä tulleet osaksi suomen kieltä. Sanojen päätyminen sanakirjojen sivuille on hidasta, vaikka uusia sanoja pulpahtelee ilmoille päivittäin.²⁶ Ei ole ihme, että juuri netistä löydettävissä kiipeilykertomuksissa kielet sekoittuvat, kun ihmisillä on pääsy maailmanlaajuisen tietovarannon ja monikielisten, verkottuvien tekstien äärelle.

Laitinen lainaa Paula Sajavaaran vierassanoja käsittelevää artikkelia vuodelta 1989. Sajavaara kirjoittaa, että sanat eivät kulkeudu kielestä toiseen vakuuissa, vaan käsitteen mukana. (Laitinen 2020, 14.) Näin ollen voisi päätellä, että esimerkiksi kiipeilytermiä “pädi” (putoamista pehmentävä patja, engl. *crash pad*) tuskin sellaisenaan käytettäisi toisenlaisista, vaikkapa sängyn patjoista.²⁷ Koska pädi-termi on osa kiipeilyn käsitteistöä, ei sille ole tohdittu kontekstissaan keksiä varsinaista suomenkielistä sanaa.

Sajavaara myös toteaa kulttuuristen yhteisöjen levittävän tai “säteilevän”²⁸ sanastoa ympärilleen. Esimerkiksi ranskan kieli on vaikuttanut kansainväliseen diplomaattien sanastoon, kun taas elinkeinoelämän ja musiikin termit juontuvat italiasta. Englannista on tullut hallitseva kieli monilla

---

²⁴ <https://sportrock.com/understanding-climbing-grades/>

²⁵ <http://www.kiipeilykoulu.fi/cms/kiipeily/vaikeusasteet>

²⁶ https://www.kotus.fi/nyt/uutistekstit/uutiskirjeet/kielikuulumisia-uutiskirjeiden_arkisto/6_2014/sanaoivalluksesta_sanakirjasanaksi

²⁷ Sormitietokoneesta eli tabletista sen sijaan kyllä.

²⁸ Laitisen kandidututkielma on kirjoitettu englanniksi, eikä Sajavaaran artikkelia löytynyt sähköisenä, joten en ole varma alkuperäisestä termistä, mutta Laitinen on kääntänyt sen “radiate”.

aloilla urheilu mukaan lukien, mikä selittää anglismien maailmanlaajuisen leviämisen myös kiipeilykieleen. (Laitinen 2020, 15.)

4.4. Kielen käyttötarkoitukset

Kiipeilijät käyttävät kertomuksissaan kieltä samoihin tarkoituksiin kuin kuka tahansa: viestimiseen, ajatteluun, menneen käsittelyyn ja tulevan suunnitteluun. Kieli on tärkeässä roolissa kokemuksen välittämisessä, koska välineet emootioiden ja sisäisten maailmojen välittämiseen ovat rajatut. Sanat ja kertomukset ovat siihen yksi väylä.

Erikoiskielen käytölle on omat motiivinsa. Kiipeilykontekstissa yksi syy on kiipeilytilanteiden selkeyttäminen. Selkeys ja täsmällisyys lisäävät turvallisuutta. Suur-Seppälä kirjoittaa lääkärikieleen viitaten, että erikoiskielen käyttö on suotavaa, jotta potilasta koskevista asioista viestiminen olisi mahdollisimman yksiselitteistä ja täsmällistä, eikä väärinkäsityksiä syntyisi. (2018, 5–6.) Koska kiipeily on potentiaalisesti hengenvaarallinen laji, jossa virhearvioinneille ei ole sijaa, kieli ja kommunikaatio tuovat varsin konkreettista turvaa.

Kiipeilysanasto on usein varsin teknistä. Esimerkiksi lounaissuomalaisen jammi.net -sivuston alle kerätty “Luomukiipeilyn sanasto”²⁹ keskittyy teknisiin termeihin sekä varusteiden ja kallionmuotojen määrittelyyn. Jaettu ymmärrys kiipeilykielestä ja yhteisesti tunnustettu termistö ovat tuiki tarpeellisia kallioilla. Laitinen kirjoittaa Saku Korosuon teokseen *Suomalainen kiipeilyopas* (2017) pohjaten, että tyypillisimmät onnettomuudet syntyvät ilmaisullisista väärinkäsityksistä turvaköyteen liittyen. (Laitinen 2020, 6.) Kiivettävien reittien ja varusteiden virallisten termien perinpohjainen ymmärtäminen on siis elintärkeää.

Turvan lisäksi kieli luo yhteenkuuluvuutta. Kun pienehkö yhteisö on kiinnostunut samasta asiasta ja voi puhua siitä “omalla kielellään”, yhteishenki vahvistuu.³⁰ “It is well documented that social groups are fertile breeding grounds for an idiosyncratic vocabulary to enhance their solidarity,” kirjoittaa amerikkalaisten college-opiskelijoiden keskinäistä slangia tutkinut Connie C. Eble (1996, 46). Erityisesti yhteiskunnan marginaaliset ryhmät kuten “hujarit ja huumekauppiat” vaikuttavat olevan

---

²⁹ <https://www.jammi.net/kalliot/tietovakka/sanasto.html>

³⁰ On tosin kiistanalaista, kauanko voidaan puhua “pienehköstä yhteisöstä”, kun harrastajamäärät ovat Suomessakin kasvaneet viimeisen kymmenen vuoden aikana valtavasti. Tarkoitan pienellä yhteisöllä omistautuneimpia harrastajia, joiden kiinnostus ja aktiivisuus ulottuvat myös keskustelufoorumeille.

taitavia slangin luomisessa (Eble 1996, 46.) Myös kiipeilijöitä on pidetty hylkiöinä erityisesti 1970-lukua edeltäneenä aikana. (Waterman & Waterman 1993, 227.) Kiipeilijät ovat edustaneet vastakulttuuria ja vaihtoehtoista elämäntapaa.

Eble lainaa kielitieteilijä Calvert Watkinsia: “Though by no means a perfect mirror, the lexicon of a language remains the single most effective way of approaching and understanding the culture of its speakers.” (Eble 1996, 114.) Watkinsin sanoman perusteella kiipeilijöiden käyttämästä kielestä voisi vetää johtopäätöksiä kiipeilijöiden tavoista ja luonteesta. Yhdistän esimerkiksi lyhenteiden ja kirjainnumerokoodien käytön tarkkuuteen, tehokkuuteen ja suoruteen. Kiipeilijöiden persoonallisuutta tutkineet Kettunen ja Saukko (1999) kirjoittavat, että vuorikiipeilijöiden tapa havainnoida ympäristöä on tarkkaa ja yksityiskohtaista. Ulkomaailmasta saadun informaation käsittelyn laatu ja tehokkuus on myös heidän mukaansa korkea. (Kettunen & Saukko 1999, 18.)

Kallioilla käytettävät termit siirtyvät kiipeilyharrastajien kertomuksissa sujuvasti kirjoitettuun muotoon. Foorumeilla ja blogeissa kirjoittajat voivat olettaa, että lukijat ovat kiinnostuneita kiipeilystä, kenties harrastavat sitä itse ja ovat näin ollen jossain määrin perillä sanastosta. Tietämys lajin historiasta yhdistää ja viestittää toisille harrastajille omistautuneisuudesta. Menneiden aikojen mainekkaiden kiipeilijöiden lausumia kerrataan ja kierrätetään. Nimimerkki Jariarkko raportoi tekemästään kiipeilyretkestä Krakataulle. Blogitekstinsä jälkipuheessa hän kirjoittaa:

Joku voisi kysyä, että miksi. Voisin antaa kiipeilijän vakiovastauksen, koska se on siellä.

<http://www.relaa.com/planetskier/kadonneen-vuoren-metsästäjät>

Jariarkko viittaa vuorikiipeilijä George Malloryn 1920-luvulla antamaan vastaukseen, kun tältä kysyttiin, mikä sai pyrkimään Everestille kolmatta kertaa.³¹

Kieli voi myös sulkea ulos. Sisäpiirin slangia voi olla ulkopuolisen korvaan täyttä liirumlaarumia. Olen joskus kuunnellut enemmän kiipeilevien kavereiden keskustelua ymmärtämättä aina mistä on kyse. Se on toisaalta ärsyttänyt ja toisaalta huvittanut. Kun olen myöhemmin päätellyt, googlannut tai kysynyt tarkennusta, olen miettinyt: eikö forkuista (engl. *forearm*) voitaisi puhua vain kyynärvarsina? Miksi täytyy vääntää anglismeja?

---

³¹ <https://suomenkuvalehti.fi/jutut/ulkomaat/mount-everest-elamysmatkailun-huippu/>

Martin Haspelmath (2009) kirjoittaa, että kulttuuri ja arvovalta ovat yleisimmät syyt lainata sanoja. Hänen mukaansa puhe- ja kirjoitustapojamme ei määritä pelkästään merkitysten välittäminen, vaan myös sosiaaliset identiteetit ja vaikutelmat, joita haluamme antaa itsestämme muille. (Haspelmath, 48–50.) Kieli on näin ollen tärkeä osa identiteettiä ja minäkuva.

Vuosikymmenten saatossa on syntynyt “sisäpiirin” eli kiipeilyn harrastajien slangi, joka mahdollistaa sosiaalisen kuulumisen ja ei-kuulumisen. Karkeasti voisi ajatella, että mikäli ymmärtää termejä ja osaa käyttää niitä keskustelussa, kuuluu joukkoon. Slangi tietysti muovautuu jatkuvasti lajin kehittyessä ja uusien harrastajien tutustuessa toimintaan. Sanoja väännellään ja muovailtaan edelleen harrastusporukoissa.

Nousiainen kirjoittaa sporttikiipeilystä alisteisena käsitteenä kalliokiipeilylle, jonka käsite taas on vuorikiipeilyyn nähden alisteinen. (Nousiainen 2017, 22–23.) Tämä on mielenkiintoista sikäli, että myös “kentällä” harrastuksen parissa yksittäisiä, alunperin vuorikiipeilyyn liittyviä termejä on omaksuttu kalliokiipeilyn kontekstiin. Esimerkiksi “base camp” (perusleiri) tarkoittaa Luomukiipeilyn sanaston mukaan “sitä paikkaa kallion juurella, jossa on mukavinta keitellä kahvia ja järjestellä kamoja”. “Epiikki” taas on sanaston mukaan “nousu tai kiipeilyreissu, josta kehkeytyy uhkaava seikkailu ja selviytymiskoettelemus. Loppu hyvin, kaikki hyvin. Epiikkitarinan kertominen yhä uudestaan tekee siitä entistä rikkaamman ja vaikuttavamman”. (<https://www.jammi.net/kalliot/tietovakka/sanasto.html>, vierailtu 5.5.2020) Termi juontuu englannin sanasta “epic”, joka tarkoittaa paitsi eeposta, myös slangiterminä mahtavaa ja mieletöntä.

Kiipeilykertomusten kielessä on oma estetiikkansa. Kallioilla turvallisuus mennee kielen kauneuden edelle. On vaikea arvioida, kuinka moni foorumien ja blogien lukijoista arvottaa kertomuksia niiden esteettisen viehätyksen perusteella, mutta veikkaukseni on, että sisältö kiinnostaa kielellisiä koristuksia enemmän. Julkisille ja virallisille kertomuksille on kuitenkin tiettyjä vaatimuksia. Päättyäkseen kieltä käsittelevän osuuden haluan mainita tähän liittyen huvittavan esimerkin menneisyydestä. Maineikkaan Everestin kiipeilijä Edmund Hillaryn sanoja oli historiankirjoituksessa hieman paranneltu. Suomen Kuvalehden artikkeli paljastaa, että vuonna 1953 huipulta retkikunnan luo palannut Hillary lausui virallisesti jotakin ylevää, joskaan kukaan ei muista mitä. Tosiasiassa Hillary sanoi: “Me kellistimme sen äpärän!” Oikeat sanat salattiin kymmeniä vuosia, koska ne olivat ajan mittapuiden mukaan liian rumat paljastettaviksi suurelle yleisölle. (Kokko, 2008.)

Ennen kuin siirryn analysoimaan kiipeilykertomusten teemoja, kerron lyhyesti subliimista eli ylevän esteettisestä kategoriasta. Subliimin kokemus toistuu tutkimissani narratiiveissa. Se välähtelee taustalla, ja vaikka subliimia ei sellaisenaan nimetä, on siitä löydettävissä kaikuja, toisia määritelmiä, jotka viittaavat samaan kokemukseen.

5. SUBLIIMI

5.1. Subliimin määritelmä

Subliimin käsite syntyi jo antiikin hellenismien aikaan. Se mainitaan tyylitutkielmassa ”*Peri Hypsous*” (engl. *On the Sublime*). Kirjoittajasta ei ole varmaa tietoa, mutta häntä nimitetään Pseudo-Longinukseksi. Subliimin käsitettä ovat myöhemmin muovanneet esimerkiksi filosofit Edmund Burke ja Immanuel Kant 1700-luvulla sekä Theodor Adorno ja Jean-Francois Lyotard 1900-luvulla. Nykypäivänäkin teoreetikot kommentoivat subliimia useimmiten juuri Longinuksen, Burken ja Kantin ”arkkitekstien” pohjalta. (Holmqvist & Pluciennik 2008, 3.)

Subliimilla on eri aikoina tarkoitettu hieman eri asioita. Antiikissa retoriikkana käytetty termi ei vastaa nykyajan ymmärrystä subliimista. On mahdotonta tietää, onko myöskään 1700-luvulla käytetyllä termillä samoja merkityksiä 2000-luvulla. (Holmqvist & Pluciennik 2008, 2.) 1700-luvun puolivälissä subliimin ajateltiin esiintyvän kohteissa, jotka olivat vaikuttavia ja hirvittäviä. Burken mukaan subliimeissa kohteissa oli läsnä vaaran ja/tai kivun aspekti. Ne olivat liian läheltä koettuna pelkästään pelottavia, mutta sopivan matkan takaa ne saivat ihmisessä aikaan myös mielihyvää. (Whyte 2010, 4.)

Vastoin Burken käsitystä Kant määritteli myöhemmin 1700-luvulla, että subliimi ei ole käsin kosketeltavissa kohteissa. Pikemminkin se on läsnä objekteissa, joilla ei ole varsinaista fyysistä muotoa. Whyte selventää, että toisin sanoin voimme tuntea meren aistiemme avulla ja kastaan varpaamme suolaveteen, mutta käsitys meren valtavuudesta ei voi olla aistikokemuksen kohde, koska siitä puuttuvat ääriviivat ja rajat. (Whyte 2010, 4–5.) Luonnossa olevien asioiden sijasta subliimi on siis jäljitettävissä havaitsemiseen ja aistimuksiimme. Kyvyttömyytemme arvioida konkreettisten, fyysisten asioiden laajuutta tekee meidät paradoksaalisesti tietoisiksi toisenlaisesta, yliaistillisesta

ymmärryskyvystämme. Subliimi kohde haastaa kykymme mitata ja käsittää valtaisa objekti rationaalisesti, mutta saamme kuitenkin lohtua ja mielihyvää siitä, että aistimaailman “tuolla puolen” ymmärryksemme ei ole samaan tapaan rajoittunut. (Whyte 2010, 5.)

Subliimi on tunnetta kuvaava esteettinen kategoria ja elämyskäsite. Extreme-urheilua kutsutaan myös elämysurheiluksi. Kun ihmisellä on tarpeeksi hyvä ja turvallinen olla arjessaan, eikä esimerkiksi ruoan löytäminen tai liikkuminen paikasta toiseen enää ole vaarojen täyttämä kokemus, elämyksiä haetaan muualta: päihhteistä, uhkapeleistä, gastronomiasta ja fyysisistä suorituksista. Tylsyyteen on etsitty lääkkeitä myös menneillä vuosisadoilla. 1800-luvulla samaan tahtiin romanttisen tietoisuuden kanssa kasvoi Euroopassa kiinnostus lähteä vuorille. (Lester 2004, 89.) “Ja myöhemmin, kun romanttisen luonnon tajunta oli herännyt, noilla samoilla erakoiden ja luostarinperustajain valitsemilla paikoilla alkoi käydä haaveilevia, luontoa-ihaveilevia matkailijoita toivoretkillään,” estetiikan ja ”nykykansain kirjallisuuden” professori Yrjö Hirn kirjoittaa. (Hirn 1924, 66.)

Hirn kertoo edelleen, kuinka jotkut ”hurskaat miehet” ovat pikemminkin paenneet vuorille, kun maailman pahuus on kauhistuttanut heitä. ”Mutta on ollut niitäkin, jotka ovat etsineet luolia ja vuorenhuippuja siitä huolimatta, että ovat tunteneet itsensä näillä paikoilla sellaisten voimien uhkaamiksi, joita ei koskaan tarvinnut pelätä tasangon kaupungeissa ja kylissä.” (Hirn 1924, 113.) Taikauskoisten käsitysten hylkääminen on Hirnin mukaan katsonut paljon hengenvoimaa. Kyse on ollut siis myös ennako- ja harhaluulojen voittamisesta, ja kenties myös sen kaksijakoisen, kauhean mutta ihanan kokemuksen metsästämisestä, jota kutsutaan subliimiksi. Seuraavaksi kerron lyhyesti, miten subliimi ilmenee kiipeilynarratiiveissa.

5.2. Subliimi kiipeilykertomuksissa

Jennifer Peedomin ohjaaman, vuorien vetovoimaa käsittelevän dokumentin “Mountain” (2017, Australia) alussa vilahtaa patikointia harrastaneen filosofi Friedrich Nietzschen lainaus: “And those who were seen dancing were thought to be insane by those who could not hear the music.” Paljon lainattuun, hieman kuluneeseen sitaattiin tuntuu kätkeytyvän murunen arkiymmärryksen ylittävistä subliimista. Kokemuksen tenhon oivaltaa vain, jos sen on itse elänyt. Muussa tapauksessa vapautunut tanssi, vuorikiipeily tai vaikka erämaahan mietiskelemään vetäytyminen näyttäytyy typeryytenä ja hulluutena.

Oxfordin sanakirjan mukaan subliimin (lat. *sublimis*) etymologia viittaa tuonpuoleiseen tai kenties rajan ylittämiseen: “sub” tarkoittaa ”ylös” ja loppuosa saattaa juontua sanasta “limen” eli kynnyksen. Subliimin kokemus liittyy vahvasti rajatiloihin sekä kuoleman ja ikuisuuden läsnäoloon. Kiipeäminen suoritukseksi on itsessään välitila, kun kiipeilijä ei vielä ole huipulla, mutta ei enää maan kamarallakaan. Maisemat ovat vaikuttavia, valtavia ja kauhistuttavia. Riskialttiissa lajissa kuoleman ja ajasta ikuisuuteen siirtymisen mahdollisuus on alati läsnä. Vaikka vuorikiipeily ei ole ainut väylä subliimin kokemukseen, puitteet kokemukselle ovat vuoristossa erinomaiset.

Vuorikiipeilijöiltä kysytään, mikä vuorille vetää. Usein vastaus mukailee Everestille useita kertoja nousseen George Leigh Malloryn vuonna 1924 lausumaa: “Koska se on siellä!” Vuori on olemassa. Siellä se seisoo odottaen, ehkä haastaen? Kiipeilykertomuksia tutkiessani olen alkanut uskoa, että kiipeillessä saavutettava subliimi kokemus saattaa olla yksi syy vuorille suuntaamiseen. Se on vastaus ääri rajojen ja ikuisuuden kaipuuseemme. Käyttipä tuntemuksesta sanaa flow-tila, huippukokemus, pyhä yhteys tai sulautuminen, tuo yksilöllisesti koettava, yliaistillinen, mutta kuitenkin jaettu kokemus toimii kenties kuin magneettina vetäen kiipeilijöitä vuorille yhä uudelleen. Koska vuorikiipeily on tavattoman riskialtis laji ja sen kuolettavuudesta käydään alati huolestunutta keskustelua, osa kiipeilijöistä tuntenee tarvetta puolustaa harrastustaan. Kiipeilijän kertomus pyhästä kokemuksesta tai yhteydestä johonkin arkitodellisuuden ylittävään voi olla yritys selittää epäileväiselle maallikolle vaarallista harrastusvalintaa.

Kielellä on tärkeä rooli subliimin kokemisessa. Burken filosofiaan viitaten Whyte (2010) summaa, että vasta kielen avulla subliimi kohde – oli kyseessä sitten rosoinen kallio, ruumishuone tai hautuumaa – voidaan liittää kivun, kuoleman ja tuhon pelkoihin. Kielellä kohde sidotaan emotioihin ja jaetaan kanssaihmisille. (Whyte 2010, 4.) Kädet voivat hiota elokuvateatterin katsomossa, kun valkokankaalla Yosemitein kansallispuistossa ammattilaiskiipeilijä Alex Honnold kapuaa ilman turvavarusteita ylös 900-metristä, El Capitaniksi ristittyä graniittimonoliittia. Tarinoihin Himalajan myrskyisiltä lumihuipuilta voi eläytyä koko kehollaan. Lukijalle teksti on merkityksen luomisen sija (Berger 1997, 13). Mutta voiko vuorikiipeilyn vetovoimaa koskaan täysin ymmärtää pelkkien sanallisten kertomusten avulla? Transsendentaalinen kokemus on aina subjektiivinen, eikä meillä ole toistaiseksi muuta keinoa välittää sitä toisille kuin kieli.

Vahvaa luontosuhdetta on pidetty suomalaisen kirjallisuuden ominaispiirteenä. Edelleen toistamme jylhää narratiivia Suomesta “metsien maana”, vaikka tosiasiaa keskustelu laahaa ja valtaosa

metsistämme on hakattua talousmetsää. Syksyllä 2019 osana Jyväskylän yliopiston Wisdom in Crisis -kollokviota järjestettiin paneelikeskustelu, jossa muiden muassa Anssi Jokiranta, Pekka Juntti ja Anna Ruohonen kertoivat teoksestaan *Metsä meidän jälkeemme* (2019). Juntti totesi paneelissa, että mediassa metsäkeskustelussa toistellaan kaikuja 70-luvulta. Joka tapauksessa luonnosta kirjoittamisen traditio on Suomessa vahva. Kenties kiipeilykertomuksissa käytetyt termit ja kunnioittava sävy juontuvat osittain tuosta perinteestä?

Subliimi kytkeytyy kiipeilykontekstissa vahvasti erämaihin ja vaikuttaviin kohteisiin luonnossa. Subliimi on akateeminen termi, jota tuskin moni urheilija ajattelee suorituksen aikana. Subliimi vaikuttaisi kuitenkin olevan läsnä kiipeilykertomuksissa, vaikka siitä ei puhuta varsinaisella nimellä. Kokemukselle ja siitä tutkimuksessa käytetylle termille löytyy muunnelmia ja synonyymeja. Puhutaan seikkailusta tai luontoelämyksestä. Kiipeilijöitä tutkinut ja haastatellut psykologi James Lester mainitsee egon ylittävät kokemukset ja itsestä ”irtoamisen” tai ”vapautumisen”. (Lester 2004, 96.) “For me, the theme is signaled by words such as infinity, eternity (especially with a capital E), ecstasy, reverence, salvation, humility [--]”, Lester kirjoittaa (2004, 96).

Kertomukset ovat yksi tapa yrittää jäsentää ja ymmärtää arkisesta poikkeavaa subliimin kokemusta. Kirjottaessamme kokemastamme elämme koettua uudelleen. Kertomuksella voimme tarjota lukijalle tilaisuuden paitsi oppia ja viihtyä, myös kokea yhteyttä ja kuulumista. Filosofi George Berkeleyyn ajatus ”To be is to be perceived” (Oleminen on havaituksi tuleminen) linkittyy kertomuksiin, niiden jakamiseen ja totuuden puhumiseen omaelämäkerrallisessa kirjoittamisessa. Kertomalla kokemuksestamme, asettaudumme toisten, lukevan yleisön eteen heidän havaittavakseen. ”Todellisuus” ei kuitenkaan ole olemassa havaintojemme ulkopuolella, vaan ideana mielessämme.³² Bergerin (1997, 13) mukaan tekstin lukeminen ja havaitseminen tekee tekstin olevaiseksi. Jokainen lukija ymmärtää kertomuksen omasta todellisuudestaan käsin.

Seuraavaksi siirryn analysoimaan kertomusten teemoja. Tutkimieni kiipeilynarratiivien teemat valikoituivat puhtaasti ajankohtaisten mielenkiinnonkohteideni mukaan. Vaikka en ole kiivennyt luonnon kalliolla kuin kerran, on luonnossa liikkuminen ja retkeily minulle muuten mieluisaa. Lisäksi vallitsevan ympäristökatastrofin myötä luontoteemoja tulee pohdittua arjessa lähes päivittäin.

---

³² Berkeley ei kuitenkaan kieltänyt ulkomaailman olemassaoloa, kuten joskus virheellisesti esitetään, vaan katsoi, että kaikki oleva on olemassa vain havaintojen (tai ainakin mahdollisten havaintojen) kohteena.

<https://filosofia.fi/node/6717>

Syksyllä 2018 gradua aloitellessani riskit ja kuolema olivat vahvasti läsnä ajatuksissa aiemmin keväällä sattuneen kiipeilyonnettomuuteni jäljiltä. Myös kuntoutuva kehoni aiheutti voimakkaita tuntemuksia ja nosti pintaan kysymyksiä esimerkiksi kivun ulottuvuuksista. Tuntui luonnolliselta tutkia, miten näistä aiheista kirjoitetaan ja vertailla toisten kiipeilijöiden kokemuksia omiini. Kokemuksellisuus on tutkimukseni ytimessä ja toisten kokemuksiinhan pääsee käsiksi vain kertomusten kautta.

6. KIIPEILYNARRATIIVIEN TEEMOJEN ANALYSOINTIA

6.1. Luontosuhde

Inhimilliseen kivimaailmaan on takertunut eloperäisiä kielikuvia kuin kärpäsiä meripihkaan. Kiviä kuvaavat sanat viittaavat ruumiiseen, hiuksiin, kasveihin. Munuaismainen, rypälemäinen, dendriittinen, verikivi. Karneoli karnaalisesta, siis lihan värinen. Serpentiini ja lizardiitti viittaavat matelijoihin, fylliitti on lehdenvihreä. Itse maa koostuu osittain luista, kotilonkuorista ja piilevistä. Ineksen paluu maahan tapahtui kovin toisella tavalla kuin äidin muuttuminen tuhkaksi ja luujauhoksi. – Novellista “Kivinainen”, A.S. Byatt: *Pieni musta kirja* (2005, Teos)

Kiipeilyä voisi luonnehtia urheilulajiksi, jossa elollinen (ihminen) kohtaa elottoman (kallion) ja nämä yhdistyvät määrittelemättömän pituiseen tanssiin tai taisteluun. Esseessään *Kalliokiipeilyn fenomenologiaa* filosofi ja kalliokiipeilijä Timo Klemola kuvaa kokemusta seuraavasti: “Kiipeilijän suhde Luontoon on luontosuhde isolla L-kirjaimella. Kiipeilytapahtuma on riippuvainen säätilasta, siihen vaikuttaa kallion kivilaatu, seinämän muoto, sen halkeamat, katot jne. Aivan kuten itseään tai toista [sic] kiipeilijä joutuu kokemaan myös luonnon hyvin läheltä. Kiiwetessä hän tulee yhdeksi kallion halkeamien kanssa. Hänen koettu kehonsa laajenee ja sen rajat hämärtyvät.” (Klemola 1998, 9.)

Sulautumisen ja yhdeksi tulemisen kokemukset toistuvat myös tutkimissani blogikirjoituksissa ja kaunokirjallisissa teoksissa. Kiipeilyn suoranaisestä spirituaalisuudesta ei juuri löydy blogi- tai foorumimerkintöjä, mutta tutkimuskirjallisuutta kyllä. Käsittelen aihetta myöhemmin tässä luvussa.

Tuntemassamme maailmankaikkeudessa mikään ei ole pysyvää. Jopa järkähtämättömiltä vaikuttavat kalliot muovautuvat jatkuvasti sääolojen ja ajan hampaan kalutessa niitä. Ihminen, jonka kehossa soluja jatkuvasti kuolee ja uusiutuu, kiipeää ylös ikikiinteiltä vaikuttavista kallioista, jotka kuitenkin muuttavat hiljalleen eroosion myötä muotoaan.

Suurin muutos luonnossa on silti ilman muuta ihmisen aikaansaamaa. Aina siitä saakka kun ihmisestä on tullut runsaslukuinen laji, hän on vaikuttanut ympäristöönsä huomattavasti, kirjoitti Lynn White Jr. jo 60-luvun lopulla artikkelissa “Ekologisen kriisin historialliset juuret” (White Jr. 1997). Teollisen vallankumouksen jälkeisinä vuosisatoina ihmiskunta on riistänyt maapalloa ja sen luonnonvaroja kiihtyvällä tahdilla ja ahneudella. Kuitenkaan keskivertoihmisellä harvoin on voimakkaita antipatioita luontoa kohtaan. Me vain helposti otamme “äiti Maan” “loputtomat” luonnonvarat annettuina. Artikkelissaan “Kumpujen yöstä veren ja maan ideologioihin, Kulttuurinen muisti ja kuulumisen maasidonnaiset metaforat” Kuisma Korhonen kirjoittaa: “Siinä missä äiti Maa on hedelmällisyyden ehtymätön lähde, on isänmaa yksilöä velvoittava laki, joka tarvittaessa ylittää vaikkapa yksilön oikeuden elää ja olla tappamatta toisia ihmisiä.” (Korhonen 2019, 37.) Valloittaminen ja nimeäminen liittyvät luonnon ja toisten kansojen alistamiseen sekä patriarkaaliseen ajatukseen isänmaasta. Maantieteellisiä paikkoja kuten vuoria nimetään pääasiassa miesten mukaan. Amerikkalainen feministikirjailija ja aktivisti Rebecca Solnit kirjoittaa nimeämisestä käyttäen esimerkkinä New Yorkin kadun- ja paikannimiä: “A horde of dead men with live identities haunt New York City and almost every city in the Western world. Their names are on the streets, buildings, parks, squares, colleges, businesses, and banks, and their figures are on the monuments.” (City of Women, 2016.)

Luonto nähdään kiipeilydiskurssissa yhtäältä vastustajana, joka tulee alistaa, lyödä ja nimetä ihmisen mukaan. Toisaalta siihen suhtaudutaan kunnioittaen ja sitä pidetään jopa uhkaavana entiteettinä, joka “ottaa omansa takaisin”. Epätoivotut sääolot, kuten tuuli, sade ja lumivyöryt voidaan kokea vihamielisinä, toiset sääilmiöt taas suopeina: “Jonkin erikoisen armollisen pilven hiukan kohottaessa sumuvaippaa avautui lyhyt näköala harmaille, lyijynraskaiden varjojen peittämille rinteille.” (Haensel 1960, 49.)

Kiipeilynarratiiveissa luontoa myös inhimillistetään. Elottomaan vuoreen voidaan liittää ihmisenkaltaisia määritelmiä sen fyysisestä olemuksesta: “Vuorikiipeilijöiden [--] keskuudessa Everestiä ei pidetä erityisen komeana huippuna. Se on mittasuhteiltaan liian tanakka, liian lanteikas, liian karkeasti veistetty.” (Krakauer 1998, 31.) Luontoa myös sukupuolitetaan: “liian lanteikas

Everest” vihjaa vuoren naisellisuuteen. Lisäksi luontoa kohtaan voidaan kokea sukulaisuutta. Nepalissa Himalajan vuoristossa asuvat šerpat ovat hyvinä vuorikiipeilijöinä tunnettu kansa, jonka jäsenet auttavat muualta tulevia retkikuntia pystyttämällä leirejä ja kiinnittämällä köysiä etukäteen esimerkiksi Everestin rinteille ennen nousuyrityksiä. Šerpat kutsuivat Mount Everestiä nimellä Sagarmathaji, “maan äitijumalatar” jo ennen kuin Intian päägeodeetti Sir Andrew Waugh vuonna 1865 nimesi vuoren edeltäjänsä, geodeetti George Everestin mukaan. (Krakauer 1998.)

Vuori voidaan nähdä toimijana, jota kuvataan joko neutraalisti: “niin oli Matterhorn katsellut hänenkin kehtoonsa” (Haensel 1960, 16), tai aktiivisena, hyökkäävänä tekijänä: “[--] ennen kuin Everest vaati Hallin ja Fischerin hengen se oli jo nitistänyt kokonaisen joukon valioluokan kiipeilijöitä [--]” (Krakauer 1998, 315). Toisaalta vuori voi olla samaan tapaan kuin ihminen passiivinen sääolojen “uhri”: “Samassa puhkesi rajuilma. Vuori vapisi, ja salammat iskivät kallioon ylhäällä ja alhaalla, oikealla ja vasemmalla.” (Haensel 1960, 22-23.) Vuorella kuvataan olevan tunne-elämä. Sen voi vihoittaa ja sitä tulee lepytellä etukäteen: “Sagarmathan lepyttämiseksi tuona vuonna – kuten kaikkina muinakin vuosina – sherpat olivat pystyttäneet perusleiriin toistakymmentä kaunista, huolellisesti rakennettua kivistä *chortenia*, yhden kutakin retkikuntaa varten.” (Krakauer 1998, 155.)

Suurin osa šerpoista kuuluu tiibetinbuddhalaiseen lahkoon, mutta uskonharjoituksessa on myös animistisia aineksia.³³ Krakauer kirjoittaa šerpojen uskomuksesta Everestin vihoittamisesta. Kun vuoden 1996 nousuyrityksen aikaan šerpa Ngawang sairastui keuhkopöhöön, toiset šerpat uskoivat erään länsimaalaisen pariskunnan vuoren rinteillä harjoittaman vapaan seksin suuttuttaneen Sagarmathajin, minkä seurauksena Ngawang sairastui. (Krakauer 1998.)

Luontoon suhtautuminen, sen kunnioitus ja pelko vaihtelevat kulttuureittain, kuten Arttu Muukkosen blogiteksti selventää:

Kun suomalainen katsoo luontoa hieman luonnonuskosta ammentavaa ukonpelkoa mielessään ja menee metsään hiljentyäkseen, tullaan Iranissa Teheranin lähivuorille päinvastoin vapautumaan ja viihtymään.

<http://www.relaa.com/sisalto/artikkelit/iranissa-vuorilla-pääsee-pakoon-sääntöjä-ja-määräyksiä>

---

³³ <https://www.britannica.com/topic/Sherpa-people>

Muukkonen kirjoittaa, että persian kielessä on sanonta, jonka mukaan islamin säännöt eivät päde, kun noustaan tietyn korkeuden yläpuolelle. Näin ollen luonto, tässä tapauksessa vuori, tarjoaa tasa-arvoisen turvapaikan. Sitä vastoin Nepalissa maolaisiksi itseään kutsuva liike on ottanut nimenomaan syrjäisillä vuoriseuduilla vallan omiin käsiinsä ja muuten terrorisoinut maata vuosikymmeniä. Vuonna 2006 Veikka Gustafssonin kiipeilyseurueen yllättäneet kapinalliset perivät kultakin retkikunnan jäseneltä reilun 80 euron arvoisen veron. (Pirhonen 2011, 15.) Poliittisen sanoman puuttuminen kaatoi aikanaan maolaisten vallankaappausyrityksen, mutta vuoristossa vallanjako on eri.

Vuorten on historiallisesti ajateltu olevan paitsi jumalten pyhättöjä (ks. esim. Taaborinvuori Israelissa, Ilmestysvuori *Raamatussa*), myös yliluonnollisten olentojen asuinpaikkoja. Yrjö Hirn kirjoittaa luontoon liittyvästä muinaisuskosta: “Korkeita vuorenhuippuja esim. pidettiin lohikäärmeiden ja riivaajaisten tyyssijoina; vuorijärvissä asusti vaarallisia vesihiisiä, ja aavikoilla, rotkoissa ja korpimetsissä piili salaperäisiä olentoja, jotka saivat ihmiset kauhun vallassa pakenemaan pois koko tienoolta ja tekivät taikauskaisille mahdottomaksi tarkata sellaisia näköaloja tynnosti.” (Hirn 1924, 65.) Liisa Peltola viittaa blogissaan muinaisiin taruihin:

On maisemia, joita muistellessa kynä ei tahdo millään kulkea kohti loppuun kulutettuja sanoja uljaista vuorista ja syvän sinisistä vuonoista. Ajatusten vaeltaessa takaisin Åndalsnesiin mieleeni piirtyy lähinnä sanoja laaksojen notkoissa lohikäärmeillä ratsastavista viikinkisotureista, puisilla veneillä ylänkøjärvillä liikkuvista riitaista peikkosuvuista ja vuoren kokoisista jättiläisistä kirjoittamassa kukin omaa tarinaansa suurten tarujen Norjasta.

[\(https://revontulia.com/2018/12/15/monien-tarinoiden-romsdal/\)](https://revontulia.com/2018/12/15/monien-tarinoiden-romsdal/)

On mielenkiintoista, että juuri henkeäsalpaavat maisemat vievät ajatukset taruelentoihin ja yliluonnolliseen. Ihmisen kyky “kohdata syvempi todellisuus” luomakuntaa ja sen kauneutta tarkastelemalla on viihdyttänyt filosofeja ja teologeja jo pitkään. (Watson 2007, 106.) Luonnon ihailusta voi löytyä myös syy extreme-urheiluun liittyvään subliimiin kokemukseen. Watson lainaa brittifilosofi Walter Terence Stacea, jonka mukaan mystisyydellä on salaisia yhteyksiä esteettisyyteen, ja kohdatessaan esteettisesti vaikuttavan maiseman ihminen saattaa kokea toiseutta (otherness). Yrjö Hirn kirjoitti samasta aiheesta muutama kymmenen vuotta aiemmin: “Niin läheisesti on ihmiskunnan kehityksessä tunne siitä, että jokin on kaunista, ollut liittyneenä pelon tai

kunnioituksen tunteisiin, ja niin intiimi, tekisi mieli sanoa, on uskonnollisten ja esteettisten tunteiden alkuperäinen yhteys.” (Hirn 1924, 66.)

Koskemattomalta vaikuttavan luonnon keskellä ihminen saattaa kokea pienuutta ja miellyttävää vähäpätöisyyttä, aprikoida “jonkin suuremman” olemassaoloa. Muinoin iloa ja pelonsekaista kunnioitusta aiheuttavat objektit luonnossa liitettiin aiemmin esittelemääni subliimin käsitteeseen. Puhutaan matemaattisesta subliimista, joka tarkoittaa luontokohteiden ylivoimaista, pysäyttävää kokoluokkaa, ja dynaamisesta subliimista, joka tarkoittaa pelon ja riskin kokemusta suhteessa vaikkapa aaltoon, vuoreen tai mereen. (Watson 2007, 107.) Yrjö Hirn kirjoittaa: “Ylevä on luonnossa niinkuin taiteessakin sellainen vaikutelma, jossa on yhtyneenä jokin määrä kammoa ja jokin määrä mielihyvää. Erämaiden ja jylhien vuoriseutujen ylevässä kauneudessa me nykyajan ihmiset tajuamme positiivisen mielihyvääineksen yhä puhtaammassa muodossa, t.s. saamme havainnosta sekä eetillisesti että runollisesti yhä ylentävämmän tunnon.” (Hirn 1924, 67.)

Watson arvelee, että yksi syy ihmisten hakeutumiselle “takaisin luontoon” olisi myös nykyisellä materialismin ja rationalisoinnin aikakaudella ”huutava tarve ikuisuuteen”. (Watson 2007, 108.) Ikuisuus kiehtoo siinä missä kuolema, sillä siirtyminen “ajasta ikuisuuteen” on selkein käsityksemme ihmiselon rajallisuudesta ja toisaalta ajan äärettömyydestä. Kehomme on rajallinen, aikamme maapallolla on rajallinen, aivokapasiteettimme on rajallinen. Kenties kurkotamme kohti äärikokemuksia juuri tämän äärellisyyden takia. Käsittelen kuolemaan liittyvää tematiikkaa myöhemmin alaluvussa 4.3.

Erämaaolosuhteet, riskinotto, pitkät jaksot eristyksissä (jolloin on aikaa mietiskelyyn) sekä eriaisteiset kärsimykset ja epä mukavuudet voivat Watsonin mukaan johdattaa kohti henkisiä kokemuksia (2007, 98). Watson lainaa kirjailija ja extreme-urheilu-entusiasti Rob Schulteisia, joka rinnastaa extreme-urheilun shamanistisiin ja zen-buddhalaisiin rituaaleihin sekä initiaatioihin: ”Many of the Shamanistic training rituals were really nothing more than extreme games, like mountaineering, distance running, trekking, engineered deliberately induce the kind of power and ecstasy I had accidentally stumbled upon on Mount Neva.” (Watson 2007, 98.)

Yhteistä ikiaikaisille rituaaleille ja extreme-urheilulle on ainakin äärimmäisen keskittymisen tila, jota nykypäivänä voidaan nimittää esimerkiksi flow- tai zen-tilaksi tai huippukokemukseksi (engl. *peak experience*). Extreme-urheilussa tila on ikään kuin pakotettu: se tarvitaan, jotta suoritus voi onnistua. Rituaaleissa ja meditaatioissa aivot taas totutetaan saavuttamaan flow-tila säännöllisellä harjoituksella

ja esimerkiksi hengityksen tarkkailun tai mantran toistamisen avulla. Molemmissa tapauksissa tilaan päästyä voi kokea sekä ympäristönsä että ”itseytensä” liukenevan tiedostamattomiin. Tällainen kokemus liittyynee myös Timo Klemolan mainitsemaan kallion kanssa ”yhdeksi tulemiseen” tai nimimerkki ”miljamaaretin” kuvaamaan kokemukseen:

Ei satu, ainakaan ihan yhtä paljon kuin aikaisemmin. Yhtäkkiä tunnen, että kallioseinä on kanssani samalla puolella. Pisteet päässäni yhdistyvät ja alan ymmärtää, mistä tässä lajissa on kyse.

(<http://www.relaa.com/elämä-sujuu-parhaiten-pipo-päässä/rakastuin-kiipeilyyn-rakastuin-laosin-vuoriin>)

Myös Robert Charles Zaehnerin kuvauksen mukaan flow-, zen- ja huippukokemukset ovat yhdistäviä kokemuksia, joissa yksilöllisyyden tunne häivyttyy ja sulautuu autuaaseen tunteeseen luonnon ykseydestä. (Watson 2007.) Erinäisissä tutkimuksissa (ks. esim. Csikszentmihalyi 1975, Lester 1983) surffaajat ja vuorikiipeilijät kokivat yhteyttä ja ykseyttä (*oneness*) meren tai vuorten kanssa. Mitchellin (1983) mukaan subliimi kokemus voi syntyä aktiivisesti esimerkiksi kiipeilijän kiivetessä ja dynaamisesti ”sulautuessa” vuoreen tai passiivisen luonnon kauneuden ihailun myötä.

Päättyäkseen tämän alaluvun jaan muutaman ajatuksen posthumanismista, joka on varsin monisyinen termi. Lea Rojolan ja Karoliina Lummaan toimittaman *Posthumanismi*-teoksen johdannosta (2014) käy ilmi, että termi on ennemmin työmääritelmä erilaisten teknologiaa ja sen vaikutuksia ihmisyyteen ja ympäristöön tutkivien alojen risteymille ja hankauskohdille. Kriittisen posthumanismin sukulainen on transhumanismi, joka tutkii ihmisten mahdollisuutta kehittyä superyksilöiksi, voimakkaiksi ja kenties kuolemattomiksi yli-ihmisiksi. Palaan transhumanismiin lyhyesti kehoa käsittelevässä luvussa 4.2..

Humanismin ihmiskeskeinen näkökulma on vahingollinen, sillä ihmisen elämänmuoto on viime vuosisatoina saanut kiistattomasti ja kiihtyvällä tahdilla aikaan silmitöntä tuhoa. Posthumanismissa ihmistä ei nähdäkään enää yksiselitteisesti ”luomakunnan kruununna”, jolla on oikeus tuhota ja hyödyntää luonnonvaroja loputtomiin sekä alistaa muita eläinlajeja oman hedonistisen nautintonsa vuoksi. Posthumanismi tarkastelee luonnon ja kulttuurin rajapintaa. Ihmiskeskeisyyttä tarkastellaan siinä kriittisesti: huomio käännetään ihmisen aikaansaamaan hävitykseen ja mahdollisiin pelastustoimiin.

Posthumanismin tarkastelemat ongelmakohdat tulevat kiipeilykontekstissa esille vaikkapa reittien tekemisessä luonto huomioiden, roskaamisen vähentämisessä ja yleisessä ympäristön kunnioittamisessa. Upporikkaille ja elämyshakuisille kiipeily saattaa näyttäytyä silkkana viihteenä ja vuoristot ihmisen leikkikenttinä, joille voi tarpeeksi rahaa maksettuaan lähteä seikkailemaan. Tasmanian yliopistossa työskentelevä sosiologian professori Catherine Palmer käyttää varakkaista valkokaulusseikkailijoista nimeä “executive adventurers” (2004, 63). Ylimielinen rahalla saa -asenne pohjaa ajatukseen ihmisestä ylempiarvoisena olentona, joka saa oman huvinsa ja tyydytyksensä nimissä kohdella ympäröivää luontoa piittaamattomasti. Antroposentrisen eli ihmiskeskeisen ajattelun mukaan luonto ei synnytä arvoja, vaan ainoastaan ihmisen luoma, muokkaama ja alistama voi olla arvokasta.

Kokeneiden kiipeilijöiden keskuudessa elää huoli puuttuvasta luonnon kunnioituksesta ja ymmärryksestä. Veikka Gustafsson puhuu vuorikiipeilyn “alennustilasta”: “Vuorikiipeilyä intohimosta tekevät ja turistimatkana Everestiin suhtautuvat ovat kaksi eri asiaa, ja ruuhkat syntyvät juuri turisteista, joilla ei ole ymmärrystä luonnosta.”³⁴ Esimerkiksi pulttien huolimaton kiinnittäminen kallioon suututtaa, kuten nimimerkin ”mattikivi” blogitekstistä käy ilmi:

Itse suhtaudun pulttien laittamiseen kohtalaisen kriittisesti. Ymmärrän toki kun pulttireitit tehdään jos ei todellakaan saa minkäänlaista luonnollista varmistusta. Pulteista jää jälki ikuisiksi ajoiksi kallioon ja itse näkisin kiipeilyn parhaimmillaan sellaisena että luontoon jää mahdollisimman vähän jälkiä.

(<http://www.relaa.com/pikku-matti-maailmalla/kiipeilyä-kymeenlaaksossa-ja-ympäristössä>)

Toisaalta myös “luonnollisista” tapahtumista puhutaan vihamieliseen sävyyn. Lounais-Suomen kiipeilykerho Kruxi Ry:n keskustelufoorumilla nimimerkki Tapani ilmoittaa toukokuussa 2010 Luolavuoressa kiven päällä pesivistä linnuista, johon anonyymi nimimerkki vastaa, kenties provosoidakseen: “se pitää tappaa!!! häiritsee kiipeilyä”. (<https://www.tapatalk.com/groups/kruxi/lintuja-pesimaessa-t586.html>)

Annapurnan huiputusyrityksessä vuonna 2015 menehtynyt kiipeilijä Samuli Mansikka kertoi Apulehden jutussa (16.10.2014) nähneensä, millaisia jälkiä ilmastonmuutos ja turismi ovat jo jättäneet

---

³⁴ <http://www.relaa.com/sisalto/artikkelit/everestin-ruuhkat-kertovat-vuorikiipeilyn-alennustilasta-sanoo-veikka-gustafsson>

maailman korkeimmille vuorille. Mount Everestille kertyvistä roskamääristä, tyhjästä happipulloista ja myrskyjen raatelemista teltojen riekaleista on tullut iso ongelma.³⁵ Samaan aikaan vuorten suojelemiseksi tehdään myös paljon hyvää, ja viime vuosina roskaongelmaa on alettu ratkoa siivousretkikuntien voimin.³⁶

Posthumanismia sivuttuani voidaankin sujuvasti siirtyä takaisin ehtaan ihmiskeskeisyyteen: ihmiseläimen kehoon, sen kohteluun ja tuntemuksiin kiipeillessä.

4.2. Keho ja aistisuus

Kiipeilyssä tärkeä elementti on keho, sen pystyvyys, rajoitteet ja rajojen venyttäminen. Juoksun ja uinnin ohella kiipeily tuntuu lajina intuitiiviselta ja primitiiviseltä. Jo ihmiskunnan varhaishistoriassa on täytynyt juosta ja kiivetä, jotta henki säilyisi tai löytyisi ruokaa. Alexander Dereimsin ohjaamasta dokumentista ”We Are Humanity” (2017, Ranska, Intia) käy ilmi, että Intian valtamerellä, Andamaanien saaristossa elävä jarawa-heimo edelleen kiipeää puihin päästäkseen käsiksi latvastossa oleviin hunaja-apajiin.

Useissa urheilulajeissa kehon fyysisen kunnon lisäksi varusteet ovat keskeisessä asemassa toiminnan onnistumista ajatellen. Esimerkiksi pallo- tai kiekkopelien on vaikea nähdä edes alkavan ilman pelivälinettä. Kiivetä voi ilman varusteita, ja puristien mielestä ”sooloaminen” eli kiipeäminen ilman minkäänlaisia varmistusvälineitä onkin lajin puhtain muoto. Toki turvallisessa kiipeilyssä varusteet ovat äärimmäisen tarpeellisia, mutta ne ovat ikään kuin ihmiskehon suoritusta tukevia ja avustavia ”jatko-osia”. Varsinkin vuorikiipeilyssä ihminen joutuu käyttämään näitä jatkeita päästäkseen eteenpäin ja pysyäkseen hengissä. Jäähakut ja kenkiin asennettavat raudat ovat välttämättömyys. Usein käytössä ovat myös lisähappi, vaikka ilmankin lisähappea kiivetään, ja vaatteiden alle asennettava piippari, joka lumivyöryn sattuessa auttaa paikantamaan ihmisen lumen alta.

---

³⁵ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/jun/04/everest-mythical-peak-garbage-dump>

³⁶ <https://www.theguardian.com/environment/2018/jun/06/ben-fogle-i-climbed-everest-expecting-a-rubbish-dump-but-what-i-found-surprised-me>

Posthumanismin ala- tai sukulaistieteenhaara transhumanismi nauttii huonoa mainetta. Kriittisen posthumanismissiiven edustajat kysyvät, eikö transhumanistinen unelma pysy tiukasti tutuissa kahtiajaoissa (luonto-ihminen, mieli-ruumis jne), kun sen piirissä haaveillaan esimerkiksi mielen lataamisesta tietokoneelle tai yleisemmin inhimillisestä elämästä, joka ei olisi kytköksissä ruumiillisuuteen tai luontoon. Lisäksi oleellinen kysymys on parantelun saatavuus ja demokraattisuus. Kuten Elina Halttunen-Riikonen ja Anna Ovaska (niin&näin, 2015) Posthumanismi-teoksen arvostelussa: “Onko uusi uljas ihmisyyys vain harvojen ja valittujen projekti, vai olisivatko ihmisen ”parannukset” kaikkien saatavilla?”

Kiipeilyyn, kehon rajallisuuteen ja äärisuorituksiin liitettyä transhumaanit supervoimat ovat kiinnostava ajatusleikki. Todennäköisesti kehittyvää teknologiaa tullaan yhä enemmän hyödyntämään myös urheilussa ja vapaa-ajalla. Saksalainen pelialan yritys Crytek kehitti virtuaalitodellisuuspelin nimeltä ”The Climb”. Siinä kiipeilyn voi kokea 3D-lasit päässä ja ohjaimet käsissään. Aalto-yliopiston tutkijat taas loivat vuonna 2014 tehostetun digitaalisen kiipeilypeliseinän, jossa hyödynnetään kehonliikkeiden monitorointia, tarkkaan räätälöityä tietokonenäköä, syvyyskameraa ja seinälle heijastetut grafiikkoja.³⁷

Tietoisuutemme ei ole vielä mukautunut nykyisen informaatiovirran ja teknologian kehityksen huimaan nopeuteen. Suhteemme teknologian kanssa on kuin teini-ikäisten suhde seksiin: jatkuvasti se on mielessä ja kaikki siitä puhuvat, mutta emme vielä aivan tiedä, miten kaikki toimii. Robotiikan ja tekoälyn kehittyessä kehittyä myös suhteemme teknologiaan. Luultavasti uutta teknologiaa tullaan käyttämään myös urheilun ja etenkin vaativissa olosuhteissa tapahtuvien harrastusten parissa.

Aistien – erityisesti näön, tunnon ja kuulon – varassa toimiminen on keskeistä kiipeilyssä. Käsillä tunnustelemalla löytyvät otteet kalliosta, kun katse ei ylety. Suullinen kommunikointi ja ohjeistus on äärimmäisen tärkeää, koska monesti samaan köyteen on kytkettynä useampi ihminen. Esimerkiksi jääkiipeilyssä luonnon äänet antavat osviittaa lähestyvistä sääilmiöistä. Lisäksi aistit liittyvät erottamattomasti kiipeilyn esteettiseen puoleen.

Alunperin ajattelin kirjoittaa kiipeilyn estetiikasta luontosuhdetta käsittelevään lukuun. Esimerkiksi Yrjö Hirn kirjoittaa aiheesta teoksessaan *Erakoita ja vaeltajia* (1924). Jo romantiikan aikaan maalarit ja runoilijat painelivat vuorille hakemaan innoitusta taiteeseen dramaattisista maisemista. Skotlannin

---

³⁷ <https://www.aalto.fi/en/news/augmented-climbing-wall-taken-into-pilot-use-at-boulderkeskus>

ylämaat ja Alpit olivat romantiikan ajan “muotimaisemaa”. 1700-luvun lopulla kirjallisuuteen ilmestyi yhä enemmän matkakuvauksia vuoristoista (Kivi 2004, 60).

Estetiikan kytkeminen visuaalisuuteen ja jylihin vuorimaisemiin tuntui itsestäänselvältä. Miksi retkikunnat muuten kuvaisivat vuoria ja nykyaikana myös lataisivat otoksia nettiin muiden ihailtavaksi? Kyse voi tietysti olla näyttämisen halusta, todistusaineiston esittämisestä, mutta väitän, että iso motiivi valokuvaamiselle on silkka luonnon esteettinen lumo.

Luettuani Utah Valleyn yliopiston filosofian professori C. Thi Nguyenin esseen “The aesthetics of rock climbing” kiipeilyn esteettinen puoli tuntuikin linkittyvän vahvasti kehoon. Liikutuin katkelmasta, jossa Nguyen kuvailee tanssin ja kiipeilyn esteettisiä yhtymäkohtia, sillä kiipeilyonnettomuuteni jälkeen löysin liikkumisen ilon ja hyvinvointivaikutukset nimenomaan tanssista. Yhä silti kaipaan ja muistan hämmästyttävän tarkastikin tiettyjä liikesarjoja, työntöjä ja vetoja, joita kiivetessä sain tehdä.

Nguyenin mukaan on olemassa rumia, kauniita, elegantteja ja jopa iljettäviä nousuja. Joskus arvioinneissa voi olla kyse kalliosta, törröttävistä otteista ja halkeamista muuten paljaalla kiven pinnalla, mutta useimmin määrittelyt viittaavat nimenomaan kiipeilijän suoritukseen: kehon liikkeiden laatuun, siihen miltä tuntuu käydä kallio läpi sekä mielen hienovaraiseen tarkkaavaisuuteen. “Taloudellinen” sulava liike on kiipeilyn estetiikan ytimessä: “[—] it feels like you’re a thing made of pure precision, a scalpel of delicate movement, easing your way up the rock.” (The aesthetics of rock climbing, 2017.) Kiipeilyn ekonomisuudesta kirjoittaa myös nimimerkki ”jto”:

eli projektiksi jatkossa otat sen, ettei sun jaloista kuulu mitään ääntä kun asettelet niitä otteille. panostat erityisesti siihen koordinaatioon ja tarkkuuteen. älä heittele niitä koipia seinää vasten eka ja sit liu'uta alaspäin otteelle, vaan opettele vaikka hitaammin laittaa se tarkasti just paikalleen.

<https://keskustelu.pakkotoisto.com/threads/kiipeily-seinä-jää-kallio-vuorikiipeily.80360/page-7#post-2606080>

Kiipeilykisoissa maallikkoyleisö saattaa ihastella räjähtäviä liikkeitä ja näyttäviä ponkaisuja otteelta toiselle, mutta kokeneet kiipeilijät usein nauttivat hienovaraisen, monimutkaisten liikkeiden katselusta, kirjoittaa Nguyen. Lisäksi kaikissa nousuissa liikkeiden kauneus ei välity yleisölle

lainkaan. Nguyen kuvaa esimerkiksi boulder-tehtävää nimeltä the Angler. Sitä kiivetessä liikkeiden estetiikka on kallion muodon takia näkymättömissä katselijalle ja läsnä vain kiipeilijälle, mutta the Angler on monen kiipeilijän mieleen. Kivi itsessään on silmiinpistävän kaunis. “Linja” jota kiipeilijä kiveä pitkin seuraa on hyvin persoonallinen, ja reitti on myös “selkeä ja ihana”. Liike on kiinnostavaa, ja parasta kaikessa on, Nguyen summaa, edellä mainittujen yksityiskohtien sopiminen yhteen. (The aesthetics of rock climbing, 2017.)

Nguyen lainaa tanssifilosofi Barbara Monteroa, jonka mukaan tanssissa keskeinen esteettinen kokemus liittyy tanssijan “asentoaistiin”, siihen kuinka tämä liikkuu tilan läpi ja liikkeen tuntemiseen kauniiksi. Emme siis arvosta tanssia pelkästään visuaalisesti vaan tunnemme sen lihaksissa ja hermosoluissa. Niinpä tanssin estetiikkaa ymmärtävät parhaiten tanssijat itse sekä yleisöstä he, jotka myös ovat tanssineet, sanoo Montero. (The aesthetics of rock climbing, 2017.)

Minulle sekä tanssissa että kiipeilyssä juuri helppouden illuusio on miellyttävintä ja kiehtovinta katsella. Kun liikkeet näyttävät vaivattomilta, vaikka vaativat hillitöntä tarkkuutta ja voimaa. Parhaat kiipeilijät nousevat ylös kepeästi ja sulokkaasti, liikkeet virtaavat pehmeinä. Monesti olen taitavien kiipeilijöiden menoa ihastellessa ajatellut: “Sujuu kuin tanssi.” Samoin ammattitanssijoiden videoita katsoessa rennon näköinen liikehdintä ihastuttaa. Eiväthän nuo edes hikoile! Nyt yhden lukukauden tanssitunneilla käytyäni alan tajuta, millaista kehonhallintaa sujuvat ja napakat tanssiliikkeet edellyttävätkään.

Moneron väite tanssijoiden vahvemmassa tanssin estetiikan tajusta ei-tanssiviin verrattuna kietoutuu keholliseen ymmärrykseen: “The beauty of dance is a beauty of embodied movement.” (The aesthetics of rock climbing, 2017.) Osa kiipeilyn tai tanssin ihastelustani on kehollista nautintoa. Saan tanssiesitystä katsellessa visuaalista tyydytystä, mutta tunnen esteettisen nautinnon myös kehossani. “Kehollinen ymmärrys” konkretisoituu, joskin jollain tapaa nurjana ja ristiriitaisena, kun keskustelufoorumeja selaillessani kiinnostun sivumennen mainituista, kymmeniä vuosia vanhoista onnettomuuksista. Tulee likainen olo, kun googletan “Vanjärvi kiipeilykuolema”. Amerikkalaisen kiipeilijä Kyle Walkerin rintaansa kiinnittämän GoPro-kameran taltioima video Walkerin putoamisesta 18 metristä lähentelee sosiaalipornoa, mutta katson sen silti.³⁸ Pudotessaan 26-vuotias Walker selvisi järkyttävästä tapaturmasta hengissä. Hänen vaikerrustaan videolta kuunnellessani tunnen paitsi hienoista kuvotusta myös epämääräistä yhteenkuuluvuutta.

---

³⁸ <https://www.climbing.com/news/the-fallen-soloist/>

Anonyymi nimimerkki kirjoittaa:

Jos sooloa esiharjoitellun numeroa..kahta (reitistä riippuen) helpomman reitin mitä pystyy liidaten onsaittaamaan, se on mun mielestä täysin hyväksyttävää, jos kyseessä on kaveri jonka aikaisemmat suoritukset todistavat että psyyke ja kunto ovat riittävät. Pääpaino ensimmäisessä.Tietenkin ulkoiset riskit ovat aina olemassa (salama, ampiaisparvi,sydänkohtaus..), mutta niinhän ne ovat olemassa autoa ajettaessakin. Otteen murtuminen on tavallaan omaa vikaa. silloin on kyseessä vaarallinen reittivalinta tai reitin huolimatton tarkistaminen. Sooloreitin valinnassa voi pitää kriteerinä myös että yhdessäkään muuvissa ei saa olla yhden otteen varassa koko painolla. Kieltämättä ajatuskin tuntuu ikävältä. Dynoot jostain irtokivestä 15 metrissä.. eeiei.

<http://www.relaa.com/keskustelut/kiipeily/3408>

”Liidatus” (engl. *lead climbing*) tarkoittaa niin kutsuttua alaköysikiipeilyä, jossa Saku Korosuon sanoin ”köysi ei kulje yläankkurin kautta vaan kiipeilijä eli liidaaja vie köyttä mukanaan”. (Suursalmi-Seppälä 2018, 43.) ”Onsaittäminen” (*on-sight*) taas merkitsee reitin kiipeämistä puhtaasti putoamatta kertaakaan ja ilman nousua helpottamaan annettua informaatiota. ”Dynoamiseksi” kutsutaan dynaamista, hypähtävää liikettä otteelta toiselle. Kiipeilijä voi joutua tekemään ”dynon”, jos ei muuten ylety seuraavalle otteelle.³⁹

Foorumin kirjoittajan mielestä kiipeilijä voi siis ”soolota” eli kiivetä reitin ilman minkäänlaisia varmistuslaitteita, kunhan on ensin osoittanut pystyvänsä kiipeämään sen myös varmistusköysien turvaamana. Palaan sooloamiseen ja sen ”oikeuttamiseen” seuraavassa, riskejä ja kuolemaa käsittelevässä luvussa, mutta nostin kommentin keho-osioon, koska sen loppuosa liittyy keholliseen ymmärrykseeni kiipeilystä. Omien kokemusteni myötä pystyn helposti kuvittelemaan, melkein *tuntemaan* ruumiissani, miltä tuntuu, kun murtuvan maan myötä ote lipeää ja äkkiä roikkuu sekunnin sadasosan ajan ilmassa. Tuntuu inhalta ja perverssiltä visualisoida kokemusta mielessä, mutta en voi olla tekemättä niin. Vähän kuin katsoisi puoliväkisin väkivaltaista elokuvaa, joka menee ihon alle.

Kiipeilevä keho sorvataan toisinaan spektaakkeliksi. 2000-luvulla on valkokankaille tuotettu kymmeniä ison budjetin kiipeilydokumentteja ja -elokuvia. Perttu Ollila toteaa Kiipeily-lehden

---

³⁹ <https://www.jammi.net/kalliot/tietovakka/sanasto.html>

kolumnissaan, ettei ole soolonnut pitkään aikaan julkisesti ja jatkaa: “Nykyisen kiipeilykulttuurin henki on sellainen, että sitä, mitä ei ole kuvattu ja medioitu, ei ole tapahtunutkaan.” (Ollila 2019.) Keskustelufoorumeilla audiovisuaalinen taltiointitrendi näkyy siten, että 2010-luvun viimeisinä vuosina käyttäjät ovat ladanneet foorumille yhä enemmän videoita suorituksistaan. Usein videoiden ohessa on lyhyt, vaatimaton selitys:

Tämmöset tänään. [--] Tuo viimeinen oli greidattu 6A+, vaikka en siitä tiedä sitten, aika hankalalta se tuntuu ainaki.

tai:

Ensimmäiset “kunnon” ulkoprojektit (ainakin omalla mittapuulla) lähetetty.

<https://keskustelu.pakkotoisto.com/threads/kiipeily-seinä-jää-kallio-vuorikiipeily.80360/page-39>

Taiwanilainen “bikinikiipeilijä” Gigi Wu vei speaktaakkelin rakentamisen pidemmälle. Wu tavoitteli täydellistä kuvaa ladattavaksi nettiin ja kuoli yrityksessään tammikuussa 2019. Vuorilla harjoitettavaan selfie-kulttuuriin liittyy runsaasti kuolemantapauksia: vuosien 2011 ja 2017 välille mahtui 259 kuolemaan johtanutta kuvaushetkeä.⁴⁰ Kiipeilyreiteillä valokuvaaminen jakaa mielipiteitä, mutta esimerkiksi Alpinist-lehden jutussa “Lessons from 40 Years of Accidents: An Interview with Jed Williamson” veteraanikiipeilijä ja toimittaja John “Jed” Williamson vastaa valokuvapyyntöön: “I haven't been one of those people who takes pictures of myself climbing.” Williamsonin mukaan silloin kun kiivetään, kiivetään, eikä kirjoiteta kuvauksia reiteistä tai napsita valokuvia.⁴¹

Nimimerkki ”rautaperse” kyselee myös paljaan yläruumiin esittelystä kiipeillessä:

Nyt muutaman hetken kiipeilyä harrastaneena on ihmetyttänyt yksi seikka. Miksi ihmeessä suuressa osassa alan videoita kiipeillään ilman paitaa? Kuvissa ja lähes joka pätkässä langanlaihoilla kavereilla ei ole paitoja päällä. Joukossa on myös kavereita joilla on hyvä fyysiikka näin voimailijankin silmin katsottuna, mutta suurin osa on kyllä suoraan kaasukammioista karanneen näköisiä.

⁴⁰ <https://www.cnet.com/news/risky-selfies-killed-259-people-since-2011/>

⁴¹ http://www.alpinist.com/doc/web14x/wfeature-interview-jed-williamson-accidents?utm_source=highcamp&utm_medium=email&utm_campaign=september14-2-2

Ei edes itseriititöiset bodarit ole noin usein ilman paitaa 😊

Mikä juttu tämä on? Jätänkö seuraavan kerran Tapanilassa paidan pukkariin? ;)

<https://keskustelu.pakkotoisto.com/threads/kiipeily-seinä-jää-kallio-vuorikiipeily.80360/page-13>

Nimimerkki ”jto” vastaa paidattomuuden syynä olevan useimmiten käytännön vihulainen, hikoilu: “Sillä paidattomuudella ei käytännössä oo mitään tekemistä ittensä esittelyn kanssa saati sitten että sellanen jotenkin rakentas erityistä sankaruutta.”

<https://keskustelu.pakkotoisto.com/threads/kiipeily-seinä-jää-kallio-vuorikiipeily.80360/page-13>

Paidattomana pullistelu vaikuttaa ehkä maallikon silmään yritykseltä korostaa omaa pystyvyyttä. Kärsimyksen kestäminen on toinen aspekti, joka joskus mielletään miehekkääksi elinvoiman merkiksi. Mark Nesti (2007) kirjoittaa artikkelissaan “Suffering, sacrifice, sport psychology and the spirit”, että kipua – myös urheilun parissa koettavaa – on tyypillisesti pidetty negatiivisena asiana. Poikkeuksena kestävyysurheilijat voivat kokea kivun myös positiivisena. Kipu voidaan yksinkertaistaa vain valitettavaksi tosiasiaksi, ylitettäväksi esteeksi. Kuitenkin kipu – kuten häviö ja epäonnistumisen kokemus – voi edistää urheilijan kehitystä ja henkistä kasvua. Uhraukset ja turhautuminen voivat tehdä ihmisestä rohkeamman, tinkimättömän ja toiveikkaamman. (Nesti 2007, 153–155.)

Kivun sietäminen jopa epäinhimillisissä määrin nousee kiipeilynarratioissa toistuvasti esiin. Krakauer kirjoittaa Everestillä 1996 menehtyneen, kovanahkaisen kiipeilijä Scott Fischerin Everestin katastrofia edeltäneestä haaverista Utahin Bridal Veil Fallsissa:

Fischer menetti jalansijansa 30 metrin korkeudessa ja putosi maahan. Tapahtumaa seuranneiden hämmästykseksi Fischer nousi muina miehinä jaloilleen ja käveli tiehensä vain pieniä vammoja saaneena. Kuitenkin hänen pitkällä syöksyllään alas maahan jääkiipeilyhakun piikki lävisti hänen pohkeensa. Kun Fischer poisti ontton piikin, se veti mukaansa kudosta ja jätti hänen sääreensä kynän mentävän aukon. (Krakauer 1998, 85.)

Fyysisisten ponnisteluiden myötä ryöpsähtävän adrenaliinin vaikutus on kenties liennyttävä tekijä, mutta jotkin kertomukset kiipeilijöiden päätöksistä jatkaa loukkaantuneina – esimerkiksi Fischer

jatko puolen vuoden ajan kiipeilyä jalassaan märkivä avohaava – tuntuvat käsittämättömiltä ja typeriltä. Vaikka olen kokenut kiipeilyn vastustamattoman vetovoiman, mietityttää silti välillä: *miksi* ihminen haluaa riskeerata henkensä, kärvistellä viikkokausia kivuissa ja hengenahdistuksessa päästäkseen muutamaksi minuutiksi maailman katolle? Syitä lienee yhtä monia kuin kiipeilijöitä.

Tutkimusaineistossani on runsaasti kuvausta kehon tuntemuksista. Teksteissä on paikoin hauskoja ilmaisuja, kuten nimimerkin ”jto” luonnehdinnassa:

kyllähän sitä aina ulos siirtyessä sormet aika herkillä on ja nahat on kuin päivän verran nauhahiomakonetta hyväilleellä.

(<https://keskustelu.pakkotoisto.com/threads/kiipeily-seinä-jää-kallio-vuorikiipeily.80360/page-9>)

Käyttäjä ”miljamaaret” kirjoittaa blogissaan realistisemmin, mutta silti tarkkanäköisesti:

Kolme ensimmäistä aamua Thakhekin kiipeilyleirissä ovat tuskaa. Jalkaterät, varpaat, kädet ja sormet eivät ymmärrä, mitä niille tapahtuu. Verenpaine tykyttää sormissa, jotka ovat riekaileina happosateiden teroittamista kivistä. Selkää särkee. Jännitän joka päivän kiipeilyjä niin paljon, että vatsaan sattuu. Mutta pakotan itseni ylös.

(<http://www.relaa.com/elämä-sujuu-parhaiten-pipo-päässä/rakastuin-kiipeilyyn-rakastuin-laosin-vuoriin>)

Miljamaaretin kokemuksen kuvauksesta välittyi kiipeilijöille tyypillinen peräänantamattomuus, ehkä jopa itsepäisyys. Kivunsietoon liittyy niin kutsuttu henkinen sitkeys. Henkisesti sitkeä jatkaa puskemista kohdatessaan haasteita ja ottaa vastuun vastoinkäymisten kohdalla ilman tekosyitä. Henkinen sitkeys helpottanee vammojen ja vastoinkäymisten käsittelyä. (Nesti 2007, 151–152.)

Mark Nesti kirjoittaa urheilun olevan keino saavuttaa riemua, ekstaattisia ja täyttymyksen tunteita. Urheilun avulla urheilija voi myös kohdata ahdistusta. (Nesti 2007, 151, 152.) Eksistentiaalipsykologiassa ajatellaan, että uusien haasteiden kohdalla ahdistus on väistämätöntä. Epämukavan, jopa kivuliaan tunteen kokee usein silloin, kun kyseessä on jotain sellaista, mitä samanaikaisesti pelkää ja haluaa. (Nesti 2007, 156.) Vastoinkäymisten jälkeen jatkaneet urheilijat

ovat kertoneet lopulta vain hyväksyneensä kärsimyksen: tietyt asiat täytyy vain kestää kärsivällisesti. Kipua on syytä enemmän syleillä kuin yrittää kontrolloida tilannetta. (Nesti 2007, 167.)

Mitä ammattimaisemmaksi kiipeilyn harrastaminen muuttuu, sitä tärkeämmäksi ravinto ja erilaiset dieetit käyvät, kuten minkä tahansa muun lajin harrastajalle. Painosta ja painonpudotuksesta löytyy foorumeilta runsaasti keskustelua. Nimimerkki ”ossipena” kirjoittaa:

kyllä tolla psykologisesti ainakin voi pelata kun mitä enemmän painoa tippuu, sitä helpommalta kaikki tuntuu. ja periaatteessahan mitä pitemmälle pystyy venyttämään painon pudotusta mutta kuitenkin saa painon tavoitteeseen ennen kun ulkokausi kunnolla alkaa niin voi hyödyntää lisäpainoa harjoittelussa mahdollisimman pitkään. toinen vaihtoehtohan on kiivetä kiviä repussa joten tiedä sit onko oman painon kanssa pogoilussa mitään järkeä pelkästään kiipeilyä varten.

<https://keskustelu.pakkotoisto.com/threads/kiipeily-seinä-jää-kallio-vuorikiipeily.80360/page-7>

Kiipeilijä David Dornian toteaa artikkelissaan “Xtreem” kiipeilyn olevan kuitenkin kansanomainen laji: “It doesn’t favor one particular age, sex, physiotype, language, or culture over any other.” (Dornian 2003, 286.) Dornian puhuu sisäkiipeilystä, mutta samat lainalaisuudet pätevät kalliokiipeilyssä. Ei tarvitse olla raskaan sarjan painonnostaja päästäkseen ylös seinää tai kalliota. Päinvastoin keveydestä on kiipeilijälle hyötyä. Fyysisellä pystyvyydellä on paljon enemmän merkitystä, kun siirrytään reilusti merenpinnan yläpuolelle. Vuorikiipeilyosuorituksen liittyy myös ihmisen fysiologiasta riippumattomia osatekijöitä, kuten ohut ilmanala ja vuoristotaudin vaara, jotka voivat tehdä korkeassa maastossa etenemisestä mahdotonta, vaikka kiipeilijä olisi muuten huippukunnossa. ”Dana77” antaa esimerkin Kilimanjaron vaellukselta:

Muistan hyvin miltä ensimmäinen vastaan tullut vuoristotaudista kärsivä oksenteleva ja täysin poissa tästä maailmasta oleva Japanilainen näytti. Vuoristosairaus on tauti jota ei harjoittelulla voi estää ja josta jokainen kärsii enemmän tai vähemmän.

[\(https://keskustelu.jatko aika.com/threads/vuorikiipeily.44433/\)](https://keskustelu.jatko aika.com/threads/vuorikiipeily.44433/)

Lisäksi vuoristossa voi iskeä vaikkapa aivo- tai keuhkoödeema, joista ovat kirjoittaneet esimerkiksi Krakauer ja Gustafsson teoksissaan.

Sisätiloissa harjoitellessaan kiipeilijä ei joudu kohtaamaan yllä kuvaillun kaltaisia ruumiillisia kurimuksia. En ole todistanut kiipeilykeskuksissa omaa onnettomuuttani kauheampia vahinkoja, lähinnä verisiä naarmuja ja yhden rikkoutuneen polven. Sen sijaan olen tarkkaillut kansakiipeilijöiden välipalatottumuksia. Turun Kiipeilypalatsissa vieraillessa panin useasti merkille seinän vierustalla odottavan muovipullon, jonka kyljessä luki “Pakastettua poron verta”. Joku ottaa touhun tosissaan, ajattelin, ja arvuuttelin poronveren sisältämiä supervoimia. Jussi Kettunen kirjoittaa blogissaan leikkimielisesti, kuinka hyvin kulkevaan kiipeilyyn yrittää löytää syitä lähes mistä vain, esimerkiksi edellisenä iltana syödystä maksalaatikosta. Kettunen on löytänyt keinon sujuviin suorituksiin bataattikeitosta:

Viimeaikoina olen tullut siihen lopputulokseen, että bataattikeitossa täytyy olla jotain taikaa. Aina kun teemme tätä, niin yllättäen kiipeily alkaa kulkemaan.

Saman huomasin jo muutama vuosi sitten.

Reitti, mitä olin koittanut jotain viisi vuotta, meni.

Ja arvatkaa mitä oli ruokana sinä päivänä?

Bataattikeittoa.

<http://ketunhantamankassa.blogspot.com/2016/11/lahetyssoppa.html>

Liisa Peltola kirjoittaa Revontulia-blogissaan raskausajan tuntemuksista ja vaikutuksista kiipeilyharrastukseen. Ei-kiipeilevillä äideilläkin riittää jännityksen ja ihmetyksen aiheita tilaansa liittyen, mutta vaativa ja riskialtis harrastus tuo raskauteen omat lisähuolensa. Kahden edestä kiipeillessä pelko putoamisesta liittyy ymmärrettävästi vatsassa majailevaan sikiöön. Inka Gysin kirjoittaa Kiipeily-lehdessä, että moni kiipeilijä miettii, miten tuleva perheenisäys vaikuttaa rakkaan lajin harrastamiseen. (Gysin 2018.) Harrastus kun on monelle elämäntapa, johon kuuluvat matkat ulkomaille Suomen nyppylöitä korkeampien saittien perässä. Peltola kertoo:

Palattuani Suomeen kuvittelin meneväni entiseen malliin Emman kanssa Lielahden kiipeilykeskukselle, mutta päädyin jännittämään jokaikistä putoamista ja kuin taikaiskusta pelkäsin boulderointia. Periaatteessahan kai näillä viikoilla ei olisi ongelmaa vähän tipahdella, mutta mun boulderoinnit jäi siihen kertaan. Hyperventiloin ajatuksesta, että hentoinen sikiö jotenkin irtoaisi putoamisen aiheuttamasta tärähdyksestä. Raskausajan paranoia on ihan oma taiteen lajinsa.

[\(https://revontulia.com/2019/07/19/yhdeksan-kuukautta/\)](https://revontulia.com/2019/07/19/yhdeksan-kuukautta/)

Kiipeily-lehden artikkelissa (Gysin 2018, 44-45) on poimintoja lehden tekemästä kyselystä kiipeileville äideille ja tuleville äideille. Kokemusten kuvailussa on jotain samaa, kuin omissa tuntemuksissani onnettomuuden jälkeen kiipeilemään palattuani:

Ensimmäinen kiipeily tuntui ihanalta ja hirveältä yhtä aikaa.

Kiipeily ei ole palannut vielä saman tuntuiseksi kuin ennen raskautta, mutta hyvin nopeasti olen saanut takaisin itseluottamusta ja nyt uskaltaa jo yrittää rohkeammin. Tuntuu, että hermotus palautuu, vaikka voimat ja kestävyys eivät ole vielä ennallaan. Sormivoimat ovat kuitenkin palautuneet yllättävän nopeasti.
(Gysin 2018, 44.)

Sekä raskaus että tapaturma voivat olla isoja traumoja keholle ja mielelle. Tietysti kokemukset eroavat esimerkiksi siinä, että raskaus on usein toivottu ja äkilliseen onnettomuuteen verrattuna luonnollinen tapahtuma, jonka aiheuttamia kipuja ja vaivoja on luultavasti osannut odottaa. Silti molempiin mullistuksiin liittyy esimerkiksi kipua ja jonkinlainen kehon metamorfoosi.

Myös kiipeilyn euforisista tuntemuksista löytyy kuvauksia blogeista ja foorumeilta. Nimimerkki ”dana77” päättää pitkän ja yksityiskohtaisen selostuksen Kilimanjaron noususta seuraavasti:

Huipulle pääsy oli hieno hetki ja sitten se itkukin taisi jo vähän tulla (oikeastaan varmaan vaan meni vähän hiekkaa silmään). Kuvia otettiin ja lähdettiin aika samantien alaspäin, sillä aurinko porotti jo kovasti. Tässä vaiheessa oli filikset niin katossa, ettei siinä sitten enää viitsinyt harmitella vaikeuksia.

[\(https://keskustelu.jatkoaika.com/threads/vuorikiipeily.44433/\)](https://keskustelu.jatkoaika.com/threads/vuorikiipeily.44433/)

Janiina Kauppinen kirjoittaa italialaisen Gran Paradiso-huipun saavuttamisesta Vuorenavallitus-blogissaan:

Pienellä huipulla oli muutama ryhmä samanaikaisesti, joten tilaa juhlimiselle ei ollut. [- -] Mutta suurin huippujuhla tapahtuukin mielen sisällä, kun ilo pulppuaa suonissa ja mieli on raikas ja puhtaan onnellinen.

[\(https://vuorenavalloitus.fi/ja-niin-tapasin-madonnan-gran-paradison-huiiputus/\)](https://vuorenavalloitus.fi/ja-niin-tapasin-madonnan-gran-paradison-huiiputus/)

Urheilijat raportoivat usein kokemastaan adrenaliinihyöystä tai euforisesta huumasta (esim. niin kutsuttu “juoksijan taivas”, engl. *runner’s high*) suorituksen aikana. Tämä johtuu ainakin osittain välittäjäaineiden kuten dopamiinin, endorfiinin ja serotoniinin vapautumisesta. (Watson 2007, 108.) Watson kirjoittaa riskinoton ja elämishakuisuuden tutkimukseen liittyen, että mikäli siinä keskitytään vain fysiologiaan eli umpieritysjärjestelmän stressireaktioihin ja rajataan ulos eksistentiaalinen ulottuvuus, on tutkimus vaarassa kutistua biokemiallisten reaktioiden analysointiin. (Watson 2007, 108.) Eksistentiaalinen ulottuvuus liittyy urheilijan toisiin ihmisiin. Kokemuksista muille kerrottaessa jaetaan tunteita ja kiksejä, eikä raportoida välittäjäaineiden toiminnasta.

Vaikeuksien kautta voittoon -narratiivi on tuttu ikäaikaisista saduista ja sankaritarinoista ja toistuu myös kiipeilykertomuksissa. Veikka Gustafsson viittaa uuteen näkökulmaan ja tyydytykseen, jonka saa kestätyään vaivoja vuorilla:

Kun on hikoamisen, palelemisen, uupumuksen ja pelkotilojen kokemuksissa punninnut itsensä, on tilaisuus nähdä arkisen elämän arvot uudella tavalla. Arjen pienten asioiden merkitys kasvaa. (Gustafsson ja Leino 1995, 18.)

Gustafsson oli vuonna 1995 vasta 27-vuotias. 90-luvulla ei lentämisestä koituvista päästöistäkään uutisoitu samaan tapaan mitä nykyään. Nykynäkökulmasta lentäminen toiselle puolelle maapalloa kiipeämään sen vuoksi, että voisi taas kotona “arvostaa arjen pieniä asioita” näyttäytyy paitsi ehkä rohkeana suorituksena myös itsekkäänä porsasteluna.

Huippu-urheilijoiden parissa työskennellyt psykologi Ahti Vilpas toteaa, että vuorikiipeilyssä on kyse ainakin erikoisuuden tavoittelusta, omien rajojen löytämisestä ja testaamisesta. (Gustafsson ja Leino 1995, 197.) Vuonna 2020, kun kiipeily on valittu olympialajiksi ja extreme-lajit ovat yhä useammalle arkista harrastustodellisuutta, Vilppaan 90-luvulla lausuma väite tuntuu samaan aikaan vanhentuneelta ja kutinsa pitävältä. On myös mielenkiintoista, että kun Vilpas, vuosikausia urheilijoiden kanssa työskennellyt ammattilainen toteaa kiipeilyssä olevan kyse erikoisuuden tavoittelusta, kuulostaa se minusta neutraalilta verrattuna keskustelufoorumeilla tehtyihin päätelmiin kiipeilijöiden sisäisestä tyhjyydestä. Mieli-piteet ovat heti arvolatautuneempia, kun niitä ovat kertomassa ei-ammattilaiset ja joissain tapauksissa vielä ei-kiipeilevät ihmiset.

Varmasti moni tavoittelee yhä erikoisempia elämyksiä, kiipeili tai ei. Viihdemarkkinoiden maailmanlaajuisen arvon uskotaan vuoteen 2023 mennessä kipuavan 2,6 triljoonaan dollariin.⁴² Haluamme aina vain parempia kiksejä, enemmän hurmetta, enemmän väkivaltaa! Luultavasti tulemme etsimään ja testailemaan sekä kehon, mielen että planeettammekin rajoja niin kauan kuin ihmiskunta säilyy edes jokseenkin elinvoimaisena.

Seuraavassa luvussa tartun kiipeilyn riskejä ja kuolemaa käsitteleviin kertomuksiin. Millaisia tunteita riskit ja kuoleman läheisyys kertomuksissa välittävät? Miten kiipeilykaverin kuolemasta kerrotaan?

4.3. Riskit ja kuolema

On ihmisiä, jotka uhmaavat vaaraa niin pitkään, että sitä kai alkaa uskoa heidän kuolemattomuuteensa. Että tuo on niin taitava, että sillä täytyy olla jokin taikavoima tai yliluonnollinen kyky. Tai että lapsilla on aina suojelusenkeli mukanaan. Mutta lopulta tarvitaan vain yksi tuulen puuska, yksi typerä lipsahdus, ja he kuolevat. – Selja Ahava: *Taivaalta tippuvat asiat* (Gummerus, 2015)

Ostettuani ensimmäiset kiipeilyvaljaani (muistaakseni vuonna 2017) lueskelin kotona pienen ohjelehtisen läpi. Ensimmäisenä lehdykän sivulla loisti oranssilla kehystetty laatikko, joka oli otsikoitu isosti WARNING. “Climbing and mountaineering are dangerous. Understand and accept the risks before participating. You are responsible for your own actions and decisions.” Luin sähköistävästä varoitustekstistä eteenpäin kuin lumottuna. Laatikon viimeinen lause muistutti: “Failure to read and follow these warnings can result in severe injury or death!”

On mahdotonta puhua kiipeilystä ilman että keskustelu ennen pitkää ajautuu lajin riskeihin. Victoria Robinson analysoi artikkelissaan ”Taking risks” kalliokiipeilyn maskuliinisuuksia. Robinson (2004, 120) kirjoittaa, kuinka kiipeilijät nähdään monesti ihmisinä, jotka pakkomielteisesti etsivät jännitystä ja riskejä. Tosiasiassa riskit pyritään minimoimaan, jotta kiipeilijä voisi elää jälleen uuden päivän kiipeillen. Robinsonin haastattelemat mieskiipeilijät kertovat, että kiipeily on heille arkipäiväinen

---

⁴² <https://aeon.co/ideas/boredom-is-but-a-window-to-a-sunny-day-beyond-the-gloom>

kokemus. Ajatus ”arkisesta äärimmäisyydestä” (engl. *mundane extremity*) vangitsee kiipeilijöiden asenteen osuvasti. (Robinson 2004, 120.) Ei-kiipeilevän näkökulmasta kiipeily voi vaikuttaa hyvin epätavalliselta toiminnalta. Filosofi ja kiipeilijä C. Thi Nguyen kirjoittaa, että ei-kiipeilevien mielestä kiipeily on viheliäistä, lähestulkoon rikollista kuoleman liehittelyä. Kiipeilyaiheisia keskustelufoorumeja läpi kahlatessa vaikutelma vahvistuu, ja ei-kiipeilevien kommentit erottuvat keskustelun virrasta. Nimimerkki ”byjaves” kirjoittaa kiipeilystä:

Kysymys on länsimaisen ihmisen tyhjyydenkokemuksesta, joka yritetään täyttää kärsimystä etsimällä. Tervepäiset ihmiset yleensä ottaen pyrkivät karttamaan kärsimystä eivätkä etsimään sitä.

(<https://keskustelu.jatkoaika.com/threads/vuorikiipeily.44433/page-3>)

Kokemusteni pohjalta kiipeilyn vetovoimaa ei voi tiivistää suoraviivaisesti ”länsimaiseen tyhjyydenkokemuksen täyttämiseen”, vaan asia on monimutkaisempi. Ajattelen, että kiipeilyn viehätöksessä on kyse paitsi ketteryyttä, venyvyyttä, voimaa ja kestävyyttä kehittävästä urheilusta myös ongelmanratkaisusta, itsensä ja pelkojen voittamisesta, mielen tyyneydestä ja hermojen hallinnasta hetkellä, jona vaistot ehkä yllyttävät ”jäätymään” tai ”pakenemaan”.

Michael Murphy ja Rhea A. White kirjoittavat: “It is easy to see the love of play and adventure exemplified in sport. But the athlete’s love of pain and ordeal is more mysterious. One key to the mystery comes with the ancient mystical insight that a fundamental delight exists within or behind all suffering.” (Nesti 2007, 168.) Pohdinta tuo mieleen Jane Fondan 80-luvulla tuottamilta aerobic-videoilta tutun iskulauseen: “No pain, no gain.” Ei kipua, ei hyötyä. Kuten kehoa käsittelevässä luvussa totesin, kivun sietäminen on kiipeilynarratioiden perusteella lajissa keskeistä. Tuskan jälkeen seuraava palkinto – oli se sitten muilta saatava ihailu, veistokselliset vatsalihakset tai silkka euforinen onnistumisen tunne – vie ajatukset uskonnolliseen kärsimyksistä vapautumiseen, johon Murphy & White viittaavat.

Toisaalta luterilaisuudessa kuolema on lopullinen vapahdus. Kristitty odottaa “ruumiin lunastamista vapaaksi” (Room. 8:23), ja se tapahtuu, kun ruumis ja sielu erkaantuvat toisistaan kuoleman hetkellä.⁴³ Vuori on kiipeilijälle hyvä viimeinen leposija, on muiden muassa Veikka Gustafsson

---

⁴³ <http://www.luterilainen.net/karsimys/>

todennut. Kuitenkin väite, että vuorille lähdetään riskeistä piittaamatta etsimään kärsimystä ja kuolemaa, ei ole uskottava.

Psykologian gradussaan “Elä tai kuole: Extreme-lajien harrastajien persoonallisuuden rakenne ja toiminta, lajitoiminnan motiivit ja flow’n kokeminen” Kettunen ja Saukko (1999) puhuvat “laskelmoidun riskin” käsitteestä, jota aikaisemmin ovat käyttäneet esimerkiksi motivaatiota tutkineet psykologit Michael J. Apter, Elissa Slinger ja Kjell Erik Rudestam. Kettusen ja Saukon tutkimuksesta selviää, että vielä 1900-luvun alkupuolella extreme-urheiluun osallistumisen katsottiin olevan merkki patologiasta. Kettunen ja Saukko lainaavat David Grovesia, jonka mukaan “freudilainen kuolemanvietti, kastroatioahdistus, pelon siirtäminen, psykopaattisten fantasioiden acting out, riittämättömyyden tunteen kompensointi tai omnipotenssin tunne ja sen osoittaminen selittivät lajeihin osallistumista.” (Kettunen & Saukko, 1999, 1.) Sitten tutkimuksissa extreme-urheilijoiden “häiriintyneisyys” on todettu myytiksi (Kettunen & Saukko, 1999, 1–2).

Sekä kiipeilijöillä että ei-kiipeilevillä on kuitenkin runsaasti mielipiteitä rohkeiden ja suorastaan vaarallisten kiipeily-yritysten ja -suoritusten järkevyydestä. [Relaa.com](http://www.relaa.com):in foorumilla keskustelun otsikolla “Miksi ilman köyttä” aloittava anonyymi nimimerkki ihmettelee:

Miksi jotkut kiipeävät melko korkeita reittejä ilman köyttä, ja ottavat täten suuren riskin, jos vaikka ote lipsahtaa? Eikö tällainen anna lajista vaarallisen ja virheellisen kuvan, kun nuoret ottavat oppia kokeneemmista kiipeilijöistä tulisi keskittyä turvallisuuden korostamiseen lajissa. Näitä riskinottajia olen silloin tällöin nähnyt Rollareilla ja Meilahden korkeimmilla reiteillä.

<http://www.relaa.com/keskustelut/kiipeily/3408>

Vastauksissa toiset puolustavat sooloamista:

Jos kiipeilijä haluaa kehittää kiipeilyään turvallisempaan suuntaan, niin paras tapa on opetella kiipeämään hyvin myös silloin kun ei saa tippua. Yli 90% mailmalla olevista kiipeilyreiteistä ei ole 100%:sti turvallisia. Hyvään kiipeilytaitoon kuuluu ensisijaisesti se että tietää omat kykynsä ja etenee sen mukaa. Jos joku köysireitti tai boulder pelottaa tule alas ja jatka opettelua helpommilla reiteillä, se ei auta kehitykseesi että opettelet jonkun tietyn reitin ulkoa ja näin saat sulan hattuusi jostain vaikeusasteesta, vaikka totuus kiipeily tasostasi on paljon alhaisempi.

<http://www.relaa.com/keskustelut/kiipeily/3408>

Toiset tuomitsevat:

Eurookaan ei pidä tuhjata kuihtuvia terveydenhuoltojärjestelmän varoja ilman köyttä kiipeävien urhojen hoitamiseen. Joka on noin välinpitämätön omasta turvallisuudestaan, ei ansaitse tulla hoidetuksi yhteiskunnan varoin, vaan maksakoon hoitonsa kuljetuksesta alkaen itse. Homma menköön niin, että ensin jätetään avoin visa, ja vasta sen jälkeen ambulanssi liikkuu.

<http://www.relaa.com/keskustelut/kiipeily/3408>

Kiipeily-lehden kolumnissa “Pitäisikö Alex köyttää?” ajatustyöläinen ja opettaja Perttu Ollila pohtii yhtäältä leikkisästi Free Solo -dokumentistakin (USA, 2018) tutun amerikkalaisen soolokiipeilijä Alex Honnoldin kahlitsemista maan tasalle ja toisaalta vakavampaan sävyyn soolokiipeilyn oikeuttamista yleisesti. Ollila viittaa 1600- ja 1700-luvulla vaikuttaneeseen englantilaisfilosofi John Lockeen, joka puhui yksilönvapaudesta, ihmisen luonnollisesta oikeudesta elämään ja vapauteen. Olen samoilla linjoilla Locken ja Ollilan kanssa: jokaisella aikuisella tulisi olla lupa tehdä kehollaan mitä tahtoo, kunhan ei toiminnallaan vahingoita muita. Toinen vapauden puolestapuhuja oli John Stuart Mill, joka toi 1800-luvulla julki ajatuksiaan yksilöllisestä vapaudesta. Mill ajatteli, että yksilön oikeuksiin kuului halutessaan myös itsensä vahingoittaminen, joko tahattomasti tai tahallisesti. Tosin jopa Millin mielestä yhteiskunnalla on oikeus puuttua itseään vahingoittavan käytökseen, mikäli joku toinen, esimerkiksi lapsi, on riippuvainen kyseisestä itsensä vahingoittajasta.

Voidaan kysyä: Onko kuolema paha asia? Millä tavalla se on paha? Kuka on tuon harmin tai pahan subjekti? Jos ihminen ei ole enää olemassa, kuinka hän voi olla subjekti? Kuka sitten on subjekti? Milloin haitta tapahtuu? Kysymyksiä pohdiskelevat John Martin Fischerin toimittamassa esseekokoelmassa *The Metaphysics of Death* (1993) useat kirjoittajat. Esimerkiksi Serbiassa syntynyt amerikkalaisfilosofi Thomas Nagel kirjoittaa: “On the one hand it can be said that life is all we have and the loss of it is the greatest loss we can sustain. On the other hand it may be objected that death deprives this supposed loss of its subject, and that if we realize that death is not an unimaginable condition of the persisting person, but a mere blank, we will see that it can have no value whatever, positive or negative.” (Nagel 1993, 64.) Epikurolaisten mukaan kuolema ei ole paha, koska kuolema ei ole meille mitään. Rosa Rantanen ja Janne Räikkö kirjoittavat: “Kun kuolemme, olemassaolomme lakkaa ja ruumiimme hajoaa. Emme voi kokea kuolemaa ollessamme olemassa ja kuoltuamme kokeva subjekti häviää. Henkilö voi kokea oman kuolemansa hetken, mutta ‘kuolleena olemisen’

kokemusta ei ole olemassa. Tästä syystä kuolemaa ei tulisi Epikuroksen ja hänen seuraajiensa mukaan myöskään pelätä.” (Rantanen ja Räikkä, 2011.)

Epäonnistuneista soolokiipeilyistä aiheutuvien vahinkojen laajuudesta ja sivullisten kärsimyksestä tulisi käydä kokonaan toinen keskustelu. Onko ammattilaiskiipeilijä oikeutettu hengenvaarallisiin puuhiinsa, jos hänellä on pieni lapsi? Entä lapsettomuuden valinnut kiipeilijä, jolla on kuitenkin muita läheisiä suhteita: onko hänen perustellumpaa antaa soolota? Onko esimerkiksi verorahojen käyttäminen päihderiippuvaisten hoitoon ”järkevämpää” kuin kiipeillessä pudonneen? Minulla ei ole vastauksia, eikä jokaisessa tapauksessa vedenpitäviä linjoja ole mahdollista vetääkään, mutta kuten Ollila toteaa: ”Tekomme vaikuttavat muihin ja epäonnistuneista soloista koituu huomattavia sosioemotionaalisia ja taloudellisia kustannuksia.” (Ollila 2019.)

Olen pohtinut, täytyykö soolokiipeilyä harrastaessa olla jollain tapaa aina valmistautunut kuolemaan. Ainakin sooloajalla täytyy olla raudanluja luotto omiin taitoihinsa. Paljon soolokiivennyt amerikkalainen fitness-fanaatikko John Bachar tapasi sanoa: ”You just have to believe you won’t fall.” Bachar kuoli 52-vuotiaana kiivetessään yksin ja ilman turvavarusteita kalifornialaista Dike Wallia. Veikka Gustafsson puhuu Dhaulagirin vuorella sanelukoneeseen kiipeilytoverinsa Gary Ballin kuoleman jälkeen:

Tällaista tää on... Jokainen, joka näille vuorille kiipeää, tietää että tällaista voi tapahtua. Mutta se tärähtää vasta, kun sattuu omalle kohdalle.

(Gustafsson ja Leino 1995, 136.)

Jeffrie G. Murphy (1993) uskoo, että ihminen voi todella pelätä pahan tapahtumista toiselle vain, jos tuo toinen on niin läheinen (esimerkiksi lapsi tai puoliso), että tapahtuva paha vaikuttaa myös itseän. Emme lopulta kykene samaistumaan kovin moneen ihmiseen sillä intensiteetillä, että voisimme pelätä heidän kuolemaansa. Toisaalta mikäli samaistuisimme koko ihmisrodun kärsimykseen, musertuisimme emotionaalisen taakan alle nopeasti. (Murphy 1993, 50.)

Analysoimissani kiipeilynarratioissa asenteet kuolemaa kohtaan vaihtelevat. Joistain blogikirjoituksista välittyy vitsaileva, jopa koppava asenne kuolemaa kohtaan. Kanttia-blogin kirjoittaja Tero Mononen kertoo onnistuneesta kiipeilyreissusta humoristiseen sävyyn:

Mutta kuten Tapanin iskä on joskus sanonut: "Hyvä päivä: kukaan ei kuollut ja pidämme lajista edelleen."

[\(http://kanttia.net/piz-bernina-arsyttava-rajatapaus/\)](http://kanttia.net/piz-bernina-arsyttava-rajatapaus/)

Toisessa yhteydessä sama kirjoittaja arvioi helsinkiläisen kiipeilykohteen, Käärmekallion:

Koko sektori on kallistukseltaan superpositiivinen eikä se ole hirmu korkeakaan. Ehkä 12 metriä. Hyvä paikka köysikiipeilyn harjoitteluun, kunhan muistaa varoa lasinsiruja. Hyvä paikka myös soolokiipeilyn harjoitteluun, kun noin matalta pudotessa ei välttämättä edes kuole.

[\(http://kanttia.net/soolocircuit-kaarmekalliolla-oikea-sektori/\)](http://kanttia.net/soolocircuit-kaarmekalliolla-oikea-sektori/)

Soolokiipeilyllä tarkoitetaan siis ilman varmistuslaitteita tapahtuvaa kiipeilyä. Kirjoittaja on kai hakenut vitsikästä sävyä, mutta luonnehdinta "ei välttämättä edes kuole" kuulostaa välinpitämättömältä, kun se viittaa kiipeilykohteeseen, jossa kuolemanriski on todella läsnä, ja toimintaan, jossa ihmisiä faktisesti kuolee.

Toisaalta suurin osa kirjoittajista vaikuttaa olevan joko tarpeeksi kokeneita tiedostamaan ja tunnistamaan riskit sekä nöyrytymään niiden edessä tai sitten täysin amatöörejä, jotka yhtä lailla myöntävät, etteivät tunne kaikkia riskejä. Jatkoaika-foorumilla nimimerkki "carlos" kirjoittaa vaihtuvista luonnonoloista kunnioittavaan sävyyn:

haluaisin muistuttaa ainakin ensikertalaisia että vuorta/vuoristoa ei saa IKINÄ aliarvioida. Leppoisinkin vuori kivana hellepäivänä voi olla tappava. [--] olosuhteet voivat muuttua hyvin nopeasti, voi kohdata rajua tuulta ja sadetta, lunta ja jäätä, kylmyyttä, kuumuutta, lumivyöryä.

[\(https://keskustelu.jatkoaika.com/threads/vuorikiipeily.44433/\)](https://keskustelu.jatkoaika.com/threads/vuorikiipeily.44433/)

Luonnonolojen ja tiettyjen paikkojen kunnioituksesta puhuin luontosuhdetta käsittelevässä luvussa, mutta Yrjön Hirnin teoksesta *Erakoita ja vaeltajia* käy ilmi, että jo muinoin askeettimunkit kokivat vaarallisen ympäristön muistuttavan heitä elämästä. Hirn lainaa Pyhän Germainin elämäkertoja V. Brasieria: "Kuilu on tuntematon mysteeri. Se on kuolemanvaara, joka on kuin ainaisena uhkana silmäin edessä. Elämä kuilun partaalla, eikö se ole ihmiselämän eduskuva. Erakon tyyssijalta vaadittiin, että sitä ympäröivä maisema pystyi antamaan hänelle sellaisia vakavia muistutuksia." (Hirn, 150.)

Nick J. Watsonin (2007, 108) mukaan useat tutkijat ovat ehdottaneet, että extreme-urheilun parissa koetut mystiset, ”transsendenssiin” eli havaintokokemuksen ja järkitiedon ulkopuolelle jääviin ilmiöihin liittyvät kokemukset linkittyvät riskinottoon ja jännityksen etsimiseen. Kuolema ainakin tarjoaa ihmisille selkeän miellelyhtymän ikuisuuteen. Oman rajallisuuden kohtaaminen ja tunne tai tietoisuus kuolevaisuudesta voivat usein johtaa kasvuun ja tehostuneeseen tunteeseen olemassaolosta. Urheilijat usein raportoivatkin kokemuksia ”täysillä elossa olemisesta”. (Watson 2007, 109.)

Watson argumentoi vastaan aiempaa tutkimusta, jonka mukaan riskinotto itsessään olisi tapa kokea ”perimmäinen todellisuus”, ”autenttinen itseys” ja ”totuus”. Pikemminkin urheilijoiden kokemukset mystisyydestä ja vilaukset kuolemasta saattavat luonnon esteettisyyteen yhdistyessään saada urheilijat pohtimaan olemassaolon merkitystä. (Watson 2007, 112). Kyse on mietiskelystä, jolle erämaaympäristö tarjoaa hyvät puitteet. Urheilijan kokemus voi siis olla ikään kuin mystinen, mutta luonnonläheinen (Watson 2007, 112). Oletusta tukee myös sisätiloissa ja sivilisaation parissa tapahtuvasta (esim. motocross, Formula 1 ja nyrkkeily) extreme-urheilukirjallisuudesta tyyten puuttuvat uskonnolliset metaforat.

Extreme-urheilu ei tarjoa pääsyä pyhän valtapiiriin. Kuitenkin alkukantainen kaipuu johonkin itseä suurempaan, ikuisen toistuu esimerkeissä urheilijoiden kokemuksista: ”Within a balanced theology of leisure, they [extreme sports] can be seen as forms of ‘deep play’ even spiritual expression in an aesthetic, creative sense that provides opportunities for meaningful, therapeutic and exhilarating activities in the wilderness.” (Watson 2007, 113.)

Murphy lainaa filosofi Jean-Paul Sartrea, jonka mukaan ihmisen kuolema ei edusta vain organismin tuhoa, vaan myös tietoisien historian tulemista päätökseen. (Murphy 1993, 54.) Sartre kirjoittaa teoksessaan *Being and Nothingness* (1956), että ihmiset määrittävät itsensä usein tulevaisuuteen suuntautuvien projektien avulla. ”Kuka tai mitä olen” tarkoittaa pitkälti ”mitä aion vielä saavuttaa”. Kiipeilijöillä tavoitteet ja saavutukset ovat selkeitä: kiivetty reitti, selätetty vuori, selviytyminen hengissä alas. ”Työn alla” olevista kallioista käytetäänkin monesti sanaa projekti. Veikka Gustafsson kertoo, että hänen on lähdettävä uudestaan vuorille tavoittaakseen taas tunteen siitä, ”miten kaunista on se, mitä ei kauniiksi huomannut ennen kuin mittasi, mitkä vaivat kestää.” (Gustafsson ja Leino 1995, 18.) Kiipeilysaavutukset siis ruokkivat aina uusien projektien nälkää.

Murphyn mukaan tieto lähestyvistä kuolemasta voi saada meidät hieman ponnistelemaan niitä asioita kohti, jotka toivomme saavuttavamme elinaikanamme. Tosin, vaikka olisimme onnekkaita ja sopivan itsevarmoja kyvyistämme, emmekä esimerkiksi neuroottisten itse-epäilyjen vaivaamia (“en pysty tähän”, “en osaa mitään”), ja vaikka yrittäisimme saavuttaa sen, minkä koemme tärkeäksi, ja tällä tavoin “voittaa kuoleman”, emme koskaan voi täysin onnistua. Emme pelkästään epäonnistu asioiden loppuunsaattamisessa, vaan vanhetessamme keksimme jatkuvasti uusia itseä määrittäviä projekteja. “Thus, though with diligence we can perhaps prevent death from being as bad as it might be, for most of us it will, when it comes, be bad enough”, Murphy summaa. (Murphy 1993, 56.)

Päätän kuolemaa käsittelevän kappaleen löytämäni, hellyyttävään esimerkkiin zoomorfismista eli “jumalien” tai tässä tapauksessa ihmisten kuvittelemisesta eläinten muotoisiksi. Relaa.com-sivuston blogissaan Artturi Kröger kuvaa Alpeilla menehtyneitä kiipeilijätovereitaan:

Pidetään silmät auki Chamonix'n vuorilla liikkuessamme. Kun taiturimaisesti lentävät mustat alppinaakat kiepsahtavat jälleen kiipeilijöiden seuraksi, niistä parilla saattaa olla vähän enemmän virtaa kuin muilla. Jätetään niille molemmille vähän keksin murua kiven päälle. Ja toiselle yksi rööki.
(<http://www.relaa.com/sisalto/artikkelit/kuolleet-suomalaiskiipeilijat-olivat-ahneita-elämälle>)

Kröger leikittelee ajatuksella, että Antti Ahola ja Juha Hirvonen ovat kuoltuaan siirtyneet majoittamaan alppinaakkojen ruumiita. Kirjoituksessa on huumoria tai ainakin silmäkulman pilkettä, mutta Kröger kirjoittaa silti kuolleista kunnioittavaan sävyyn. Kenties kuolemasta tulee helpommin puhuneeksi mustan huumorin keinoin tai jopa heittäneeksi edellisellä sivulla antamani esimerkin mukaista, ylimielissävyistä vitsiä, niin kauan kun kuolema ei kosketa ketään läheltä.

Ahti Vilppaan mukaan vuorikiipeilijöillä on toisaalta optimistinen luottamus suoriutumiseensa mutta toisaalta defensiivispeessimistinen asenne. Jälkimmäisellä he suojaavat etukäteen oman käyttäytymisensä, hiukan alakuloisesti tai epäillen. (Gustafsson ja Leino 1995, 196.) Ja kun käy kalpaten, vainajaa kunnioitetaan monin tavoin. Ruumiin hautaaminen vuorille tai railoon on vanha traditio ja kunnianosoitus kiipeilijälle. (Gustafsson ja Leino 1995, 16.) Vuonna 1993 Gustafsson kunnioitti toverinsa kuolemaa suorittamalla Dhaulagirin nousun yksin loppuun: “Haluan omistaa nousuni Garylle. Tällä nousulla tahdon todistaa, että vaikka ikäviä asioita tapahtuu, ihmisiä kuolee ja muuta, niin elämä jatkuu aina.” (Gustafsson ja Leino 1995, 137-138.)

7. KUULUMISEN TAVAT JA TARVE

7.1. Kuulumisen käsitteestä ja eri tavoista kuulua

Identiteettiä on tutkittu yhteiskuntatieteissä jo 1970-luvulta alkaen. Käsitteen analyttinen voima on kuitenkin hälvenemässä. Identiteetin vierelle ja kenties tilalle on noussut kuulumisen käsite. (Lähdesmäki ym. 2016, 3–4.) Kuuluminen on hahmotettu identiteetin jatkeeksi tai sen kritiikiksi. Identiteetti herättää vaikutelman pysyvyydestä, kun taas kuuluminen on terminä joustavampi ja moniulotteisempi, ja sopii nykypäivän entistä enemmän liikkuvalla ihmiselle. (Hiltunen & Sääskilahti 2019, 12–13.) Identiteetin ja kuulumisen käsitteellistäminen limittyvät joiltain osin, mutta kuten kulttuuria ja sukupuolta tutkinut, australialainen Elspeth Probyn huomauttaa: tietyt kokemukset ja positiot kurkottavat identiteetin yli ja ohi. (Lähdesmäki ym. 2016, 8–9.)

Vaikka kuulumisesta on kirjoitettu 90-luvun lopulta alkaen, käsite on yhä hämmäinen ja teoriaa on heikosti. (Lähdesmäki ym. 2016, 4.) Alunperin kuulumisen käsitettä on käytetty psykologian tutkimuksessa ja tutkittu erityisesti yhteisöihin ja ryhmiin identifioitumisena sekä niistä ulossulkemisena tai ulossulkeutumisena. (Hiltunen & Sääskilahti 2019, 10.)

Kuulumisen tapoja on monia. Tutkijat jakavat kuulumisen esimerkiksi psykologiseen ja poliittiseen, henkilökohtaiseen ja julkiseen, tilalliseen ja sosiaaliseen. Käsitettä ei kuitenkaan voi yksioikoisesti tiivistää kahteen vastakkaiseen napaan. (Lähdesmäki ym. 2016, 8-9.) Kuuluminen voidaan hahmottaa myös eri teemojen kautta, joita Lähdesmäen ja tutkimusryhmän (2016) artikkeli esittelee viisi: kuulumisen tilallisuus, intersektionaalisuus, monipuolisuus, materiaalisuus ja ei-kuuluminen (Lähdesmäki ym. 2016, 9-10).

Kuulumisen tilallisuus viittaa paikkoihin, tiloihin ja rajoihin: kotiin, naapurustoon, lähiöön, kylään, maakuntaan, maahan tai mantereeseen kuulumiseen. Tutkimuksen keskiössä ovat liikkuvuus ja muuttoliike, sekä etninen, rodullinen ja kansallinen kuuluminen. (Lähdesmäki ym. 2016, 10.) Kun puhutaan kuulumisesta, ei voida ohittaa marginaalisten ryhmien, kuten rodullistettujen kokemuksia.

Sodat, vainot ja muuttuva ilmasto ajavat ihmisiä liikekannalle, pakenemaan kodeistaan uusille alueille, keskelle vieraita ihmisyhteisöjä. Tutkimusdatan perusteella tilallinen kuuluminen ymmärretään osaksi arkista elämää. Se määrittelee keitä olemme ja miten elämme. (Lähdesmäki ym. 2016, 12.)

Intersektionaalinen ja moninkertainen kuuluminen viittaa identiteettien ja kuulumisen monikerroksisuuteen ja hybridimuotoisuuteen. Intersektionaalista kuulumista määrittää jatkuva tilallinen ja ajallinen uudelleen kokoonpaneminen. (Lähdesmäki ym. 2016, 12.)

Kuulumisen materiaalisuus käsitetään läheisenä kanssakäymisenä luonnon kanssa, materiaalisena vuorovaikutuksena, suhteena fyysiseen ympäristöön ja biosfääriin. Lähdesmäen ja co. tutkimusdatan mukaan materiaallinen kuuluminen viittaa ensisijassa ihmisten kontaktiin fyysisen ympäristönsä kanssa ja siihen, miten tuo kontakti vaikuttaa paikkoihin tai yhteisöihin kuulumisen tunteeseen. Kuulumisen materiaalisuutta tutkittaessa tutkitaan tapoja, joilla ihminen sotkeutuu ja on riippuvainen fyysisen maailman materiaalisuudesta. (Lähdesmäki ym. 2016, 14–16.)

Kuulumattomuutta on tutkittu paljon vähemmän kuin kuulumista. Kuulumisen käsitteen hyöty on toisaalta siinä, että se korostaa sisällyttämisen ja poissulkemisen relationaalisia ulottuvuuksia ja sisältää myös ulossulkemisen mahdollisuuden. (Lähdesmäki ym. 2016, 17.) Lähdesmäki & co. tutkimuksen (2016) aikaan oli olemassa vain yksi artikkeli vuodelta 2014, joka käytti eksplisiittisesti termiä non-belonging. Harris & Gandolfon artikkelissa marginaalisuuden mahdollisuus nähtiin kuulumisen muotona, jossa kuulumattomuudesta saa lohtua: “a kind of comfort in not-being something”. (Lähdesmäki ym. 2016, 17.)

Lähdesmäki ym. (2016) ovat sitä mieltä, että kuulumattomuutta olisi syytä tutkia enemmän, koska se voisi mahdollistaa kuulumisen monimutkaisten ulottuvuuksien, kuten sosiaalisten ja yksilöllisten aspektien, affektiivisten kokemusten ja valtarakenteiden kriittisen analysoinnin. “The analyses of non-belonging as simultaneously embodied, affectively felt, and socially constructed can be perceived as a means to overcome the traditional distinction between belonging as either a psychological or political process. This is also where its potential for future research lies,” artikkeli summaa. (Lähdesmäki ym. 2016, 18).

Kirjailija ja kirjallisuudentutkija Merete Mazzarella hahmottelee ajatusta kirjallisuudesta kohtaamisen paikkana, jossa on mahdollista avautua sellaisillekin ajattelutavoille ja ajatuksille, joita

ei lähtökohtaisesti jaa ja joihin ei arkielämässä tulisi tutustuneeksi (Hiltunen & Säaskilahti 2019, 11–12). Mazzarellan ajatusta voi laventaa koskemaan lähes kaikkea kirjallista ilmaisua: uutiset, tekstiviestit, blogit ja keskustelufoorumit kertovat tuntemattomista kokemuksista toisille. “Toisten” käsite on antropologi Heewon Changin (2008) mukaan keskeinen itsestä kerrottujen kertomusten kohdalla. Itsestä kerrotut kertomukset tai “minäkertomukset” auttavat ymmärtämään itseä ja “toisia”. Chang kirjoittaa: “Although self-narratives focus on the author, self-stories often contain more than the self,” ja: “— studying and writing of self-narratives is an extremely valuable activity in understanding self and others connected to self.” (Chang 2008, 33.)

Tutkimani kiipeilykertomukset tarjoavat aiheeseen perehtymättömille kuvitteellisen nojatuoliseikkailun vuoristossa sohvalta tai työtuolista käsin, ja toisille kiipeileville mahdollisesti yhteisöllisyyden ja/tai kuulumisen kokemuksia. Seuraavassa alaluvussa pohdin, miten kuulumisen kokemus tulee esille kiipeilykertomuksista.

7.2. Kuulumisen tavat kiipeilykertomuksissa

Kuuluminen ilmenee kiipeilykertomuksissa eri tavoin. Itsestä kerrotut kertomukset mahdollistavat kuulumisen, koska toistaiseksi sanat ovat ainut tapa välittää kokemuksia toisille. Tuija Saresma (2007, 196) kirjoittaa: “(–) kirjoitus voi olla paikka, josta käsin voi kurottautua kohti toisia, hakemaan menetettyjä juuria, jakamaan kärsimystä.” Ihmisillä on tarve samaistua toisiin ja keventää henkistä taakkaa jakamalla asioita. Empatia on edellytys selviämislle: neurotieteen professori Christian Keysersin mukaan pärjääminen ihmissuhteissa riippuu kyvystämme lukea toisten ihmisten tunteita ja mielentiloja. (Keysers 2019)

Kirjallisuus ja kertomukset tarjoavat väylän jakamiseen ja samastumiseen. Sinikka Vuola ja Tommi Melender kirjoittavat romaanitaiteesta teoksessaan *Maailmojen loput* (2018), mutta seuraavaa lainausta voi mielestäni soveltaa muihinkin kertomuksiin: “Parhaimmillaan lukiessani olen siis itsessäni ja itseni ulkopuolella: olen minä ja ei-minä. (–) Tapahtuu lukemisen ihme: teoksen ääni on kirjailijan ääni, mutta ajatukset ovat lukijan ajatuksia. Ehkä intohimoinen halu lukea ja sisäinen tarve samastua ovat pohjimmiltaan tätä.” (Vuola & Melender 2018, 37–38.) Lukija sulautuu kirjoittajaan, he ovat yhtä.

Kiipeilijöiden kuulumisen kokemus voi liittyä maantieteelliseen paikkaan, luontoon laajemmassa, hengellisessä mielessä, ihmisiin tai yhteisöön. Yhteisöön kuulumista voivat määrittää erilaiset tekijät kuten sukupuoli, pystyvyys, kokemus, taidot tai kiipeilyn laji. Ruskeaihoinen parakiipeilijänainen ei välttämättä koe kuuluvansa valkoisten, terveiden mieskiipeilijöiden joukkoon. Uskon, että kiipeilevä ihminen voi kuitenkin kokea kuuluvansa kiipeilijöihin yleisesti ilman että kiipeilijäyhteisöä rajaa mikään tietty ominaispiirre. Yhteisön ulkopuolella ovat siinä tapauksessa ne, jotka eivät kiipeä. Jon Krakauer kommentoi kiipeilypiirien ulkopuolella olevien ennakkoluuloja:

Ihmisillä, jotka eivät kiipeä vuorille – toisin sanoen valtaosalla ihmiskunnasta – on taipumus olettaa, että tuo urheilulaji on häikäilemätöntä, hurjan hurmion vallassa tapahtuvaa alati voimistuvien elämysten hakemista. Kuitenkin käsitys, että kiipeilijät ovat pelkkiä adrenaliininarkkareita jahtaamassa kunnan huumeannosta, on erheellinen – ainakin Everestiä ajatellen. Sillä, mitä siellä ylhäällä tein, ei ollut juuri mitään yhteistä benjihyppyjen tai laskuvarjohyppyjen tai moottoripyörällä 200 kilometrin tuntivauhtia ajamisen kanssa. (Krakauer 1996, 161-162)

En ole kiivennyt vuorille vaan ainoastaan kohtuullisen turvallisille sisäseinille. En silti pidä vuorikiipeilijöitä pelkkinä adrenaliininarkkeina. Krakauerin tekstistä on aistittavissa puolusteleva sävy. Hän puhuu omasta yhteisöstään käsin, ja siihen kuulumattoman olisi helppo käydä taas uuteen vastahyökkäykseen, kyseenalaistamaan ja kritisoimaan.

Nimimerkki ”byvajat” kirjoittaa seikkailuharrastajien, joihin hän lukee myös kiipeilijät, asenteista jatko aika.com -sivustolla:

Usein seikkailuharrastuksiin liittyvien ilmiöiden kyseenalaistaminen yritetään tyrmätä sekä etukäteen että jälkikäteen. Jos epäilee homman mielekkyyttä ennalta, on ilonpilaaja. Jos kritisoi toimintaa onnettomuuden tapahduttua, on jälkiviisas. Aivan kuin seikkailuharrastajat tahtoisivat rakentaa itselleen kuplan, joka suljetaan julkiselta keskustelulta, koska täytyyhän heidän saada elää.
(<https://keskustelu.jatko aika.com/threads/vuorikiipeily.44433/page-3>)

Nimimerkin mielestä seikkailuharrastajat tahtoisivat rakentaa kuplan, johon eristäytyä yleiseltä keskustelulta eli myös ei-kiipeilevien kommenteilta. Sarkastisen kuuloinen toteamus ”täytyyhän heidän saada elää” vie ajatukset takaisin tutkielmani riskejä ja kuolemaa käsittelevään lukuun, jossa

pohdin yksilönvapautta. Yksilönvapausperiaatteen mukaan kullakin on oikeus elää kuten haluaa ja harrastaa mitä tahtoo, kunhan ei vahingoita muita. Arvostelijoita riittää varmasti aina, teki ihminen mitä tahansa ja silloinkin, kun jättää tekemättä. Toisten, toisin toimivien ihmisten tekemisiä on helpompi arvostella ja moralisoida etenkin, jos yhteistä kokemuspohjaa ei juuri ole.

Heewon Chang (2008) kirjoittaa, kuinka ihmiset ovat aina kehittäneet mentaalisia ja sosiaalisia mekanismeja tehdäkseen eron “meidän” ja “niiden” välille. Samaan yhteisöön kuuluvat ovat tovereita, jotka jakavat samoja arvoja ja standardeja. Toisten yhteisöjen toisin toimivat jäsenet erotetaan tuntemattomiksi, ja jos toisten käytös, uskomukset ja tavat tuntuvat uhkaavilta, ovat he silloin vastustajia, jopa vihamiehiä. Vaihtuvien dynamiikkojen tunnistaminen itsen ja muiden välillä antaa meidän puhua jouhevasti “toisista”. (Chang 2008, 26.) “Toiseus” on tietysti keskeistä myös kuulumisen tutkimisessa. Kuulumisen käsitteestä on tullut poliittinen ja sen avulla yritetään taklata esimerkiksi syrjintään ja epätasa-arvoon liittyviä ongelmia. (Lähdesmäki ym. 2016, 25.) Tuija Saresma ehdottaa omaelämäkerrallista kirjoittamista tutkivassa väitöskirjassaan: “Entä jos toiseuttavan ja marginalisoivan katseen sijaan tutkija lähestyisi ilmiötä itse toisena, vieraana – tai mieluumminkin halukkaana dialogiin toisen yhtä arvokkaan, mutta vielä tuntemattomana kiehtovan ja sellaisena erityisen tärkeän kanssa? Samalla voisi purkautua myös kaksinapainen ajatus meistä ja muista, dikotominen erillisuus niiden ja meidän välillä.” (Saresma 2007, 149.) Saresman hahmottelemassa lähestymistavassa on autoetnografisen tutkimusotteen piirteitä. Autoetnografia voi yhdistyä kuulumisen tutkimiseen: tutkia voisi vaikka omaa kuulumisen tai kuulumattomuuden kokemusta yhteisössään.

Yksi selkeä yhteisöön kuulumisen tapa liittyy kiipeilijän taitoihin tai niiden puutteeseen. Artikkeliaan “Taking risks – Identity, masculinities and rock climbing” varten Victoria Robinson haastatteli joukkoa mieskiipeilijöitä. Haastatteluissa nousi esiin jako elääkseen ja huvikseen kiipeileviin. Robinsonin haastattelemat eliittikiipeilijät käyttivät termiä “bumblies” kuvaamaan sitä joukkoa kiipeilijöitä, joka kiipeää ainoastaan viikonloppuisin tai joiden taitotaso on eliittijoukkoa selkeästi alhaisempi. (Robinson 2004, 123.)

Toukokuussa 2003 relaa.com-sivuston jo aiemmin mainitussa keskustelulangassa, joka on otsikoitu “Miksi ilman köyttä”, anonyymi nimimerkki kirjoittaa:

Montako oikeaa kiipeilijää on tippunut korkealta (> 10m) suomessa ilman köyttä?

Ei yhtään. Entäpä muualla ?

<http://www.relaa.com/keskustelut/kiipeily/3408>

Sanavalinta “oikea kiipeilijä” herättää minussa, entisessä amatööriharrastajassa, halun esittää saivartelevia, ontologisia kysymyksiä. Ovatko pudonneet kiipeilijät “oikeisiin” verrattuna jotenkin vääriä? Vai tarkoittaako oikea tässä todellista, jolloin pudonneet olisivat epätodellisia? Mitä luultavimmin anonyymi keskustelija viittaa tietenkin kiipeilijän taitoihin ja tarkoittaa oikealla kiipeilijällä joko ammattilaista tai lajia pitkään harrastanutta, kokenutta kiipeilijää.

Foorumin seitsemäntoista vuoden takaisen kommentin pikkumainen pilkunviilaukseni kertonee omasta epävarmuudestani, ulkopuolisuuden ja riittämättömyyden tunteesta, jota olen kokenut kiipeilyharrastuksen parissa. “En ole tarpeeksi intohimoinen, enkä tarpeeksi omistautunut,” olen ajatellut. Kuitenkin tuntemukseni myös osoittaa, että kieli ja kerrotut identiteetit vaikuttavat kuulumisen ja kuulumattomuuden kokemukseen.

Eliitti- ja amatööriyhmät toki myös sulautuvat yhteen. Robinson (2004, 123–124) kirjoittaa: “[—] in climbing, though there are diverse groups who range from the professional to the ‘bumblies’, there are those climbers who link the elite groups with bubbliies – whose climbing partners may come from either/or both subgroups.”

Media vahvistaa romantisoitua kuvaa sankariurheilijoista, jotka uhmaavat riskejä: “Indeed, the intensity of belonging to a culture of extremity is repeatedly amplified through the media. [- -] In other words, the discourse that surrounds these sports plays with the notion that they offer more than sports as they are customarily imagined; lifestyle sports take their adherents faster, higher and further than all others, and and it is from the considerable media resources that accompany adventure sports that the extreme athlete emerges as a fearless figure, supremely brave and ever adventurous as he or she negotiates a series of hair-raising episodes. As detailed here, these qualities are transmitted through detailed media attention, and it is out of this that a discourse of extremity is principally constituted.” (Palmer 2004, 57) “Korkeammalle, nopeammin, pitemmälle” on lupaus, johon tässä sisältyy elitistinen ehdotus hierarkkisesta järjestyksestä, jossa yhden urheilulajin harrastajat ovat toisten lajien harrastajien yläpuolella.

Teoksessa *Kuulumisen reittejä taiteessa* (2019) puhutaan “paikan tekemisestä”. (Hiltunen ja Sääskilahti 2019, 9–10.) Henkilökohtaisella tasolla paikan tekeminen on affektiivista kotona olemisen tunteen luomista, vieraan ympäristön tutuksi tekemistä tai erilaisiin kuulumisen tiloihin

kiinnittymistä. Paikan tekeminen liittyy myös identiteettipoliittisiin pyrkimyksiin, joissa kehystetään, rajataan ja tuotetaan identiteettejä. (Hiltunen ja Sääskilähti 2019, 9–10.) Kuulumisen tavat limittyvät kiipeilijän hakiessa paikkaansa yhtäältä kiipeilyseurueesta, toisaalta häntä materiaalisena ympäröivästä luonnosta ja/tai fyysisestä tilasta. “For such a person, the exposure to wilderness and mountains often brings an epiphany: the world has a place for me!” kirjoittaa James Lester yksinäisyydessä viihtyvistä kiipeilijöistä. (Lester 2004, 91.)

Kiipeilijöitä tutkineen, eläköityneen psykologi James Lesterin mukaan kiipeilijät viihtyvät hyvin yksinään. Kettusen ja Saukon (1999) extreme-harrastajien persoonallisuutta tutkivan gradun perusteella suomalaiset alpinistit ovat sosiaalisia ja ulospäin suuntautuneita, mutta pohdiskelevat itseään muita extreme-lajien harrastajaryhmiä enemmän. (Kettunen & Saukko 1999, 18–19.) Lesterin keräämistä raporteista nousi esille eliittikiipeilijöiden taipumus kuvailla itseään usein jo nuoresta asti yksin viihtyviksi, jopa erakoiksi. (Lester 2004, 91.) Vapaudentunne oli yksi raporteissa toistuvista teemoista. Vapaaksi haluttiin arjen rituaaleista ja rutiineista, mutta myös itsestä. Lesterin mukaan englantilainen kiipeilijä Wilfred Noyce kuvasi pakenemista: “for a while from our little selves”. (Lester 2004, 93.) Vuoristoon “itseltä pakeneminen” viittaa käsittääkseni kokemukseen jonkin tavallisen “arkiminän” jättämisestä taakse ja oman “paremman itsen” löytämisestä luonnosta. “Itsestä irtoamisen” tai paremman itsen lisäksi kiipeilijät etsivät yhteyttä “korkeampaan voimaan”. “Something beyond ego is always implied – variously identified as truth, being, purpose or power – something transcendent and beyond what most people call the real world,” Lester kirjoittaa (2004, 96).

Puhuttiinpa tuosta arkitodellisuuden ylittävästä kokemuksesta totuutena, ikuisuutena, ekstaasina tai pelastuksena, on sen tavoittelu erittäin kiehtova ilmiö. Kenties kohdatessaan elämän perimmäisen tyhjyyden ja tylsyyden, jotkut meistä alkavat janota yhteyttä tai kuulumista johonkin suurempaan. “Toisten” silmissä moinen toiminta näyttäytyy sitten yrityksenä täyttää niin kutsuttua sisäistä tyhjyyttä. Italialainen kiipeilijä Reinhold Messner kirjoittaa: “Each movement was neither work nor action, merely being. And being was freedom. And freedom was older than time.” (Lester 2004, 95.)

Mikäli kiipeilijä etenee vuoristossa yksin omine voimineen, voi hän hakea yhteyttä, jonkin sortin kuulumista itseensä tai suurempaan, kosmiseen todellisuuteen. Lesterin lainaama Reinhold Messner, ensimmäinen Everestille yksin ilman lisähapetta kiivennyt kirjoittaa: “The summit seemed so peaceful to me and the descent so unimportant, as if I meant nothing to myself; as if I had climbed out of a sea of loneliness into the safety of the universe.” (Lester 2004, 91.) Lester mainitsee merenä

lainehtivan yksinäisyyden, josta hän ”kiipeää turvaan”. Pienestä katkelmasta saa käsityksen, että kun kiipeilijä ”irrottautuu itsestään” ja kapuaa maailmankaikkeuden turvalliseen helmaan, jäykempi yksilön identiteetti jää taakse. ”Kuin minä en enää olisi merkinnyt mitään itselleni.”

Messnerin mainitsema yksinäisyys ja Lesterin keräämät raportit kiipeilijöiltä maalaavat yhdenlaisen kuvan kuulumattomuudesta. Yksinäisyys voi olla osa kuulumattomuuden kokemusta. Yksi kiipeilijöiden motiivi kavuta vuorille vaikuttaa Lesterin mukaan olevan oman toimijuuden etsiminen. Jos yksinäisyyden kokee kivuliaana, voi omien voimien käyttäminen ja näyttäminen eheyttää. “[--] being an agent, a force expressing itself, rather than a pawn of other forces. It dominates the many narratives in which the climbers see themselves as struggling to assert the power of their individuality against the material world, which threatens to invalidate or swamp it; to succeed is to feel confirmed in one’s uniqueness in the world.” (Lester 2004, 94.)

Huolimatta yksinäisyydessä viihtymisestä, jopa siihen etsiytymisestä sekä pyrkimyksistä tuoda oma ”uniikkius” ja yksilöllinen toimijuus esille kiipeilijöillä vaikuttaa olevan myös pyrkimys yhdentymiseen. “[--] the several self-related themes I have isolated all seem to work toward enhancing a sense of integration and diminishing a sense of fragmentation, and that outcome can be interpreted by the climber experiencing it in either a religious or a psychological frame,” Lester kirjoittaa (2004, 97). Myös vaikkapa luontosuhdetta koskevassa luvussa tuli esille kiipeilijöiden kokemus yhteydestä ja/tai kuulumisesta luontoon.

8. PÄÄTÄNTÖ

Olen tutkinut maisterintutkielmassani kiipeilynarratiiveiksi nimittämiäni kertomuksia eli kertomuksia, joita kiipeilijät kertovat kokemuksistaan harrastuksensa parissa. Aineistoni käsitti materiaalia sekä verkosta – blogeista ja keskustelufoorumeilta – että kiipeilystä kirjoitetuista teoksista. Keskityin aineistoa peratessani poimimaan kertomuksia seuraavien teemojen alta: luontosuhde, keho ja aistisuus sekä riskit ja kuolema. Tarkastelin kiipeilevien kirjoittajien käyttämää kieltä ja toistuvia tarinallisia rakenteita. Tutkielmani loppupuolella avasin identiteetin haastajaksi nousutta kuulumisen käsitettä ja pohdin, miten kuulumisen tai kuulumattomuuden kokemus tulee esiin kiipeilykertomuksissa. Minulla oli etenkin kehon ja riskien osalta omaa kokemusta, jota

autoetnografinen tutkimusote salli minun ujuttaa mukaan analyysiin. Työni laajempänä kehyksenä oli narratiivinen tutkimusote.

Olen tarkastellut yksittäisiä, netistä mielivaltaisesti valikoimiani kertomuksia, enkä tutkimuksellani pyrikään vetämään niistä laajoja, yleistäviä johtopäätöksiä. Kiipeilyn suosio kasvaa vauhdilla, laji kehittyy ja sitä myötä myös kertomukset ja kieli muokkautuvat jatkuvasti.

Vaikka kiipeilyn harrastajia on merkittävästi enemmän kuin kymmenen vuotta sitten, verkosta löydettävät narratiivit ovat silti yhä pienelle piirille kirjoitettuja. Kaunokirjalliset ja dokumentaariset teokset aiheesta ovat populäärimpiä siinä suhteessa, että erikoissanastoa tai lyhenteitä ei juuri käytetä tai jos käytetään, ne selitetään auki. Netissä kirjoittajat olettavat lukijoilla olevan jo tietoa kiipeilyn perusteista ja slangisanoja käytetään runsaasti. Slangin käyttö palvelee esimerkiksi kommunikaation sujuvoittamista ja yhteisöllisyyden rakentamista kiipeilijöiden keskuudessa.

Tutkimani teemat sulautuvat monilta osin yhteen: kiipeävä keho toimii luonnossa ja fyysinen ympäristö voi aiheuttaa niin kutsuttuja mystisiä kokemuksia tai kokemuksia “johonkin suurempaan” kuulumisesta. Kokeminen tapahtuu kehossa välittäjäaineiden ja hermoston myötä. Yhtyminen osaksi “jotakin suurempaa” kiivetessä liittyy kehon ja aistien rajallisuuteen. Kokemuksen rajallisuus taas limittyy ajatukseen kuolemasta ikuisuutena ja äärettömyytenä. Omien rajojen – sekä fyysisen kehon pystyvyyden että mielen kapasiteetin – koettelu ja siirtäminen on olennaista kiipeilyssä mutta myös elämässä yleensä. Kasvamme ja opimme läpi elämän. Rajallisina ja rajoittuneina olentoina kurotamme kohti ikuisuudesta ja rajattomuudesta vihjaavia kokemuksia.

Tuija Saresman mukaan kirjoittaminen on rajatyötä elämän ja kuoleman välissä ja risteyskohdassa, niiden ruokkimana. (Saresma 2007, 198.) Saresma kirjoittaa myös: “(--) kirjoittaminen on eräänlaista itsen kuolettamista: omaelämäkerta on tiukka ote elämästä, mutta samalla elämän äärellisyyden hyväksymistä, sen lopullisuuden tajuamista, omaan kuolemaan valmistautumista.” (Saresma 2007, 197.)

Koska kiinnostukseni kiipeilyä liippaaviin asioihin ja ilmiöihin on laaja, ja nautin pohdiskelusta, tutkielmani oli ajoittain vähällä valua ulos raameistaan. Haluaisin selittää auki kaiken ja osoittaa, että olen tästäkin vähän lukenut ja tuostakin tiedän jotain. Uskoakseni tämä tarve jokaisen pikkuasian avaamiseen liittyy siihen, että en haluaisi työn valmistuttua joutua enää vastaamaan yhteenkään

kysymykseen. Haluaisin työn selittävän itsensä, vaikka dialogi on tärkeä osa kirjoittamista myös tekstin jo tultua ”valmiiksi”.

Tuija Saresma kirjoittaa väitöskirjassaan: “Luultavasti jokainen, joka on valinnut tutkimuksen tekemisen, tunnistaa ainakin jossain määrin tämän intohimon, tämän vastustamattoman halun tietää, saada selville tai paljastaa totuus, ehkä konstruoida totuus – riippumatta siitä, että samalla uskomme totuuden osittaisuuteen. Tutkimuksen kirjoittamisessa on aina kyse totuudesta: ei totuuden ‘paljastamisesta’ vaan mahdollisimman lähelle sitä pääsemisestä, siitä että tavoittaa ja esittää mahdollisimman moniulotteisen kuvan tutkimastaan ilmiöstä, siitä että pystyy sanomaan jostakin määrittelyjä pakenevasta jotakin, jolla on merkitystä.” (Saresma 2007, 58.) Totta ihmeessä haluan paljastaa totuuden!

Palaan ajatuksissani James Lesterin artikkeliin kiipeilijöiden “egon ylittävistä” kokemuksista vuorilla. Kokemuksia kuvailevat, subliimiin kokemukseen viittaavat suuret sanat kuten ikuisuus, äärettömyys, ekstaasi, kunnioitus, pelastus, nöyryys, “mysterinen harmonia”, “sisäisen olemuksen” läheisyys ja “minua laajempi tarkoitus” yllyttävät minua sokeasti kauhomaan kertomusten kuvitteellista ydintä kohti. Jos jotain niin juuri sen – kokemuksen ytimessä, mutta ihmisen “tuolla puolen” sijaitsevan ikuisen totuuden – haluaisin paljastaa ja selittää auki. Sääli että absoluuttista totuutta ei ole olemassa.

Työni teoreettisen osuuden lisäksi olen kirjoittanut esseitä, joissa analysoin kokemaani ja lukemaani vielä piirun verran henkilökohtaisemmalla otteella. Esseissä jatkan tutkimieni teemojen käsittelyä vapaammin ja kirjoitan myös aiheista, jotka eivät tutkielman teoreettiseen osioon mahtuneet, kuten esimerkiksi väsymyksestä, yksinäisyydestä ja häpeästä.

Graduprosessissa olen oppinut paljon uutta kiipeilystä, vaikka olen lähinnä istunut tietokoneeni ja kirjojeni äärellä. Sellainen on kertomusten voima. Tietysti joku kokenut kiipeilijä sanoisi tähän, että en ole oikeasti oppinut kiipeilystä mitään, jollen ole rymynnyt vuoren seinämää ylös.

Rakastan satunnaisia, yllättäviä, harvinaisia faktoja. Niitä löytyy kiipeilyaineistostani paljon ja ne kutkuttavat, piiskaavat mieltä laukalle kohti vieraita maailmoja. Miltä tuntuu 150 kilometrin tuntivauhdilla etenevä tuuli vuorella? Entä miten käsitellä vuorelle kuolleen ystävän kohtaloa? Mitä vuorikiipeilyn parissa koetut ylevät tai ylimaalliset kokemukset voivat opettaa meille ihmismielestä, kuolemasta ja ikuisuudesta?

“Mountains that we climb are mountains of the mind,” lausuu Jennifer Peedomin Mountain-dokumentin kertojan ääni. Lainausta pohjautuu Gerald Manley Hopkinsin (1844–1889) synkkäsävyyseen sonettiin 'No worst, there is none. Pitched past pitch of grief.'⁴⁴ Sonetti puhuu ihmiselämän rajallisuudesta, mielen synkeistä symbolisista vuorista ja kuoleman tuomasta helpotuksesta. Dokumentin kertoja jatkaa, että vuoret, joille ihminen pyrkii eivät koostu pelkästään kivistä ja jäästä, vaan myös haluista ja unelmista. Voisi lisätä, että ne muodostuvat myös myyteistä ja kertomuksista. Historiallisissa kertomuksissa ja uskomuksissa vuoret ovat olleet epäjumalien ja pirujen tyyssijoja, portteja rikkauksiin ja palkintoihin. 1900– ja 2000-luvuilla kirjoitetut narratiivit välittävät sekulaarimpia kokemuksia. Niissä eivät välttämättä seikkaile yliluonnolliset otukset tai jumalat, mutta osa vuorten salaperäisestä viehätystä on säilynyt näihin päiviin saakka ja ottanut kertomuksissa uusia muotoja.

LÄHTEET

---

⁴⁴ No worst, there is none. Pitched past pitch of grief,
More pangs will, schooled at forepangs, wilder wring.
Comforter, where, where is your comforting?
Mary, mother of us, where is your relief?
My cries heave, herds-long; huddle in a main, a chief
Woe, wórl-d-sorrow; on an áge-old anvil wince and sing —
Then lull, then leave off. Fury had shrieked 'No ling-
ering! Let me be fell: force I must be brief.'"

O the mind, mind has mountains; cliffs of fall
Frightful, sheer, no-man-fathomed. Hold them cheap
May who ne'er hung there. Nor does long our small
Durance deal with that steep or deep. Here! creep,
Wretch, under a comfort serves in a whirlwind: all
Life death does end and each day dies with sleep.

<https://www.poetryfoundation.org/poems/44398/no-worst-there-is-none-pitched-past-pitch-of-grief>

Aineisto

Keskustelufoorunit

Jatkoaika <https://keskustelu.jatkoaika.com/threads/vuorikiipeily.44433/>

Kruxi Ry <https://www.tapatalk.com/groups/kruxi/index.php>

Pakkotoisto <https://pakkotoisto.com/threads/kiipeily-seinä-jää-kallio-vuorikiipeily.80360/>

Relaa.com <http://www.relaa.com/forum/kiipeily>

Blogit

Elämä sujuu parhaiten pipo päässä <http://www.relaa.com/blogi/elämä-sujuu-parhaiten-pipo-päässä>

Kanttia <http://kanttia.net>

Ketunhätä mankassa <http://ketunhantamankassa.blogspot.com>

Kiipeilyklinikka <https://kiipeilyklinikka.fi>

Lifedream Colliet <https://lifedream.blog>

Only Stronger <http://onlystronger.blogspot.com>

Planetskier <http://www.relaa.com/blogi/planetskier>

Revontulia <https://revontulia.com>

Uskalla yrittää <http://vuoristo.blogspot.com>

Vuorenvalloitus <http://vuorenvalloitus.fi>

Vuorenvarma <https://vuorenvarma.fi>

Kirjallisuus

Gustafsson, Veikka ja Eino Leino. 1995. *Kohti huippua*. Porvoo; Helsinki ; Juva: WSOY.

Haensel, Carl, ja Matti Kilpeläinen. 1960. *Matterhonin valloittajat: Tosiromaani*. 4. p. Porvoo: WSOY.

Krakauer, Jon. 1998. *Jäätäviin Korkeuksiin: Murhenäytelmä Mount Everestillä*. Porvoo ; Helsinki ; Juva: WSOY.

Pirhonen, Olli. 2011. *Maailman Valloittajat: Veikka Gustafsson, Thomas Johanson, Timothy Kopra*. Jyväskylä: Docendo.

Tutkimuskirjallisuus

Adams, Tony E.; Holman Jones, Stacy & Ellis, Carolyn. 2015. *Autoethnography. Understanding Qualitative Research*. Oxford: Oxford University Press.

Berger, Arthur Asa. 1997. *Narratives in Popular Culture, Media and Everyday Life*. Thousand Oaks, California: Sage Publishing.

Blowers, Tonya. 2000. The Textual Contract: Distinguishing Autobiography from the Novel. In: Donnell A., Polkey P. (eds) *Representing Lives*. London: Palgrave Macmillan.

https://doi.org/10.1057/9780230287440_9

Booker, Christopher. 2004. *The seven basic plots: Why we tell stories*. London: Continuum.

Bourdieu, Pierre. 1984. *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge & Kegan Paul.

Bruner, Jerome. 2004, orig. 1987. "Life as Narrative." *Social Research*. Vol 71: No 3. 691-710. https://ewasteschools.pbworks.com/f/Bruner_J_LifeAsNarrative.pdf.

Campbell, Joseph. 2004. *The Hero With a Thousand Faces*. Princeton: Princeton University Press.

Chang, Heewon. 2008. *Autoethnography As Method*. Walnut Creek (Calif.): Left Coast Press.

Dornian, David. 2003. "Xtreem." Teoksessa *To The Extreme: Alternative Sports Inside and Out*, toimittajat Rinehart, Robert E. ja Synthia Sydnor. 281-289. Albany: State University of New York Press.

Ellis, Carolyn & Bochner, Arthur P. 2000. Autoethnography, personal narrative, reflexivity: Researcher as subject. Teoksessa: N. Denzin & Y. Lincoln (toim.) *Handbook of qualitative research*. California: Sage, 733—768.

Fischer, John Martin, toim. 1993. *The Metaphysics of Death*. Stanford, CA: Stanford University Press.

George, Tom. 2019. "Why Are Millennials and Gen Z So Obsessed With Death?" 2019. vice.com, julkaistu 26.8. Luettu 5.5.2020.

https://www.vice.com/en_in/article/evjnj7/why-are-millennials-and-gen-z-so-obsessed-with-death.

Gysin, Inka. 2018. "Kiipeilyä kahden edestä." *Kiipeily*. 2/2018, 40-45.

Halttunen-Riikonen, Elina ja Anna Ovaska. Arvio teoksesta *Posthumanismi*, toimittajat Karoliina Lummaa ja Lea Rojola. niin&näin (2/15).

<https://www.netn.fi/artikkeli/humanismin-jalkeensa-jattamat-ihmiset-elaimet-ja-objektit>.

Haspelmath, Martin & Tadmor, Uri. 2009. *Loanwords in the world's languages: A comparative handbook*. Berlin, Germany: De Gruyter Mouton.

Hayano, David. 1979. Auto-Ethnography: Paradigms, Problems, and Prospects. *Human Organization*: Spring 1979, Vol. 38, No. 1, pp. 99-104.

<https://doi.org/10.17730/humo.38.1.u761n5601t4g318v>

Heikkinen, Hannu L.T. 2010. "Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä." Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*, toimittajat Raine Valli ja Juhani Aaltola. Jyväskylä: PS-kustannus, 143–156.

Heikkinen, Hannu L. T. 2015. "Kerronnallinen tutkimus." Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*, toimittajat Raine Valli ja Juhani Aaltola. Jyväskylä: PS-kustannus, 149–167.

Hietamies, Eve. 2014. "Herkät jättiläiset." *Apu*. 16.10.2014, 38-43.

Hiltunen, Kaisa, et al. 2019. *Kuulumisen Reittejä Taiteessa*. Turku: Eetos.

Hirn, Yrjö, ja Ilmari Ahma. 1924. *Erakoita Ja Vaeltajia*. Helsinki: Otava.

Holmqvist, Kenneth & Pluciennik, Jarosław. 2008. *Infinity in language: Conceptualization of the experience of the sublime*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars.

Ihanus, Juhani. 2015. "Self Narratives". *Scriptum*. Vol 4. 4-29.

Jama, Kaisa-Mari. 2012. "Piikkipensaasta vuoren huipulle: kollektiivinen tapaustutkimus seikkailu-urheilijan urheiluidentiteetin rakentumisesta." Opinnäytetyö, Rovaniemen ammattikorkeakoulu.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/36793/Jama%20Kaisa-Mari.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Kettunen, Sampo ja Marko Saukko. 1999. "Elä tai kuole: extreme-lajien harrastajien persoonallisuuden rakenne ja toiminta sekä lajitoiminnan motiivit ja flow'n kokeminen." Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto.

<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/10847>.

Keysers, Christian. 2019. *What Makes Us Empathic?* psychologytoday.com, julkaistu 11.4.2019. Luettu 5.5.2020. <https://www.psychologytoday.com/us/blog/the-empathic-brain/201904/what-makes-us-empathic>

Kivi, Jussi. 2004. *Kaunotaiteellinen eräretkeilyopas*. Helsinki: Art-Print.

Klemola, Timo. 1998. "Kalliokiipeilyn fenomenologiaa." Teoksessa *Martti Kuokkasen juhlaKirja*, toimittajat T. Vehkavaara, P. Mäkelä. 1–11. Tampereen yliopisto.

<https://asiakas.kotisivukone.com/files/finevision.kotisivukone.com/tiedostot/kalliokiipeily.pdf>.

Korhonen, Kuisma. 2019. "Kumpujen yöstä veren ja maan ideologioihin, Kulttuurinen muisti ja kuulumisen maasidonaiset metaforat." Teoksessa *Kuulumisen reittejä taiteessa*, toimittajat Kaisa Hiltunen ja Nina Sääsilahti. Turku: Eetos.

Kosonen, Päivi. 2015. "Creative Autobiography, From Self-Knowledge to the Teaching of Writing." *Scriptum*. Vol 2. 14-45.

Laitinen, Jarno. 2020. "Would You Like to Have Some Beta With Those Slopers? Anglicisms in Finnish sport climbing jargon." Kandidaatin tutkielma, Jyväskylän yliopisto.

<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/68069>

Lappalainen, Sirpa, et al. 2007. *Etnografia Metodologiana: Lähtökohtana Koulutuksen Tutkimus*. Tampere: Vastapaino.

Lejeune, Philippe. 1989. *The Autobiographical Pact*. On Autobiography. Minnesota Press. (ed. Paul John Eakin) *Theory and History of Literature*. Vol. 52.

Lester, J.T. 2004. "Spirit, Identity and Self in Mountaineering." *Journal of Humanistic Psychology*, Vol. 44 No. 1, Winter 2004 86-100 DOI: 10.1177/0022167803257111

Lummaa, Karoliina, et al. *Posthumanismi*. Turku: Eetos, 2014. (esipuhe)

Lähdesmäki, T., Saresma, T., Hiltunen, K., Jäntti, S., Sääsilahti, N., Vallius, A., & Ahvenjärvi, K. (2016). Fluidity and flexibility of "belonging": Uses of the concept in contemporary research. *Acta Sociologica*, 59 (3), 233-247. doi:10.1177/0001699316633099.

Löytönen, Teija. "Narratiivinen tutkimusote." Luettu 5.5.2020.

<https://www.xip.fi/tutkija/0402.htm>.

Löytönen, Teija. ”Sosiaalisen konstruktivisimin lähtökohdat.” Luettu 5.5.2020.
<https://www.xip.fi/tutkija/0402b.htm>.

Murphy, Jeffrey G. 1993. ”Rationality and the Fear of Death.” Teoksessa *The Metaphysics of Death*, toimittaja John Martin Fischer, 43–58. Stanford, CA: Stanford University Press.

Nesti, Mark. 2007. ”Suffering, Sacrifice, sport psychology and the spirit.” Teoksessa *Sport and Spirituality: An Introduction*, toimittaja Jim Parry, 151–169. London: Routledge.

Nguyen, CT. 2017. ”The aesthetics of rock climbing.” *The Philosopher’s Magazine*. Julkaistu sähköisesti 11.8. <https://www.philosophersmag.com/essays/170-the-aesthetics-of-rock-climbing>.

Nousiainen, Maria Teresa. 2017. ”On Rock Climbing Terminology.” Pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto.
https://publications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20180066/urn_nbn_fi_uef-20180066.pdf

Ollila, Perttu. 2019. ”Pitäisikö Alex köyttää?” *Kiipeily*. 1/19, 62.

Palmer, Catherine. 2004. ”Death, danger and the selling of risk in adventure sports.” Teoksessa *Understanding Lifestyle Sport: consumption, Identity and Difference*, toimittaja Belinda Wheaton. 55–69. London: Routledge.

Rantanen, Rosa ja Juha Räikkä. 2011. ”Kuoleman filosofia.” Julkaistu sähköisesti 13.10., muokattu 22.9.2014.
<https://filosofia.fi/node/5948>.

Rinehart, Robert E., ja Synthia Sydnor, toim. 2003. *To the Extreme: Alternative Sports, Inside and Out*. Albany, N.Y.: State University of New York Press.

Rings, Nasti. 2017. ”Tutkimus Kirjoittamisen Tilan Luomisesta: Subjunktivi, Flow, Rituaali Ja Habitaatti.” Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/55088/URN:NBN:fi:jyu-201708143468.pdf?sequence=1>.

Suursalmi-Seppälä, Riikka. 2018. ”Kiipeilyn erikoiskieli. Tarkastelussa suomen- ja saksankieliset kiipeilytermit sekä kiipeilykäsitteiden määritelmät.” Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.
<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/103239>

Kemell, Eeva-Leena & Wilen, Marika. 2014. ”Satujen ja kertomusten käyttö opetuksessa.” Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/44800/1/URN%3ANBN%3Afi%3Ajyu-201412023419.pdf>.

Robinson, Victoria. 2004. "Taking Risks: Identity, masculinities and rock climbing." Teoksessa *Understanding Lifestyle Sport: consumption, Identity and Difference*. toimittaja Belinda Wheaton, 113–130. London: Routledge.

Solnit, Rebecca. 2016. "City of Women." *The New Yorker*. Julkaistu sähköisesti 11.10. Luettu 5.5.2020.

<https://www.newyorker.com/books/page-turner/city-of-women>.

Spry, Tami. 2011. *Body, Paper, Stage : Writing and Performing Autoethnography*. Qualitative Inquiry & Social Justice. Walnut Creek: Routledge.

<http://search.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=430682&site=ehost-live>.

Vuola, Sinikka, ja Tommi Melender. 2018. *Maailmojen Loput*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Waterman, Guy & Laura. 1993. *Yankee Rock and Ice*. Stackpole Books, Harrisburg, PA. Stackpole Books.

Watson, Nick. 2007. "Nature and transcendence : the mystical and sublime in extreme sports." Teoksessa *Sport and Spirituality: An Introduction*, toimittaja Jim Parry, 95–115. London: Routledge.

Wheaton, Belinda. 2004. "Introduction: Mapping the lifestyle sport-scape." Teoksessa *Understanding Lifestyle Sport: consumption, Identity and Difference*, toimittaja Belinda Wheaton. London: Routledge.

White, Lynn Jr. 1997. "Ekologisen kriisin historialliset juuret." Teoksessa *Ympäristöfilosofia: Kirjoituksia ympäristönsuojelun eettisistä perusteista*, toimittajat. Oksanen, Markku ja Marjo Rauhala-Hayes. Helsinki: Gaudeamus.

Whyte, Iain Boyd. 2010. *Beyond the Finite: The Sublime in Art and Science*. New York: Oxford University Press.

Toisen käden lähteet

Arntz, Reiner, Heribert Picht & Klaus-Dirk Schmitz. 2014. *Einführung in die Terminologiearbeit*. 7., parannettu painos. Hildesheim: Olms.

Csikszentmihalyi, Mihaly. 1975. *Beyond Boredom and Anxiety: Experiencing Flow in Work and Play*. San Francisco: Jossey-Bass.

Mitchell, Richard G.. 1983. *Mountain Experience: The Psychology and Sociology of Adventure*.

Sajavaara, Paula 1989. *Vierassanat*. In Vesikansa, J. (ed.), *Nykysuomen sanavarat*. Juva: WSOY, 64–109.

Schultheis, Rob. 1996. *Bone Games: Extreme Sports, Shamanism, Zen and the Search of Transcendence*.

Stace, Walter Terence. 1960. *Mysticism and Philosophy*.

Tuohimaa, Sinikka. 2004. *Parantavat sanat*.